

T.C
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ORTAÖĞRETİM SOSYAL ALANLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ÖĞRETİMİNDE
BİLGİSAYAR KULLANIMI**

ORHAN KAPLAN

İZMİR

2010

T.C
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ORTAÖĞRETİM SOSYAL ALANLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ÖĞRETİMİNDE
BİLGİSAYAR KULLANIMI**

Orhan KAPLAN

Danışman
Prof. Dr. İlhan GENÇ

**İZMİR
2010**

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “**Türk Dili ve Edebiyatı Öğretiminde Bilgisayar Kullanımı**” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Orhan KAPLAN

ÖN SÖZ

Geleceğin sınıflarında bizleri nelerin beklediğini bugünden öngöremiyoruz. Yalnızca eğitim-öğretim ortamlarında teknolojinin daha etkin bir konuma geleceğini söyleyebiliyoruz. İhtiyaçlara çözüm bulmak teknolojinin sunduğu imkânlarla gerçekleşebilmektedir. Bugünün ihtiyaçlarını karşılamamanın ötesinde yarınların bizlerden neler isteyeceğini bugünden düşünmek zorundayız. Geleceğin sınıflarına giderken her ders, alanında bu değişime kendini hazırlaması gerekmektedir.

Günümüzün en etkin araçlarından biri olan bilgisayar, hayatın bütün alanında etkisini gösterirken eğitim-öğretim ortamına da hızlı bir şekilde girmektedir. Bilgisayara karşı yetişmekte olan neslin büyük bir ilgi duyduğu düşünüldüğünde bu enerjinin pozitif yönde fırsata dönüştürülmesinde eğitim teknolojisi uzmanlarına büyük görevler düşmektedir.

Son çeyrek asır içerisinde her alanda değişim ve dönüşüm yaşanmıştır. Bilgisayar dünyasında görülen gelişmeler ise hepsinin ötesinde sınırları zorlamaktadır. XXI.yy öğrencisi bu baş döndürücü gelişmeler içerisinde büyümektedir. Çocuklar çok küçük yaşlardan itibaren teknolojiyle iç içe yaşarken yeni teknolojiye de kısa sürede uyum sağlamaktadır. Bu durum zaman zaman kuşak çatışmalarına da sebebiyet vermektedir.

Artık bilişim çağına girmiş bir dünyada geleneksel öğretim yöntemleriyle derslerin yürütülmesi mümkün görünmemektedir. Günümüzün eğitimcileri her şeyi görsel ve işitsel olarak hazır almaya alışmış bir öğrenci profili ile karşı karşıyadır. Derslerin eğlenceli bir hale getirilmesi, yerinde ve etkili materyallerin kullanılması zorunlu hale gelmiştir. Eğitim-öğretim ortamlarını yeniden yapılandırılırken bilgisayar da bu süreçte en çok ihtiyaç duyulan araçlardan biri olmuştur. Türk Edebiyatı derslerinde bilgisayar destekli uygulamaların tespit edilerek eğitim-öğretim ortamlarına sunulması önem taşımaktadır. Bu anlamda bu çalışma Türk Edebiyatı derslerinde bilgisayar destekli öğretime geçebilmenin başlangıç aşaması olarak düşünülebilir.

Tezin ortaya çıkmasında her türlü desteği sağlayan hocalarım Prof. Dr. İlhan GENÇ'e, yorum ve eleştirileriyle katkı sağlayan Yrd. Doç. Dr. İlyas YAZAR'a, bu süreçte manevî desteğini sürekli yanımda hissettiğim eşim Kübra KAPLAN'a şükranlarımı sunarım.

İÇİNDEKİLER

Önsöz.....	ii
İçindekiler.....	iv
Tablo Listesi.....	viii
Şekil Listesi.....	viii
Özet.....	xi
Abstract.....	xii

I. BÖLÜM

1. GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırmaya Giriş.....	1
1.2. Problem Durumu.....	1
1.3. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	2
1.4. Problem Cümlesi.....	3
1.5. Alt Problemler.....	3
1.6. Sınırlılıklar.....	3
1.7. Kısaltmalar.....	4

II. BÖLÜM

2. İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR.....	5
--------------------------------------	---

III. BÖLÜM

3. YÖNTEM.....	9
3.1. Araştırma Modeli.....	9
3.2. Evren ve Örneklem.....	9
3.3. Veri Toplama Araçları.....	9
3.4. Veri Çözümleme Teknikleri.....	9

IV. BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUMLAR.....	10
4.1. EĞİTİM TEKNOLOJİSİ.....	10
4.1.1. Eğitim Teknolojisinin Yararları.....	11
4.1.2. Eğitim Teknolojisinin Önündeki Engeller ve Gelişmesini Engelleyen Faktörler	13
4.2. BİLGİSAYAR DESTEKLİ ÖĞRETİM	14
4.2.1. Bilgisayar Destekli Öğretimin Amaçları.....	18
4.2.2. Bilgisayar Destekli Öğretimin Faydaları.....	19
4.2.3. Bilgisayarların Eğitim Açısından Üstün Yönleri.....	22
4.2.4. Bilgisayar Destekli Eğitime Geçilememesinin Nedenleri.....	23
4.2.5. Bilgisayar Destekli Öğretime Yöneltilen Eleştiriler.....	25
4.2.6. Bilgisayar Destekli Öğretimin Sınırlılıkları.....	26
4.2.7. Bilgisayar Destekli Öğretim Uygulamaları.....	27
4.2.7.1. Öğretim Amaçlı Uygulamalar.....	27
4.2.7.2. Alıştırma Amaçlı Uygulamalar.....	28
4.2.7.3. Benzeşim Amaçlı Uygulamalar.....	29
4.2.7.4. Oyun Amaçlı Uygulamalar.....	30
4.3. BİLGİ TEKNOLOJİSİ SINIFLARININ KULLANIM AMAÇ VE İLKELERİ	31
4.4. TÜRK EDEBİYATI DERSİNİN GENEL AMAÇLARI.....	32
4.5. TÜRK EDEBİYATI DERSİNDE BDÖ UYGULAMALARI İÇİN ALT YAPI OLUŞTURABİLECEK UNSURLAR.....	34
4.5.1. SES DOSYALARI.....	35
4.5.1.1. Sesli Şiirler.....	36
4.5.1.2. Fon Müzikleri.....	37
4.5.1.3. Bestelenmiş Şiirler.....	37
4.5.1.4. Konuşan Kitaplık (Sesli Kitap Arşivi)	43
4.5.1.5. Sesli Anlatım Dosyaları.....	44
4.5.1.5.1. 100 Eser	44
4.5.1.5.2. 100 Türk Edebiyatçısı.....	47
4.5.1.5.3. Ortaöğretim Radyo Edebiyat Programları.....	49

4.5.2. GÖRSEL ÖĞELER.....	50
4.5.2.1. Resimler.....	51
4.5.2.2. Resimli Şiirler.....	52
4.5.3. GÖRSEL-İŞİTSEL ÖĞELER.....	53
4.5.3.1. Flaş şiirler.....	53
4.5.3.2. Belgeseller.....	54
4.5.3.3. Konu Anlatımlı Ders Videoları.....	56
4.5.3.4. Ders Sunuları.....	57
4.5.4. İNTERNET.....	60
4.5.4.1. Bireysel Edebiyat Siteleri.....	61
4.5.4.2. İnternet ve Okul Etkinlikleri.....	61
4.5.4.3. Türk Edebiyatı ve Forumlar.....	62
4.5.4.4. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümleri İnternet Siteleri.....	63
4.5.4.5. Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenleri Siteleri.....	63
4.5.4.6. 360 Derece Panoramik Görüntüler.....	64
4.5.4.7. Edebiyat – Sohbet (chat)	64
4.5.4.8. İnternet ve Hazırcılık.....	65
4.5.4.9. e-kitap	65
4.5.5. YAZILIM.....	66
4.5.5.1. Bdö’de Ders Yazılımları.....	66
4.5.5.2. Türk Edebiyatı Konularıyla İlgili Bazı Yazılımlar.....	68
4.5.5.2.1. Aruz Vezni Bulma Programı.....	69
4.5.5.2.2. Gaspıralı: Kiril-Latin Çeviri Programı.....	69
4.5.5.2.3. Türkçe Metin Sıklık Çözümleyicisi.....	69
4.5.5.2.4. Başlangıcından Günümüze Türk Şiiri Antolojisi.....	70
4.5.5.2.5. Çeşitli HTML Yardım Dosyası Şeklindeki Çalışmalar	70
4.5.5.2.6. Azram Projesi	72
4.5.5.2.7. Türk Dil Kurumu Sözlük Çalışmaları	73
4.5.5.2.7.1. Büyük Türkçe Sözlük	73
4.5.5.2.7.2. Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü.....	75
4.5.5.2.7.3. Kişi Adları Sözlüğü	76
4.5.5.2.7.4. Türkçe Eş ve Yakın Anlamli Kelimeler Sözlüğü...	76

4.5.5.2.7.5. Türk Lehçeleri Sözlüğü	77
4.5.5.2.7.6. Türkçede Batı Kökenli Kelimeler Sözlüğü	78
4.5.5.2.7.7. Bilim ve Sanat Terimleri Ana Sözlüğü	79
4.5.5.2.7.8. Parmak Alfabeti.....	80

V.BÖLÜM

5. TÜRK EDEBİYATI KONULARINA İLİŞKİN BİLGİSAYAR

DESTEKLİ MATERYAL GELİŞTİRME	81
5.1. Bilgisayar Destekli Ders Uygulamaları Örnek -1	83
5.2. Bilgisayar Destekli Ders Uygulamaları Örnek -2.....	89
5.3. Bilgisayar Destekli Ders Uygulamaları Örnek -3.....	91
5.4. Bilgisayar Destekli Ders Uygulamaları Örnek -4.....	94
5.5. Bilgisayar Destekli Ders Uygulamaları Örnek -5.....	96
5.6. Bilgisayar Destekli Ders Uygulamaları Örnek -6.....	99
5.7. Bilgisayar Destekli Ders Uygulamaları Örnek -7.....	101
5.8. Bilgisayar Destekli Ders Uygulamaları Örnek -8.....	103
5.9. Bilgisayar Destekli Ders Uygulamaları Örnek -9.....	105
5.10. Bilgisayar Destekli Ders Uygulamaları Örnek -10	107
5.11. Bilgisayar Destekli Ders Uygulamaları Örnek -11.....	109
5.12. Bilgisayar Destekli Ders Uygulamaları Örnek -12.....	110
5.13. Bilgisayar Destekli Ders Uygulamaları Örnek -13.....	111
5.14. Bilgisayar Destekli Ders Uygulamaları Örnek -14.....	113
5.15. Bilgisayar Destekli Ders Uygulamaları Örnek -15	115
5.16. Bilgisayar Destekli Ders Uygulamaları Örnek -16.....	117
5.17. Bilgisayar Destekli Ders Uygulamaları Örnek -17	126
SONUÇLAR.....	141
ÖNERİLER	142
KAYNAKÇA.....	144
EKLER.....	146

TABLO LİSTESİ

Tablo 1	: 2001 Yılında Türkiye’deki Okullarda Bilgisayarlaşma Oranı...	15
Tablo 2	: 2006, 2007, 2008 Yıllarında Okul ve Kurumlara Gönderilen Bilgisayar Sayıları.....	16

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1	: Öğretim Amaçlı Uygulamaların Genel Yapısı ve Akış Şeması.....	28
Şekil 2	: Tekrar ve Alıştırma Amaçlı Uygulamaların Genel Yapısı ve Akış Şeması.....	29
Şekil 3	: Benzeşim Amaçlı Uygulamaların Genel Yapısı ve Akış Şeması	30
Şekil 4	: Oyun Amaçlı Uygulamaların Genel Yapısı ve Akış Şeması....	30
Şekil 5	: Aruz Vezni Bulma Programından Bir Örnek.....	69
Şekil 6	: Başlangıcından Günümüze Türk Şiiri Antolojisi Ana Menü.....	70
Şekil 7	: Türk Edebiyatı HTML Yardım Dosyasından Bir Görünüm....	71
Şekil 8	: Sezai Karakoç Şiirleri HTML Yardım Dosyasından Bir Görünüm.....	72
Şekil 9	: Azram Bilgisayar Destekli Öğretim Projesi.....	73
Şekil 10	: Büyük Türkçe Sözlük.....	74
Şekil 11	: Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü.....	75
Şekil 12	: Kişi Adları Sözlüğü.....	76
Şekil 13	: Türkçe Eş ve Yakın Anımlı Kelimeler Sözlüğü	77
Şekil 14	: Türk Lehçeleri Sözlüğü.....	78
Şekil 15	: Türkçede Batı Kökenli Kelimeler Sözlüğü	79
Şekil 16	: Bilim ve Sanat Terimleri Ana Sözlüğü.....	80
Şekil 17	: Manzara Resmi –Doğal Görünüş.....	84
Şekil 18	: Aşağıdaki heykel sizde ne gibi duygular uyandırmaktadır?....	85
Şekil 19	: Aşağıdaki manzara resmi sizde ne gibi duygular uyandırmaktadır?.....	85
Şekil 20	: Uyarı-1.....	86
Şekil 21	: Uyarı-2.....	86

Şekil 22	: Sanatları Sınıflandırma Şeması.....	87
Şekil 23	: Flaş şiir-1 Uygulamasından Bir Görünüm.....	89
Şekil 24	: Flaş şiir-2 Uygulamasından Bir Görünüm.....	90
Şekil 25	: Servet-i Fünûn Edebiyatı Albüm Çalışmasından Bir Görünüm.....	92
Şekil 26	: Don Kişot Adlı Bilgisayar Uygulamasından Bir Görünüm....	93
Şekil 27	: Şekil Çalışması Adlı Bilgisayar Uygulamasından Bir Görünüm.....	95
Şekil 28	: Soru Örneği.....	97
Şekil 29	: Cevap Örneği.....	98
Şekil 30	: Resimli Şiir Örneği.....	99
Şekil 31	: Şiirde Bilinmeyen Kelimeler Adlı Bilgisayar Uygulamasından Bir Görünüm.....	102
Şekil 32	: HTML Yardım Dosyası Şeklindeki e-kitap Uygulamasından Bir Görünüm.....	104
Şekil 33	: Yazarın Hayatı Adlı Bilgisayar Uygulamasından Bir Görünüm.....	106
Şekil 34	: İslamiyet Öncesi Türk Kültürü Adlı Bilgisayar Uygulamasından Bir Görünüm.....	108
Şekil 35	: Günün Edebiyat Bilgisi Adlı Bilgisayar Uygulamasından Bir Görünüm.....	109
Şekil 36	: Kavram Haritası Adlı Bilgisayar Uygulamasından Bir Görünüm (Animasyon)	110
Şekil 37	: Açılır Menü Tarzındaki Bilgisayar Uygulamasından Bir Görünüm.....	111
Şekil 38	: Divan Şiiri Karikatür Örneği.....	113
Şekil 39	: Fare Takipçisi Adlı Bilgisayar Uygulamasından Bir Görünüm.....	115
Şekil 40	: Eşleştirme Soruları Adlı Bilgisayar Uygulamasından Bir Görünüm.....	118
Şekil 42	: Şiir ve Gelenek Adlı Bilgisayar Uygulamasından Bir Görünüm.....	121

Şekil 43	: Şiir ve Gelenek Adlı Bilgisayar Uygulamasından Bir Görünüm.....	121
Şekil 44	: Tanılayıcı Dallanmış Ağaç Tekniği Bilgisayar Uygulamasından Bir Görünüm.....	122
Şekil 45	: Oyun Amaçlı Uygulama Örneğinden Bir Görünüm.....	124
Şekil 46	: Akıllı Sınıf.....	126
Şekil 47	: Edebi Sanatlar Örnek Uygulama	128
Şekil 48	: Şekil Çalışması Örnek Uygulama.....	129
Şekil 49	: MEB Ders Kitabı Bulmaca Örneği.....	130
Şekil 50	: Örnek Bulmaca Çalışması.....	131
Şekil 51	: MEB Ders Kitabı Boşluk Doldurma Tarzı Bulmaca Örneği...	133
Şekil 52	: Boşluk Doldurma Tarzı Örnek Uygulama.....	134
Şekil 53	: MEB Ders Kitabı Eşleştirme Sorusu Örneği.....	135
Şekil 54	: Eşleştirme Sorusu Örnek Uygulama.....	136
Şekil 55	: MEB Ders Kitabı Şema Soruları-1.....	136
Şekil 56	: MEB Ders Kitabı Şema Soruları-2.....	137
Şekil 57	: Şema Sorusu Örnek Uygulama.....	138
Şekil 58	: MEB Ders Kitabı Karakter/ Tip Çözümleme Tablosu.....	139
Şekil 59	: MEB Ders Kitabı Doğru-Yanlış Soru Tarzı Örneği.....	140
Şekil 60	: Doğru-yanlış Sorusu Örnek Uygulama.....	140

ÖZET

Araştırmamız Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ortaöğretim okullarında 9, 10, 11,12. sınıflarda ders olarak verilmekte olan Türk Edebiyatı dersi müfredatını esas almaktadır. Türk Edebiyatı konularıyla ilgili olarak bilgisayar ortamında neler yapılabileceğine dair görüşlerin yer aldığı çalışmada bilgisayar destekli ders uygulamalarından model önerisi ortaya konulmaya çalışılmıştır.

“Türk Dili ve Edebiyatı Öğretiminde Bilgisayar Kullanımı” konulu yüksek lisans alan araştırmamız beş bölümden oluşmaktadır: Birinci bölümde araştırmamızın problemi, amacı ve önemi, varsayımlar, sınırlılıklar üzerinde durulmaktadır. İkinci bölümde, ilgili yayın ve araştırmalar; üçüncü bölümde araştırmanın yöntemi (araştırma modeli, evren ve örneklem, veri toplama araçları, veri çözümleme teknikleri) açıklanmaktadır. Dördüncü bölümde eğitim teknolojisi, bilgisayar destekli öğretim, bilgi teknolojisi sınıflarının kullanım amaç ve ilkeleri, Türk Edebiyatı dersinin genel amaçları, Türk Edebiyatı dersinde bilgisayar destekli öğretim uygulamalarının altyapısını oluşturan unsurlar hakkında genel bilgiler verilmektedir. Beşinci bölümde ise Türk Edebiyatı dersinde bilgisayar destekli ders uygulamaları yer almaktadır. Daha sonra bu çalışmadan çıkan sonuç ve konuyla ilgili öneriler açıklanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türk Edebiyatı, bilgisayar destekli öğretim, Türk Edebiyatı öğretimi.

ABSTRACT

Our search is predicated on the curriculum of Turkish literature which is taught as a course in the 9th ,10th,11th and 12th grades that are in the secondary schools of Ministry of National Education. In the study which involves what can be done about the subjects of Turkish literature in computer vision applications, computer-assisted courses have been tried to put forward a proposal model.

Our graduate search is about “The Usage of Computer in Teaching Turkish Language and Literature” has got five parts. In the first part; It is focused on the problem, aim and importance of our search, the assumptions and the limitations. In the second part; publications and research, in the third part; research method (research model, universe and sampling, the equipments of data collocation, the techniques of data analysis) have been described. In the fourth part; it has been given general information about education technology, computer-assisted teaching, the aim and principle of information technology classes, the general aims of Turkish literature course and the elements forming the basic facilities of the applications of computer assisted teaching in Turkish literature. In the fifth part; the computer assisted course applications in Turkish literature has been included. After then the results from this study and related recommendation have been explained.

Key Words: Turkish literature, computer-assisted teaching, teaching of Turkish literature.

I. BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Araştırmaya Giriş

Bu bölümde araştırmanın yapılmasına duyulan ihtiyacın anlatıldığı ‘Problem Durumu’, araştırmada ulaşılmak istenen başlıca ‘Amaçlar’, ‘Araştırmanın Önemi’, ‘Problem Cümlesi’, ‘Alt Problemler’, ‘Sayıtlar’, ‘Sınırlılıklar’, ‘Tanımlar’ ve kullanılan ‘Kısaltmalar’ sunulmuştur.

1.2. Problem Durumu

Günümüzün değişen şartları içerisinde teknolojinin eğitim öğretim ortamında kullanılması zorunlu hale gelmiştir. Geleneksel sınıf ortamından her türlü donanımın hazır bulunacağı geleceğin sınıflarına doğru gidilirken, teknolojinin sağladığı imkânlardan en üst düzeyde yararlanmak önem arz etmektedir. Türk Edebiyatı dersinin de oluşan bu yeni şartlara ayak uydurabilmesi, teknolojinin hızına yetişebilmesi için yeni bir yapılanma sürecine girmesi kaçınılmazdır.

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı’nın Türk Edebiyatı Dersi öğretim programı ve kılavuzunda, “konuların işlenişinde eğitim ve öğretimin vazgeçilmez unsurları olan eğitim araç ve gereçlerinden yararlanılması gerektiği” (MEB 2005:24) vurgulanmıştır. Ders işleniş sırasında hangi araç ve gerecin kullanacağı ise uygulayıcılara bırakılmıştır. Bu durumda, Türk Edebiyatı öğretmenleri kendi imkânları ölçüsünde teknolojinin sunduğu hizmetleri sınıf ortamına taşıyabilmektedir.

Bilgisayar ortamında bireysel gayretlerle hazırlanan çalışmaların genellikle üniversite sınavlarına yönelik olması da Türk Edebiyatı programının hareket noktası ve genel amacına çoğu zaman ters düşmektedir. 2005 yılında değişen Türk Edebiyatı öğretim programına uygun olarak hazırlanmış bilgisayar destekli öğretim uygulamaları bulunmamaktadır.

1.3. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Türk Edebiyatı dersinde bilgisayar destekli öğretim uygulamalarının nelerden oluşabileceğini göstermek araştırmamızın amacını oluşturmaktadır.

Bu çerçevede;

- 1- Kazanımlara ulaşmada teknolojinin sağladığı imkânlardan faydalanmak,
- 2- Bilgisayar destekli öğretim ile Türk Edebiyatı dersinin işlenişini zenginleştirmek,
- 3- Öğrencinin eğitim ortamına fiziksel, zihinsel, duyuşsal katılımını sağlamak,
- 4- Türk Edebiyatında BDÖ için altyapı oluşturabilecek unsurları tespit etmek,
- 5- Bilgisayarların eğitimde kullanılmaya başlanmasıyla birlikte Türk Edebiyatı konularıyla ilgili ortaya çıkan yazılımları tespit etmek ve başka hangi yazılımların oluşturulabileceğini öngörmek,
6. Türk Edebiyatı dersinin bilgisayar ortamına nasıl aktarılabilceğini uygulamalı olarak göstermek.

Önemi:

a. Türk Edebiyatı dersinin öngördüğü kazanımlara ulaşmada görsel ve işitsel malzemelerden etkin bir şekilde nasıl yararlanılacağı yönünde yeteri kadar araştırma bulunmamaktadır. Türk Edebiyatı dersinde BDÖ uygulamalarına geçebilmenin önkoşulu olarak gördüğümüz görsel ve işitsel malzemelerin tespit edilip bunların edebiyat derslerinde nasıl kullanılacağı yönünde bu çalışma önem taşımaktadır.

b. Bilgisayar Destekli Öğretim öğeleri arasında en önemli unsurlardan biri ders yazılımlarıdır. Günümüzde ders yazılımlarındaki gelişmeler teknolojik ilerlemelerin çok gerisinde kalmıştır. Yapılan çalışmalar ise bireysel gayretlerin ötesine geçmemektedir. Ders yazılımlarının oluşturulmasının masraflı olması ve uzun zaman alması bu alandaki eksikliğin sebebinin oluşturmaktadır. Türk Edebiyatı dersi için de durum bundan farksızdır. Hangi yazılımların kullanılacağı, mevcut programlardan nasıl yararlanılacağı, ileriye dönük hangi yazılımların hazırlanması gerektiği yönünde akademik bir çalışma bulunmamaktadır. Türk Edebiyatı dersi için

bilgisayar destekli öğretim alanında görülen dağınıklığın giderilmesi yönünde bu çalışma önem arz etmektedir.

c. İnternetin insan davranışlarını değiştiren olumlu-olumsuz çok sayıda etkisi bugün kabul edilen bir gerçektir. Bilinçli bir kullanım, öğrencilerin kendilerini geliştirebilmelerine katkı sağlayabileceği gibi bu teknolojinin eğitim-öğretim ortamlarını bir eğlenceye dönüştürebilme potansiyeli de bulunmaktadır. İnternetin hızlı bir şekilde hayatımıza girmesi ve her geçen gün etki alanını daha da genişletmesi eğitimcileri bu alanda daha bilinçli olmaya zorlamaktadır. Bu teknolojidten Türk Edebiyatı konularıyla ilgili olarak en üst düzeyde nasıl yararlanılacağına tespit edilmesinin yanında edebiyat- internet ve öğrenci arasındaki ilişkilerin belirlenmesi gerekmektedir.

1.4. Problem Cümlesi

Türk Edebiyatı dersinde bilgisayarın hangi imkânlarından yararlanılabilir?

1.5. Alt Problemler

Yapılan bu çalışmayla yukarıda verilen temel probleme bağlı olarak şu alt problemlere cevap aranacaktır.

1. Türk Edebiyatı öğretiminde bilgisayar destekli öğretim uygulamalarının altyapısını oluşturan temel unsurlar nelerden oluşmaktadır?
2. Edebiyat-internet-öğrenci arasındaki ilişki nedir?
3. Türk Edebiyatı konularıyla ilgili belli başlı yazılımlar nelerdir ve başka hangi yazılımlara ihtiyaç vardır?

1.6. Sınırlılıklar

Bu çalışma Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 14.07.2005 tarih ve 197 sayılı kararı ile kabul edilen Türk Edebiyatı dersi 9,10,11,12. sınıflar öğretim programı ile sınırlıdır.

1.7. Kısaltmalar

BDÖ	: Bilgisayar Destekli Öğretim
CD	: Compact Disk
html	: Hyper Text Markup Language
İnternet	: International Network
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
pdf	: Portable Document Format
swf	: Shockwave Flash
TDK	: Türk Dil Kurumu
www	: World Wide Web
Web	: Ağ
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurumu

II. BÖLÜM

İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

Abouelnasr Elboghddadi, Zaki (2007). Yabancı Dil Olarak Arapça Öğretiminde Bilgisayar Kullanımı, Yayınlanmış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. (Yök Tez No: 207082)

Alyaz, Yunus (1997). Yabancı Dil Olarak Almanca Öğretiminde Bilgisayar Kullanımı, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yök Tez No: 62687)

Çevik, Abdullah (2001). Yabancı Dil Öğretiminde Bilgisayar Destekli Öğrenme Yönteminin Öğrenci Başarısına Etkisi, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yök Tez No: 101517)

Yağcı, Aysun (2002). İlköğretim 4. ve 5. Sınıflarda Dil Bilgisi Öğretiminde Bilgisayar Teknolojisinin Kullanımına Yönelik Uygulamalı Bir Yaklaşım, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. (Yök Tez No: 113192)

Numanoğlu, Mustafa (1992). Milli Eğitim Bakanlığı Bilgisayar Destekli Eğitim Projesi Bilgisayar Destekli Öğretim Ders Yazılımlarında Bulunması Gereken Eğitsel Özellikler, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yök Tez No: 20776)

Orhan, Feza (1995). Bilgisayar Ders Yazılımlarını Değerlendirmek İçin Bir Model Önerisi, Yayınlanmış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yök Tez No: 43477)

Karaman, M. Kemal (1996). Bilgisayar Destekli Öğretimde Kullanılan Yazılımların Taşınması Gereken Eğitsel Özellikler ve Bazı Eğitim Yazılımlarının Değerlendirilmesi, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yök Tez No: 51335)

Çeliköz, Nadir (1996). Bilgisayar Destekli Öğretim İçin Özel Ders Türünde Bir Ders Yazılımının Hazırlanması, Uygulanması ve Değerlendirilmesi, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yök Tez No: 51504)

Maden, Cemalettin (1996). Bilgisayar Destekli Öğretim İçin Hazırlanan Eğitim Yazılımlarında Bulunması Gereken Öğretim Tasarımları Ölçütleri ile Var Olan Eğitim Yazılımlarının Bu Ölçütler Açısından İncelenmesi, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yök Tez No: 52844)

Hotomaroğlu, A. Tüfekçi (1997). Bilgisayar Destekli Öğretimde Ders Yazılımlarının Değerlendirilmesi, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. (Yök Tez No: 67977)

Göldağ, Battal (1998). Eğitim Yazılımı Geliştirmede Görsel Programlama, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. (Yök Tez No: 76145)

Semerci, Ali (1999). Öğretim Amaçlı Bir Çoklu Ortam Yazılımı Geliştirilmesi, Uygulanması ve Değerlendirilmesi, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yök Tez No: 81629)

Kebapçı, İsmet (1999). Bilgisayar Destekli Öğretim İçin Özel Ders Türünde Bir Ders Yazılımının Hazırlanması-Uygulanması ve Sonuçlarının Değerlendirilmesi Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yök Tez No: 81698)

Arslan, Ahmet (2002). Web Destekli Bilgisayar Öğretiminin Tasarım Kriterlerinin Değerlendirilmesi, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. (Yök Tez No: 126599)

Maden, Cemalettin (2005). Milli Eğitim Bakanlığı Bilgisayar Destekli Öğretim Çalışmalarında Öğretim Yazılımlarını Değerlendirme Modeli Önerisi, Yayınlanmış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. (Yök Tez No: 160136)

Coşar, Said (2005) Ortaöğretim Birinci Sınıfta Türk Dili ve Edebiyatı Dersinde Edebi Sanatlar ve Öğretimi, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yök Tez No: 162806)

Sulak, S. Alpaslan, (2002). Matematik Dersinde Bilgisayar Destekli Öğretimin Öğrenci Başarı ve Tutumlarına Etkisi, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Alpaslan Sulak, Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. (Yök Tez No: 128894)

Pekçağlıyan, Nilgün (1990) Anaokuluna Giden Altı Yaş Grubu Çocuklarda Klasik Eğitim Yöntemleri ile Bilgisayar Destekli Eğitimin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü. (Yök Tez No: 16699)

Güneş, Neşe (1991) Bilgisayarla Öğretimde Değişik Yaklaşımların Öğrenme Üzerindeki Etkileri, Yayınlanmış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yök Tez No: 18720)

Gürol, Mehmet (1990) Eğitim Aracı Olarak Bilgisayara İlişkin Öğretmen Görüş ve Tutumları, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yök Tez No: 19199)

Numanoğlu, Mustafa (1992). Milli Eğitim Bakanlığı Bilgisayar Destekli Eğitim Projesi Bilgisayar Destekli Öğretim Ders Yazılımlarında Bulunması Gereken Eğitsel Özellikler, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yök Tez No: 20776)

Ünal (Taşçioğlu), Çiğdem (1992). Bilgisayar Destekli Eğitim Yaklaşımlarının İlköğretimde Uygulanabilirliği ve İlköğretim için Geliştirilmiş Bir Ders Yazılımının

Bilgisayar Destekli Eğitim Yaklaşımları Açısından Değerlendirilmesi, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yök Tez No: 20932)

Say, Rıdvan (1992). Bilgisayar Destekli Kimya Eğitimi Uygulamaları, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. (Yök Tez No: 24097)

Ozan, Köksal (1993). Bilgisayar Destekli Biyoloji Öğretiminde Öğretmenin Rolü, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. (Yök Tez No: 28588)

Karakuş, A. Gaffar (1993). Dünyada ve Türkiye’de Bilgisayar Destekli Eğitim Uygulaması, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. (Yök Tez No: 29964)

Taşçı, Deniz (1993). Türkiye’de Bilgisayar Destekli Eğitim Yönetimi ve Model Önerisi, Yayımlanmış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yök Tez No: 30324)

Akansel, Coşkun (1993). Bilgisayar Destekli Öğretimde Bilgisayarla Bireysel, Homojen İkili ve Heterojen İkili Olarak Çalışan Öğrencilerin Erişilerine ve Bilgisayara Yönelik Tutumlara Etkisi, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yök Tez No: 31021)

Kutlu, M. Oğuz, (1994). Liselerde Bilgisayar Destekli Öğretim Projesi Uygulama Sonuçları “Adana İlinde Bir Araştırma” Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yök Tez No: 32134)

III. BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Araştırmanın teorik kısmı için kütüphaneler ve literatür taraması yapılmıştır. Bilgisayar destekli örnek uygulamalar bölümünde ise Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 14.07.2005 tarih ve 197 sayılı kararı ile kabul edilen Türk Edebiyatı dersi 9,10,11,12. sınıflar öğretim programı dikkate alınarak “*microsoft office power point, microsoft office excell, wondershare quiz creator, hot potatoes 6, macromedia flash mx, flash slideshow maker professional, crossword forge, swftext, adobe photoshop, real-draw pro, adobe flash cs4 professional*” gibi bilgisayar programları ile hazırlanan çeşitli bilgisayar uygulamalarına yer verilmiştir. Her bir uygulama için ayrı ayrı hangi bilgisayar programının kullanılacağı tespit edilmiş, konuyla ilgili grafik, resim, animasyon ve çeşitli tasarımlar üzerinde çalışılmıştır. Çeşitli bilgisayar programları kullanılarak yapılan bütün çalışmaların nasıl ve nerede kullanılacağı yönünde görüşler ileri sürülmüş ve öğretim programında hangi kazanımlara karşılık geldiği belirtilmiştir.

3.2. Evren ve Örneklem

Türk Edebiyatı konuları araştırmamızın evrenini oluşturmaktadır. 14.07.2005 tarih ve 197 sayılı kararı ile kabul edilen Türk Edebiyatı dersi 9,10,11,12. sınıflar öğretim programı ise araştırmamızın örneklemini oluşturmaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

İnternet, kütüphaneler, bilgisayar programları, kitaplar, yüksek lisans ve doktora tezleri.

3.4. Veri Çözümleme Teknikleri

Elde edilen verilerle araştırmanın bölümleri belirlenmiştir. Bölümler tasnif edilirken alt bölümler de ortaya çıkmıştır.

IV. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. EĞİTİM TEKNOLOJİSİ

Bir ülkenin geleceği için en önemli unsurlardan biri, eğitim-öğretim faaliyetlerinin etkin bir şekilde yürütülmesidir. Yüzyıllarca uygun yöntem ve tekniklerle eğitim hizmetlerini en iyi bir şekilde yürütebilmenin yolları aranmış ve bu doğrultuda çalışmalar yapılmıştır. Hangi araç-gerecin hangi amaca hizmet edeceğinden, eğitimin standartlarının nasıl artırılacağına kadar bütün sorulara yanıtlar aranmış ve eğitim teknolojisi yeni gelişmelerle birlikte her zaman üzerinde düşünülen bir alan olmuştur.

Hedeflere ulaşmada daha kesin sonuçlar elde edilmesini sağlamak için var olan bütün kaynakları etkili bir şekilde kullanma yollarını arayan eğitim teknolojisinin önemi her geçen gün artmaktadır. Teknolojinin sunduğu yeni imkânlarla birlikte çok değişik alanlardan farklı kaynaklar üretebilmenin yolları açılmıştır. Bu yolların eğitim-öğretim ortamlarına hızlı bir şekilde uyumunu sağlamada eğitim teknolojisine büyük sorumluluklar düşmektedir.

İlgili literatürde eğitim teknolojisinin bazı tanımları şu şekilde yapılmıştır:

“Eğitim teknolojisi, değişik bilimlerin verilerini özel hedef ve yöntem, araç ve gereç, ölçme ve değerlendirme gibi eğitimin geniş alanlarında uygulamaya koyan, uygun maddî ve manevî ortamlarda insan gücünün en iyi şekilde kullanılmasını, eğitim sorunlarının çözümlenmesini, kalitenin yükseltilmesini ve verimliliğin artırılmasını sağlayan bir sistemler bütünüdür” (Rıza, 1997:28).

“Eğitim teknolojisi, davranış bilimlerinin iletişim ve öğrenmeyle ilgili verilerine dayalı olarak, eğitimle ilgili ulaşılabilir insangücü ile insan gücü dışı kaynakları, uygun yöntem ve tekniklerle akıllıca ve ustaca kullanıp, sonuçları değerlendirerek, bireylerin eğitimin özel amaçlarına ulaştırma yollarını inceleyen bilim dalıdır.” (Çilenti, 1988:29)

“Eğitim teknolojisi adı altında oluşturulan sistemin içinde olan ders araçları; öğretmeni destekleyen ve öğrenmeyi gerçekleştiren araçlar görevini gerçekleştirir.” (Okan, 1983:10)

“Eğitim teknolojisi; insanın öğrenmesi ve iletişim alanlarındaki araştırma sonuçlarına dayanarak daha etkili bir öğretme-öğrenme etkinliği gerçekleştirmek için insan gücü ve insan gücü dışı kaynaklardan yararlanılarak öğretme-öğrenme süreçlerini sistematik biçimde tasarlama uygulama, değerlendirme ve geliştirmeyi hedefleyen disiplinler arası bir disiplindir.” (Hızal, 1989:18)

“İnsanın öğrenmesi olgusunun tüm yönlerini içeren problemleri sistematik olarak analiz etmek, bunlara çözümler geliştirmek üzere ilgili tüm unsurları (insangücünü, bilgileri, yöntemleri, teknikleri, araç-gereçleri, düzenlemeleri vb.) işe koşarak uygun tasarımlar geliştiren, uygulayan, değerlendiren ve yöneten karmaşık bir süreçtir.” (Alkan, 2005:15)

“Eğitim teknolojisi eğitimle ilgili kuramların öğretmen ve özellikle de eğitim etkinliklerini merkezinde yer alan hedef kitleyi oluşturan öğrenci açısından en etken ve verimli uygulamalara dönüştürülebilmesi için; kuramsal esaslar, hedef, öğrenci, insan gücü, ortam, yöntem-teknik, öğrenme durumları ve değerlendirme gibi öğelerden oluşturulmuş uygulamalı bir bilim dalıdır.” (Uşun, 2004:6)

Araştırmacıların eğitim teknolojisi tanımlarından hareketle, eğitim teknolojisinin daha iyi eğitim-öğretim ortamları hazırlayan bir bilim dalı olduğu görülmektedir. Eğitimde niteliği arttırması, geleceğin eğitim-öğretim ortamlarına bugünden yön veren bir disiplin konumunda olması da eğitim-öğretim faaliyetleriyle doğrudan etkileşim içerisinde olduğunu göstermektedir. Günümüzün değişen koşulları ve bu yüzyılın ortaya çıkardığı öğrenci profiline hitap edecek uygulamalara da eğitim teknolojisinin yanıt vereceğini söyleyebiliriz. Eğitim-öğretim sürecine yeni materyaller üreterek, yeni modeller ortaya çıkararak yeni yapıların hazırlanmasında da eğitim teknolojisi etkin bir rol oynamaktadır. Günümüzde eğitim teknolojisi, geliştirmekte olan yeni teknolojilerle alanını daha da genişleterek büyüyen bir disiplin haline dönüşmüştür.

4.1.1. Eğitim Teknolojisinin Yararları

Eğitim teknolojisi sağladığı yararlar bakımından günümüzün modern eğitim anlayışının ihtiyaçlarına yanıt verebilen bir sistemdir. Öğrenciyi merkeze alarak öğretmenin rehber-yönlendirici konumunu güçlendiren yapısıyla farklı alternatiflerin kaynağı haline gelmiştir.

Rıza (1997: 67–79) eğitim teknolojisinin yararlarını dolaylı ve dolaysız olarak iki sınıfa ayırarak ele almıştır. Rıza'ya göre eğitim teknolojisinin dolaylı yararları şunlardır:

- Yaratıcılığa sevk eder.
- Öğretmenin rolünü genişletir.
- Fırsat eşitliği yaratır.
- Motivasyon yaratır.
- Eğitimi bireyselleştirir.
- Serbest eğitimi sağlar.
- Birinci kaynaktan bilgiyi sağlar.

Eğitim teknolojisinin dolaysız yararları ise şöyle sıralanabilir:

- Öğrenmeyi kolaylaştırır.
- Aktif öğrenmeyi sağlar.
- Somut öğrenmeyi gerçekleştirir.
- Aşamalı öğrenmenin temelini kurar.
- Düşüncede sürekliliği sağlar.
- Üretimi artırır.
- Değişik sınıf ve düzeylerde özel hedefleri gerçekleştirir

Bunların dışında zaman kavramı da üzerinde düşünülmesi gereken bir durumdur. Programlı öğretim uygulamalarıyla birlikte zamanın etkin bir şekilde kullanılması hedeflenmektedir. Eğitim teknolojisi ise bu durumda devreye girmekte ve geliştirdiği yeni ortam ve yöntemlerle öğrenme hızını arttırarak zamandan tasarruf sağlamaktadır. “Stolurow’un yaptığı araştırmalara göre 45 dakikalık dersin öğretme makinesi ile 15 dakikada öğretilbildiği, programlı öğretimle öğrenme süresinin yüzde elli oranında azaltıldığı saptanmıştır” (Alkan: 2005:40) Bunun gibi yapılan pek çok araştırmada eğitim teknolojisinin faydaları araştırmacılar tarafında tespit edilerek önemi vurgulanmıştır. Bu yararların tam anlamıyla elde edilebilmesi, eğitim teknolojisinin etkin bir şekilde kullanılmasıyla mümkündür.

4.1.2. Eğitim Teknolojisinin Önündeki Engeller ve Gelişmesini Engelleyen Faktörler

Eğitim teknolojisinin çok sayıda yararı bulunmasına rağmen uygulama boyutuna geçilmekte bazı sorunlar yaşanmaktadır. Bu sorunların bilinçlenmeyle birlikte zamanla aşılacağı yönünde eğilim gittikçe artmaktadır. Teknolojiyle birlikte büyüyen yeni nesillerin bu sürece hızlı bir şekilde adapte olması ve imkânların gelişmesiyle birlikte her türlü donanımın hazır bulunduğu sınıfların giderek artması, eğitim teknolojisinin önündeki engelleri hızlı bir şekilde kaldırmaktadır. Klasik yöntemlerin ciddi eleştiriler alması da eğitim teknolojisinin daha etkin kullanılması yönünde ortak bir görüşün çıkmasını sağlamaktadır.

Alkan'a (2005:28) göre eğitim teknolojisinin önündeki engeller ve gelişmesini engelleyen faktörler şunlardır:

- Makinenin öğretmenin yerini alacağı, öğrenme-öğretme sürecini mekanikleştireceği, öğrenci-öğretmen etkileşimini azaltacağı,
- Yeni teknolojik araçların yapılarının karmaşık ve ilk yatırım masraflarının yüksek olması, diğer alanlardan uyarlanmış araçlar,
- Yeniliğe karşı tutucu davranışlar,
- Eğitim kurumlarının eğitimi dar anlamda ve kendi tekellerinde görmeleri, diğer kurumlardaki eğitim ve gelişmeleri dikkate almamaları,
- Eğitimin bilimsel ve profesyonel bir uğraşı alanı olarak benimsenmemesi.

Son yirmi yıl içerisinde teknolojinin hızla hayatımıza girmesi, her alanda olduğu gibi eğitimcileri de değişen şartlara uyum sağlamakta zorlamaktadır. Her yeni nesil yaşadığı yüzyılın şartlarına göre şekil almakta bu durum ise kuşak çatışmalarına sebebiyet vermektedir. Yeni nesiller değişen teknolojiye hızla uyum sağlarken beklentileri de farklılaşmaktadır. Eğitim-öğretim boyutunda bu beklentilere karşılık verecek eğitimcilerin, eğitim teknolojisine yönelik beklentileri ve ilgileri eğitim teknolojisinin gelişmesinde önemli bir faktör olmaktadır. Bu durumda eğitimcilerin eğitim teknolojisine yönelik olumsuz tutum içerisinde bulunmaları bu teknolojinin önündeki engellerden biridir.

Bütün eğitim teknolojisi tanımlarının içerisinde, makinenin öğretmenin yerine geçeceği yönünde bir görüş olmadığı halde eğitimcilerin böyle bir kanıya varmaları yanlış uygulamaların bir sonucu olabilir. Böyle bir kanıya ulaşmış eğitimcilerin bu teknolojiye şüpheyle yaklaşmaları ve soğuk tutumları eğitim teknolojisinin gelişmesini doğrudan etkilemektedir.

Eğitim teknolojisini engelleyen en önemli faktörlerden birisi de bu teknolojiden anlayan eğitimcilerin yetersiz sayıda olmasıdır. Eğitim fakültelerinde eğitim teknolojisi ve materyal geliştirmeye ilgili çeşitli dersler bulunmaktadır. Daha önce bu alana ilgi duymamış veya bu alanla hiç uğraşmamış öğretmen adayları bu yeni kavramlar karşısında duyarsız kalabilmektedir. Bu alanda kendini yetersiz gören öğretmen adayları da bu teknolojiye karşı olumsuz tutum geliştirebilmektedir.

4.2. BİLGİSAYAR DESTEKLİ ÖĞRETİM

“Günümüzde bilgisayarlar, pasif bir araç olmadığını; aktif ve dinamik bir niteliğe sahip olduğunu kanıtlamıştır. Belki de bilgisayarın en önemli yönü, yeni bir enerjiyi eğitim sürecine enjekte etmesindedir. Bugün çözüm bekleyen çeşitli sorunlara karşın gelecekte bilgisayarın bugünkü kitaplar gibi sınıf ve kitaplıkların bir parçası haline gelmesi, belki de bir gün kitabın yerine geçmesi beklenebilir. Bu nedenle eğitimcilerin, kitapları tanıdıkları ve kullandıkları gibi, bilgisayarı da tanımaları ve ondan yararlanmaları gerekmektedir.”(Alkan, 2005:183)

Genel anlamda ders öğretimde yardımcı bir araç olarak düşünülen bilgisayarların çok farklı etkinliklerde kullanılabilmesi bilgisayar destekli öğretim uygulamalarına olan eğilimi artırmaktadır. Kasetçalar, video, tepegöz, slayt makinesi vb. araçlar artık yerini bütün özellikleri üzerinde barındıran bilgisayarlara bırakmaktadır. Yakın gelecekte de bütün derslerde BDÖ uygulamalarının daha fazla yer alacağı görülmektedir. Bu durum bilgisayarla daha etkili bir öğretimin nasıl yapılacağı yönünde gelişmeleri hızlandırmaktadır. Bilgisayar destekli öğretimde alınan verim, bilgisayar uygulamalarındaki içeriğin sürekli geliştirilmesiyle de her geçen gün artmaktadır. Bu durum BDÖ uygulamalarının sürekli yenilenmesini ve güncel kalmasını sağlamaktadır.

Kütüphanelerin bir CD içerisine girdiği, istenilen bir bilgiye internet ortamında kolaylıkla erişilebildiği bir dünyada eğitim-öğretim alanında sessiz bir devrim yaşanmaktadır. Bilgisayar ortamında yapılabilecek faaliyetlerin her geçen gün artması ve çeşitlilik göstermesi eğitimcileri bu yönde harekete geçirmektedir. Başta Amerika olmak üzere çok sayıda ülke eğitim sistemlerini BDÖ uygulamalarına imkân verecek şekilde yeniden yapılandırmakta ve bu alana kaynaklar ayırmaktadır.

“2000 yılı itibariyle ABD’deki okulların %98’inde bilgisayar vardır. 1999 yılı itibariyle, ABD İlköğretim ve Ortaöğretim Devlet Okullarında görev yapan –ve bilgisayara ulaşımı olan– öğretmenlerin %78’i ders materyallerinin hazırlanması için bilgisayar kullanmaya hazır olduklarını belirtmişlerdir.”*

Türkiye’de ise bilgisayarlaşma oranı her geçen artmaktadır. Türkiye Bilişim Şurası Eğitim ve Arge Çalışma Grubu Okulöncesi, İlk ve Orta Öğretim alt çalışma grubunun 10-12 Mayıs 2002 tarihli eğitim raporuna göre 2001 yılında Türkiye’deki okullarda bilgisayarlaşma oranı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1
2001 Yılında Türkiye’deki Okullarda Bilgisayarlaşma Oranı

Türkiye Genelindeki Okullar	Öğrenci sayısı	12.898.725	1 PC-81 öğrenci
	Bilgisayar sayısı	157.810	
İlköğretim Okulları	Öğrenci sayısı	11.165.280	1 PC-87 öğrenci
	Bilgisayar sayısı	127.000	
Mesleki ve Teknik Eğitim Okulları	Öğrenci sayısı	843.964	1 PC-76 öğrenci
	Bilgisayar sayısı	11.000	
Ortaöğretim	Öğrenci sayısı	1.325.537	1 PC-37 öğrenci
	Bilgisayar sayısı	35.000	
Türkiye Genelinde (İlköğretim+ Ortaöğretim)	Okul sayısı	52.000	Okulların %17’si bilgisayarlı

* <http://bilisimsurasi.org.tr> (Türkiye Bilişim Şurası Eğitim ve Arge Çalışma Grubu Okulöncesi, İlk ve Orta Öğretim alt çalışma grubunun 10-12 Mayıs 2002 tarihli eğitim raporu) (ET: 20.05.2010)

TÜBİTAK'ın desteklediği Hacettepe Üniversitesi İstatistik Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Hülya Çingı koordinatörlüğünde yürütülen “Türkiye Genelinde İlk ve OrtaÖğretim Olanaklarının İncelenmesi ve Belirlenen Aksaklıklara Çözüm Önerilerinin Getirilmesi” başlıklı çalışma kapsamında bilgisayar başına düşen öğrenci sayısı Türkiye genelinde ilköğretimde 34,47, ortaöğretimde ise 16,38 öğrencinin bir bilgisayar kullanabildiği tespit edilmiştir. *

Eğitim Araçları ve Donatım Dairesi Başkanlığının 2008 Yılına Ait Faaliyet Raporunda 2006, 2007, 2008 yıllarında okul ve kurumlara gönderilen bilgisayar sayıları bakıldığında ise karşımıza şöyle bir tablo çıkmaktadır:

Tablo 2
2006, 2007, 2008 Yıllarında
Okul ve Kurumlara Gönderilen Bilgisayar Sayıları *

S. NO	MALZEME ADI	GÖNDERİLEN OKUL/KURUM SAYISI			
		2006	2007	2008	Genel Toplam
1	Bilgisayar Laboratuvarı (10+1)	312	577	315	1204
2	Bilgisayar Laboratuvarı (15+1)	248	724	520	1492
3	Bilgisayar Laboratuvarı (20+1)	53	48	39	140
4	Bilgisayar Laboratuvarı (30+1)	22	11	2	35
5	Dizüstü Bilgisayar	14	8	251	273

Tabloya göre her yıl değişen oranlarda bilgisayar laboratuvarı sayısı artmaktadır. Okullardaki bilgisayarlaşma oranından hareketle ileriki yıllarda BDÖ uygulamalarına daha fazla ağırlık verileceği görülmektedir.

* ÇINGI, H., KADILAR, C., KOÇBERBER, G., 2007., Türkiye Genelinde İlk ve Ortaöğretim Olanaklarının İncelenmesi ve Belirlenen Aksaklıklara Çözüm Önerilerinin Getirilmesi, TÜBİTAK Proje Raporu., Proje No: 106K077.

* http://eaddb.meb.gov.tr/faaliyet/2008_Faaliyet_Raporu.pdf s.34 (ET: 10.03.2010)

Bilgisayar destekli öğretimin tanımı çeşitli kaynaklarda şu şekilde yapılmıştır:

Şimşek (1998:23) bilgisayar destekli öğretimi, “öğretmen de dâhil diğer ortamlar aracılığı ile yapılan öğretimin; kendine özgü potansiyelini ortaya koşmak suretiyle, bilgisayar tarafından desteklenmesi” olarak tanımlamıştır.

Alkan’a (2005:181) göre bilgisayarla öğretim, “psikologlar tarafından geliştirilmiş yeni öğrenme-öğretme ilkelerinin eğitimciler tarafından programlı öğretim ve değişik öğrenme stratejilerine göre elektronik araçlara uygulanması esasına dayanan bir öğretim yöntemidir. Bu süreçte bilgisayar bir öğretim makinesi gibi fonksiyon göstermektedir.”

Hızal’a (1989:16) göre bilgisayar destekli eğitim, “bilgisayarların ders içeriklerini doğrudan sunma, başka yöntemlerle öğrenilenleri tekrar etme, problem çözme, alıştırmalar yapma, v.b. etkinliklerde öğrenme-öğretim aracı olarak kullanılmasıyla ilgili uygulamalardır.”

Dayton ve Kemp’e göre bilgisayar destekli eğitim, “bilgisayar teknolojisinin öğretim sürecindeki uygulamalarının her biridir. Bu uygulamalar bilgi sunmak, özel öğretmenlik yapmak, bir becerinin gelişmesine katkıda bulunmak, benzeşim gerçekleştirmek ve sorun çözücü veri sağlamak olabilir.” (Odabaşı, 1997:11)

Bilgisayar Destekli Öğretim (BDÖ), Uşun (2004:42) tarafından “bilgisayarın öğretimde öğrenmenin meydana geldiği bir ortam olarak kullanıldığı, öğretim sürecini ve öğrenme motivasyonunu artıran, öğrencinin kendi öğrenme hızına göre yararlanabileceği, kendi kendine öğrenme ilkelerinin bilgisayar teknolojisiyle birleşmesiyle oluşmuş bir öğretim yöntemi” olarak tanımlanmıştır.

Senemoğlu (2001:437) tarafından “öğrencilerin programlı öğrenme materyalleri ile bilgisayar kullanarak etkileşimde bulunduğu; diğer bir deyişle, bilgisayar programları aracılığıyla öğrenmeyi gerçekleştirdiği, öğrenmelerini izleyip kendi kendini değerlendirebildiği bir öğretim biçimi” olarak yapılmıştır.

“Bilgisayar Destekli Öğretimde bilgisayarın öğretim sürecine bir seçenek olarak değil, sistemi tamlayıcı ve güçlendirici olarak girmesi esastır. Bu yöntemle bilgisayarın bir öğretim aracı ve öğrenmenin meydana geldiği bir ortam olarak kullanılması söz konusudur. Bilgisayar, öğretim hizmetini büyük bir hız ve sabırla yerine getirmektedir. Öğrenme materyali öğrenciye bilgisayar aracılığı ile verilmekte, öğrenci sürekli etkin durumda ve öğretmeye katılğan durumda bulunmaktadır. Bilgisayar destekli öğretim yöntemi, kendi kendine öğrenme ilişkilerinin bilgisayar teknolojisiyle birleşmesinden oluşmuş bir öğretim yöntemi olarak da kabul edilmektedir.” (Uşun, 2000:51)

Tanımlardan hareketle bilgisayar destekli öğretimin, öğretim sürecinde her türlü bilgisayar uygulamalarını kapsadığını söyleyebiliriz. Bir dersin baştan sona kadar bilgisayarla yürütülmesinden, zaman zaman devreye girmesine, bireysel olarak çalışmalardan, grup halinde çalışmalara kadar çok sayıda seçeneği üzerinde barındırmaktadır. Bu durum bilgisayar destekli öğretime geniş bir alan oluşturmaktadır.

4.2.1. Bilgisayar Destekli Öğretimin Amaçları

Günümüzde bilgisayar destekli öğretim, eğitimciler tarafından farklı etkileri bakımından değerlendirilmektedir. BDÖ uygulamalarına genel anlamda pozitif yönde misyonlar yüklenmektedir. Eğitim-öğretimin açmazlarına çözüm bulacak alternatif gözüyle bakılan bilgisayar destekli öğretim, çok değişik seçenekleri içerisinde barındırmakta ve pek çok alanda ciddi tasarruflar sağlamaktadır.

Bilgisayar destekli öğretimin amaçları Barker ve Yeates tarafından şu şekilde özetlenmiştir: (Uşun, 2004:43)

- Geleneksel öğretim yöntemlerini daha etkili hâle getirmek,
- Öğrenme sürecini hızlandırmak,
- Zengin bir materyal sağlamak,
- Ucuz ve etkili öğretimi gerçekleştirmek,
- İhtiyaca dayalı öğretimi gerçekleştirmek,
- Telafi edici öğretimi sağlamak,

- Öğretimde sürekli olarak niteliğin artmasını sağlamak,
- Bireysel öğretimi gerçekleştirmek.

Her ders kendi ihtiyaçları doğrultusunda BDÖ uygulamalarından faydalanmaktadır. İhtiyaçların ders bazında değişiklik göstermesi bilgisayardan beklentileri de farklılaştırmaktadır. Örneğin yabancı dil öğretiminde bilgisayarın telaffuz konusunda yardımcı olacak uygulamaları ağır basarken, bir kimya dersinde animasyona dönüştürülmüş bir deneyin görüntüleri önem arz edebilir. Bu durumda bilgisayar destekli öğretimin amaçlarının önem sırası da ders bazında değişim gösterebilmektedir.

4.2.2. Bilgisayar Destekli Öğretimin Faydaları

Geleceğin sınıflarına doğru gidilirken bilgisayarların eğitimde daha fazla kullanılması yönünde eğilim her geçen gün artmaktadır. Alkan'a (2005:181) göre bu durum "eğitim sisteminin aşırı derecede artması, öğrenci sayısının hızla çoğalması; bilgi miktarının artması ve içeriğin karmaşıklaşması, öğretmen yetersizliği ve bireysel kabiliyet ve farklılıkların önem kazanması gibi nedenlerden doğmaktadır." Görsel ve işitsel anlamda sağladığı zengin içerikle sorunlara çözüm bulması beklenen bilgisayarların öğrenme psikolojisi açısından çeşitli faydaları bulunmaktadır.

İnsanlar:

- Okuduklarının % 10 unu
- İşittiklerinin % 20 sini
- Gördüklerinin % 30'unu
- Hem görüp hem de işittiklerinin % 50'sini
- Söylediklerinin % 70'ini
- Yapıp söylediklerinin % 90'ını hatırlamaktadır.

Eğer ders anlatımdan meydana geliyorsa öğrencilerimiz duyduklarının % 20'sini hatırlayacaklardır. Görsel materyallerin kullanılması öğrendiklerinin % 50'sini hatırlamasına yardımcı olacaktır. Öğrencilerin derse katılması öğrendiklerinin % 70'sini hatırlamasına yardımcı olacaktır. Bir ödev ya da etkinlik tamamlandığında öğrenciler öğrendiklerinin % 90'ını hatırlayacaklardır. Dolayısıyla araç gereçlerin kullanımı öğrenme işlemine katılan duyu sayısını arttırarak daha fazla ve kalıcı öğrenmenin gerçekleşmesine yardımcı olacaktır. (Yalın, 2001:82)

Namlu'ya (1995:178) göre ise bilgisayar destekli öğretimin yararları şu şekilde özetlenebilir;

- Bilgisayar destekli öğretim, öğrencilerin sürekli etkin olmasını sağlar. Geleneksel yöntemlerle, normal sınıf ortamında yürütülen öğretim-öğrenme etkinliklerinde, öğrenci sürekli etkin kılmak oldukça zor olmasına karşın, bilgisayar destekli öğretimde her öğrenci, öğrenim süreci içindeki her adım için, bilgisayarın üreteceği sorulara cevap vermesi gerektiği ve ancak konu üzerinde düşünerek bir sonraki adıma geçebileceği için, sürekli etkin olmak durumundadır.

- Her öğrenci, öğrendiği konu ile ilgili sorularına cevap almak ister. Oysa normal sınıflarda öğrenci sayılarının fazla olması, öğrenciler arasında ilgi, yetenek ve bilgi düzeylerindeki farklılıklar, zamanın sınırlı olması gibi nedenlerle işlenecek konu ile ilgili öğrencilere sorulabilecek sorular sorulamayabilir. Oysaki bilgisayar destekli öğretimde öğrenci, bilgisayarla etkileşim kurarak, istediği anda konu ile ilgili sorularına yanıt alabilmekte ve istediği kadar tekrar yapabilmektedir.

- Laboratuvar ortamı gerektiren bazı deney çalışmaları tehlikeli ya da pahalı olduğundan veya başka nedenlerle yapılamamaktadır. Bilgisayar destekli öğretimde ise, bilgisayara kolayca uygulanabilen benzeşim yöntemleri ile bu tür deneyler kolaylıkla yapılabilmekte ve gerekli bilgiler sağlanabilmektedir.

- Bilgisayar destekli öğretimde, öğretmenden öğretmene değişen öğretimin niteliği, yüksek bir düzeye çıkarılabilmektedir. Başka bir deyişle, öğretmenlerin derslerinde uyguladıkları öğretim yöntemleri arasındaki olumlu ya da olumsuz farklılıklar bilgisayar destekli öğretim ile en az düzeye indirilebilmektedir.

- Bilgisayar destekli öğretimde çizimler, resimler, şekiller, sorular ve öteki gereçler, öğrencilere sırası geldikçe sunulmaktadır. Ekrandaki bu görüntüleme renk ve ses faktöründen de yararlanılmakta, böylece öğrencilerin dersi izlerken hayal kurup başka şeyler düşünmeleri önlenerek dikkat düzeyleri yükseltilmektedir.

Keser'e (1988) göre ise bilgisayar destekli öğretimin yararları şöyle sıralanabilir:

- Anlaşılmayan noktalar öğrenci tarafından istenildiği kadar tekrar edilebilir.
- Öğrenme sırasında başkasına bağımlılık söz konusu değildir. Her öğrenci kendi öğrenme hızında öğrenim sağlar.
- Bilgisayar destekli öğretimin uygulanması sırasında öğrenci derse aktif olarak katılmak zorundadır.

- Hatalar, eksikler öğrenme sırasında anında görülür ve düzeltilir.
- Yanlışa karşı hoşgörü vardır. Öğrencinin her zaman yemden cevaplama şansı vardır.
- Öğrencilerin derse karşı olan ilgilerini her zaman canlı tutar.
- Öğretmeni dersi tekrar etme, hata, ödev düzeltme vb. işlerden kurtararak öğrencilerle daha yakından ilgilenebilme fırsatı verir.
- Tehlikeli ya da pahalı deney ya da çalışmalar bilgisayar destekli öğretimde benzetim yöntemi ile kolaylıkla yapılabilmektedir.
- Öğretmenlerin dersleri şurasında uyguladıkları öğretim yöntemleri arasındaki farklılıklar bilgisayar destekli öğretimle en az düzeye indirilebilir.
- Öğrenciler daha kısa zamanda ve sistematik bir şekilde öğrenebilirler.
- Öğrencilerin dersi izlerken çizimler, renkler, şekiller, resimler vasıtası ile dikkat düzeyleri oldukça yüksek tutulabilir.
- Öğrenim küçük birimlere indirildiğinden, basan bu birimler üzerinde sınanarak adım adım gerçekleştirilir.

Bilgisayar destekli eğitimin öğrenciler açısından olumlu yönleri ise kısaca şöyle özetlenebilir: (Keser, 1996:48)

- Yaratıcılığın ortaya çıkmasını sağlar.
- Sosyal iletişimde bulunma yeteneğini geliştirir.
- Öğrencilerin derse karşı olan ilgilerini her zaman canlı tutar.
- Öğrenme sırasında başkasına bağımlılık söz konusu değildir.
- Her öğrencinin kendi hızlarında ve düzeylerinde ilerleme olasılığı verir.
- Kendine güveni artırır.
- Problem çözme ve dikkatini bir problem üzerine yoğunlaştırma yeteneğini geliştirir.
- Hatalar, eksiklikler öğrenme sırasında anında görülür ve düzeltilir.
- Yanlışa karşı hoşgörü vardır. Öğrencinin her zaman yeniden cevaplama şansı vardır.
- Öğrencinin öğrenme zamanından tasarruf sağlar. Öğrenciler daha kısa zamanda ve sistematik bir şekilde öğrenebilirler.
- Belgeleme, dosyalama ve belgelere başvurma alışkanlığını kazandırır.
- Önceki çözümleri araştırıp bu çözümleri kullanabilme yeteneğini geliştirerek yeni çözümler bulmasını sağlar.
- Matematik ve dil yeteneğini geliştirir.
- Paylaşım duygusunu geliştirir.
- Daha çok bilgiye ulaşma imkânı verir.

- Anında dönüt sağlandığı için kaçırılan ders veya konu öğrenci tarafından tekrar edilebilir.
- Anlaşılmayan noktalar öğrenci tarafından istenildiği kadar tekrar edilebilir.
- Benzeşimler sayesinde öğrencilere özgü mekânlar sağlar.
- Bilgisayar destekli öğretimin uygulanması sırasında öğrenci derse aktif olarak katılmak zorundadır.
- Öğrencilerin dersi izlerken çizimler, renkler, şekiller, resimler vasıtası ile dikkat düzeyleri oldukça yüksek tutulabilir.

Bütün araştırmacıların bulunduğu ortak nokta bilgisayarın etkin bir şekilde kullanıldığında verimli bir öğrenme ortamını oluşturduğu yönündedir. Aynı zamanda bu özellik bilgisayara yüklenmiş bir misyon olarak da görülebilir. Bilgisayarlar doğru kullanıldığında çok sayıda fayda sağlamaktadır. Artık her branş (matematik, coğrafya, yabancı dil, edebiyat vb.) bilgisayarın sınırsız seçeneği içerisinde barındıran yapısına uyum sağlamak zorunda kalmıştır. Bilgisayar, eğitimcileri bu yeni sistemin sunduğu avantajlardan nasıl yararlanacakları yönünde düşünceler üretmeye zorlamaktadır.

4.2.3. Bilgisayarların Eğitim Açısından Üstün Yönleri

Geleceğin öğretim yöntemlerine yön vereceğine inanılan bilgisayarlar, eğitim teknolojisi araçları içerisinde ayrı bir yere sahiptir. Bilgisayar ortamında yapılabileceklerin çeşitlilik göstermesi, günümüzde eğitim teknolojisi üzerine yapılan çalışmaları genel anlamda bilgisayarlar üzerine yoğunlaştırmaktadır. Aynı zamanda bilgisayarların eğitim açısından çok sayıda üstün yönlerinin bulunması da bilgisayarları eğitim-öğretim ortamlarında daha etkili kullanma yönünde eğilimi artırmaktadır.

Bir eğitim aracı olarak bilgisayarların eğitim açısından üstün yönleri Keser'e (1988:73) göre şu şekilde ifade edilmektedir.

- “Etkileşimli bir araçtır, öğrenci bilgisayar karşısında denetim yetkisini kullanmayı öğrenir.
- Büyük bir esnekliğe sahiptir, etkin bir pekiştiricidir, sabrı sonsuzdur.

- Yazı tahtası, ders kitabı kadar geneldir. Yazı, çizim, grafik, sayı, renk, ses vb. çok çeşitli bildirim simgesini durgun ya da hareketli olarak kullanabilir ve çeşitli kaynaklardan yararlanabilir.
- Uygun biçimde hazırlanmış her çeşit programı kullanabilir.
- Ders yazılımlarında çok değişik sürprizlere yer vermek eğitimi zevkli ve ilgi çekici hale getirebilir.
- Bireysel öğretimde ve grup öğretiminde kullanılabilir.
- Programlı öğretimin dayandığı ilkelerin uygulanmasına hizmet edebilir.
- Öğrencinin sorulara verdiği cevapları kaydeden, istediği ansiklopedik sonuçları bildirebilen eşsiz bir sınav aracıdır ve soru da üretebilmektedir.”

4.2.4. Bilgisayar Destekli Eğitime Geçilememesinin Nedenleri

Ülkemizde bilgisayar destekli eğitime tam anlamıyla geçilebilmiş değildir. İmkânlar ölçüsünde uygulama alanları oluşturulmakta, bu da yeterli görülmemektedir. Bilgisayar destekli eğitimde belli bir noktaya ulaşmanın yolu bilinçlenmeyle ve bu alanda yapılan yatırımların artırılmasıyla mümkün olacaktır.

Bilgisayar destekli eğitime geçilememesinin nedenleri aşağıdaki biçimde özetlenebilir: (Sulak,2002:15)

- “Nitelik ve nicelik bakımından yeterli öğretmenin olmayışı, öğretmenlerde eğitim ve motivasyon eksikliği,
- Nitelik ve nicelik bakımından yeterli ders yazılımların olmayışı ve ders yazılımlarında bir standardizasyonun belirlenememesi,
- Gerekli altyapının yetersiz oluşu,
- Var olan imkânların etkili kullanılamaması,
- Laboratuvarların genelde 20 kişilik, sınıfların 50-60 kişi olmasından kaynaklanan sorunlar,
- Toplum tarafından bilgisayarın hala eğlence ve oyun aracı olarak görülmesi,
- Öğretmenlerin ve okul idarecilerinin bilgisayar destekli eğitimi benimsememeleri,
- Eğitim sistemimizde alışık olunan öğretmen-öğrenci ilişkileri,
- Bilgisayar, yazılım ve materyaller için yeterli mali kaynakların olmayışı,
- Bilgisayarların her işimizi yapacağına dair olan bilinçsiz anlayış,
- Öğrencilerin hepsinde bilgisayar okur-yazarlığının olmaması,
- Bilgisayar öğretmenliğinin özendirilmemesi,
- Özel sektörlerin bu konuda yardımcı olması için teşvik edilmemesi,

- Müfredat programlarında bilgisayar destekli eğitimin olmayışı ve uygulamak için esneklik bulunmaması,
- Öğretmen yetiştiren kurumların müfredat programlarında bilgisayar okuryazarlığı ile birlikte bilgisayarın eğitimde nasıl kullanılacağına dair derslerin olmaması,
- Bilgisayar teknikleri ile eğitimciler arası koordinasyon eksikliği,
- Okullarda bilgisayar konusunda yetişmiş kadrolu uzmanların olmayışı.”

Yukarıda sıralananlara bakıldığında BDÖ alanında ciddi yetersizliklerin bulunduğu görülmektedir. Altyapı konusundaki eksiklikler kapatılsa bile aşılamayacak bazı sorunlar bulunmaktadır. Özellikle eğitimcilerin konuya yaklaşımlarını belirleyen duygusal faktörler ve bu teknolojiyi kullanabilecek bilgi düzeyleri önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. BDÖ uygulamasını gerçekleştirebilmek için bilgisayar uzmanı olmak gerekirse de, en alt seviyede bilgisayar okur-yazarı olmak gerekir.

Bilgisayar destekli öğretim için derste kullanılan bilgisayar, projeksiyon cihazı, akıllı tahta gibi araç ve gereçlerin pahalı olması da öğretmenlerin bu araçlara karşı mesafeli durmasına neden olmaktadır. Bu araçların kullanımına yönelik baskıcı, tutucu bir düşünceye sahip idarecilerin sergiledikleri tutum, öğretmenlerin bilgisayar destekli öğretime yaklaşımlarını olumsuz etkilemektedir.

Nitelikli yazılımların yetersiz olması da bilgisayar destekli öğretime geçilememesinin nedenlerinden biridir. Yazılım konusunda her branş kendi ihtiyaçlarını karşılayan bilgisayar programları hazırlarken bazı branşlarda boşlukların olduğu görülmektedir. BDÖ alanında özellikle yabancı diller konusunda çok sayıda çalışma bulunurken, sosyal bilimlerde yapılan çalışmalar sınırlı sayıda kalmıştır. Değişen müfredata göre yeni yazılım ihtiyacı doğacağı için yapılan çalışmalar da bir zaman sonra geçerliliğini yitirmektedir. Yazılım sektörü de bu anlamda sürekli olarak güncelleme yapılması gereken bir alandır. Bir yazılımın hazırlanması, uygulanması ve etkinliğinin değerlendirilmesi oldukça uzun bir süreç olduğu için yazılım konusundaki ihtiyaç tam anlamıyla giderilebilmiş değildir.

4.2.5. Bilgisayar Destekli Öğretime Yöneltilen Eleştiriler

BDÖ uygulamalarının ne kadar başarılı olduğu yönünde kuşkular bulunmaktadır. Amaca hizmet etmeyen yazılımlar bilgisayarları işlevsiz hale getirirken BDÖ uygulamalarına eğitimcilerin yaklaşımlarını olumsuz etkilemektedir. Bu durum bilgisayar destekli öğretime zamanla tepki doğurabilecek boyutlara ulaşmaktadır. Kuşkuların giderilmesi ancak nitelikli örneklerin sunulmasıyla mümkün olabilecektir.

Bilgisayarın eğitimde kullanılması ve bilgisayar destekli öğretime yöneltilen eleştirilerin başlıcaları şunlardır: (Keser, 1988)

- “Bilgisayar teknolojisi öğrenci başarısını artırmanın sihirli bir aracı değildir.
- Eğitimde bilgisayar kullanımının mevcut eğitim sorunlarının hepsini çözeceğine inanmak doğru bir yaklaşım değildir.
- Eğitimciler ve bilgisayar donanım ve yazılım sanayinde çalışanların çoğu, yeni teknolojilere halkın beklentileri doğrultusunda nasıl değerlendirilmesi gerektiğini yeterince bilmemektedirler.
- Okulların, nitelikli eğitim verip vermediğine bakılmaksızın, bilgisayarla donatılması çalışmaları sürdürülmektedir.
- Bilgisayarların eğitim-öğretim etkinliklerinde kullanılması, insanın insanla iletişimini yok etmekte, sadece makine insan ilişkisi söz konusu olmaktadır.
- Bilgisayar yazılımlarının sayısı sınırlıdır. Ders programları ile ders yazılımlarının içeriği arasında tutarlılık sağlanamamaktadır. Hazır paket yazılımların kalitesi tartışma konusudur.
- Bilgisayar sistemleri pahalıdır, eğitim sistemlerinin özellikle okullara böyle pahalı bir uygulamayı nasıl yükleyebileceği tartışma konusudur.
- Uygulamalarla ilgili velilerin kuşkuların giderilmiş değildir.
- Öğretimde öğretmene gerek kalmadığı, öğretmenin görevini bilgisayarların üstleneceği kuşkusu yaygındır.”

Bilgisayar destekli eğitimin öğrenciler açısından olumsuz yönleri de bulunmaktadır. Bu durum da bilgisayar destekli öğretime karşı mesafeli durulmasına neden olmaktadır. Bilgisayar destekli eğitimin öğrenciler açısından olumsuz yönleri kısaca şunlardır: (Keser 1996:49)

- Öğrenciler sosyalleşme sürecinden yoksun kalırlar.

- Öğrencinin bilgisayarın önünde uzun süre kalması, onun sosyal gelişimini ve insanlarla ilişkisini olumsuz olarak etkileyebilir.
- Öğrenciyi doğruya yönlendirecek bir sistem yoktur. Çünkü cevaplar ya doğru ya da yanlıştır.
- Bilgisayar kullanmayı önceden bilmeyen bir kişi için öğrenme zordur. Çok zaman kaybına sebebiyet verir.
- Yapılan programların çoğunluğu yabancı dille yazıldığı için kullanımı zordur.

Çoğunlukla yanlış uygulamaların bir sonucu olarak BDÖ hakkında önyargılar oluşmaktadır. Özellikle öğrencilerin sosyalleşmesini engelleyen, derse katılımı azaltarak öğrenciyi pasif hale getiren çeşitli uygulamalar bu eleştirileri artırmaktadır. BDÖ’de, insanın insanla olan iletişimini yok edecek potansiyel bir riskin bulunması da eğitimcileri bu yönde tedirgin etmektedir. Genel olarak bu yöndeki risklerinin minimize edildiği çalışmalar kabul görmektedir. Bilgisayar destekli öğretime yöneltelen eleştirilere bakıldığında, bir BDÖ uygulamasının nasıl olması yönünde de araştırmacılara yol gösterdiği görülmektedir.

4.2.6. Bilgisayar Destekli Eğitimin Sınırlılıkları

BDÖ uygulamalarına geçmek sanıldığı kadar kolay bir süreç değildir. Sadece araç-gereçlerin hazır edilmesi problemi çözmeye yetmemektedir. Örneğin çok iyi hazırlanmış bir yazılımın nasıl kullanılacağını bilmemek, varılmak istenilen sonuca bizi götürmeyecektir. Araç-gereç ve bunları kullanabilecek bir öğretmen, dersin hedefleriyle uyumlu alanında iyi hazırlanmış bir yazılım, ekonomik faktörler gibi çok farklı etkenlerin hazır edilmesiyle bilgisayar destekli öğretimde başarı sağlanabilecektir.

Bilgisayar destekli eğitimin birçok üstünlükleri mevcuttur. Fakat bütün öğretim yöntemlerinin olduğu gibi bunun da bazı durumlarda limitleri (sınırlılıkları) vardır. Bunlar çeşitli kaynaklarda şu şekilde belirtilmiştir (Keser, 1988):

- Özel donanım ve beceri gerektirmektedir.
- Öğrencinin bilgisayarın önünde uzun süre kalması, onun sosyal gelişimini ve insanlarla ilişkisini olumsuz olarak etkileyebilir.
- Eğitim yazılımları ne kadar iyi hazırlanmış olurlarsa olsunlar eğer eğitim programı ile uyumlu değilse öğretim açısından fazla değerli olmayabilirler.

- Eğitimciler bilgisayar destekli eğitim konusunda gerekli bilgiye ve deneyime sahip değildirler.
- Eğitimciler ile teknik elemanlar arasında koordinasyon eksikliği vardır.
- Kaliteli yazılımlar bulmak kolay değildir.
- Bilgisayar destekli eğitim uygulaması pahalı bir sistemdir

4.2.7. Bilgisayar Destekli Öğretim Uygulamaları

Bilgisayar destekli öğretim uygulamaları dört ana grupta incelenmektedir:

(Hoşcan, 1996:141)

- 1- “ Öğretim Amaçlı Uygulama
- 2- Alıştırma Amaçlı Uygulama
- 3- Benzeşim Amaçlı Uygulama
- 4- Oyun Amaçlı Uygulama”

Bu programlar(yazılımlar) dışında bilgisayar destekli eğitim ve öğretim ile ilgili olarak literatürde adı geçen diğer bazı programlar(yazılımlar) şunlardır. (Uşun, 2004:47)

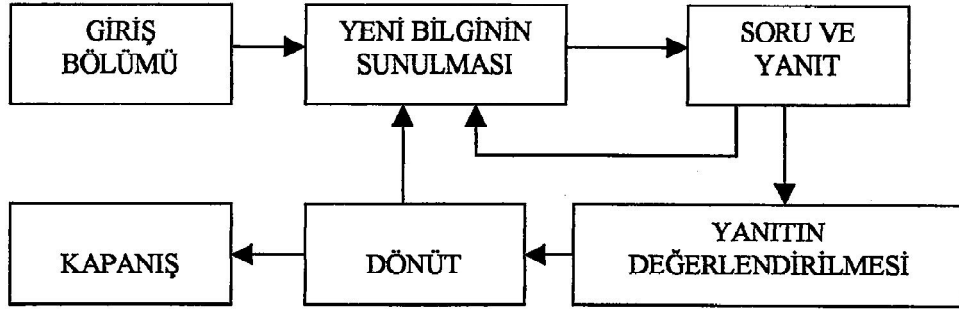
- “Gösterim,
- Diyalog kurma,
- Bilgi deposu,
- Yaratıcı etkinlikler,
- Uygulama yazılımları,
- İletişim yazılımları,
- Entelektüel (Kabiliyetli) bilgisayarla öğretim,
- Çoklu ortam yazılımları.”

Bütün bu uygulamalara bakıldığında bilgisayar destekli öğretimin oldukça geniş bir alana sahip olduğu görülmektedir. Çok farklı uygulamalarla bir dersin işlenişini zenginleştirecek uygulamaların yanı sıra bireysel öğretime yönelik çalışmalarla da eğitim-öğretim faaliyetlerine her boyutta katkı sağlayabilecek bir yapısı vardır.

4.2.7.1. Öğretim Amaçlı Uygulama (özel öğretici programlar): Uşun’a (2004:47) göre özel öğretici programlar “öğretmen gibi konu anlatan, alıştırma fırsatı sağlayan, öğrenciyi derse karşı güdüleyen ve öğrenci başarısını değerlendiren

programlardır. Bu programın amacı bilgisayar ile öğrenci arasında bire-bir etkileşim yoluyla ders ortamı sağlamaktır.”

Şekil 1
Öğretim Amaçlı Uygulamaların
Genel Yapısı ve Akış Şeması (Allessi ve Trollip, 1985:66)

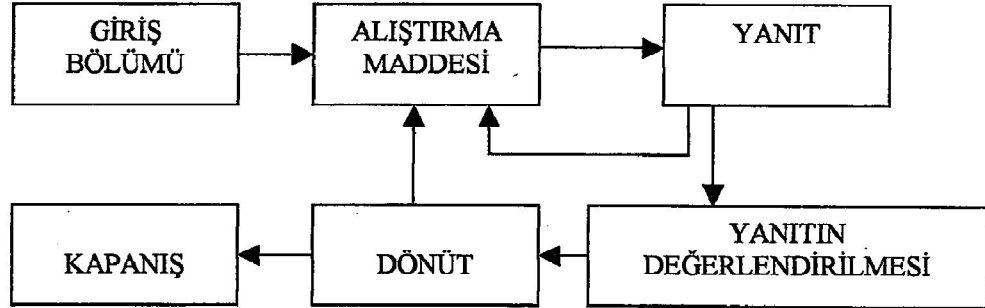
Öğrencinin daha çok alıcı konumunda olduğu bu programlarda bir konu hakkında kavram ve genellemelerin öğretilmesi söz konusudur. Bilgiler aşamalılık ilkelerine göre somuttan soyuta, basitten karmaşığa, genelden özele, bilinenden bilinmeyene doğru hazırlanır. Öğrencinin etkin bir katılımı olmamakla birlikte açıklama yapılabilecek bütün durumlarda kullanılması mümkündür.

4.2.7.2. Alıştırma Amaçlı Uygulama: “Bu programlar, öğrencilerin sahip oldukları bilgileri kalıcı hale getirmek amacı ile kullanılırlar. Asıl amacı öğretmek yerine pratik yapmak olan bu programlarda verilen sorular ile karar verme ve pratik yapma esastır.” (Uşun,2004:48)

Etkili öğretimin en önemli unsurlarından biri alıştırma. (Yalın, 2009:57)
“Çünkü alıştırma:

- Öğrencinin öğrenme sürecine aktif olarak katılmasını sağlar.
- Öğrencinin öğrenme eksiklik ve yanlışlıklarını görme ve düzeltmesine imkân sağlar.
- Öğrenilenlerin hatırlanmasını kolaylaştırır.
- Öğrenilenlerin bellekte uzun süre tutulmasına yardım eder.”

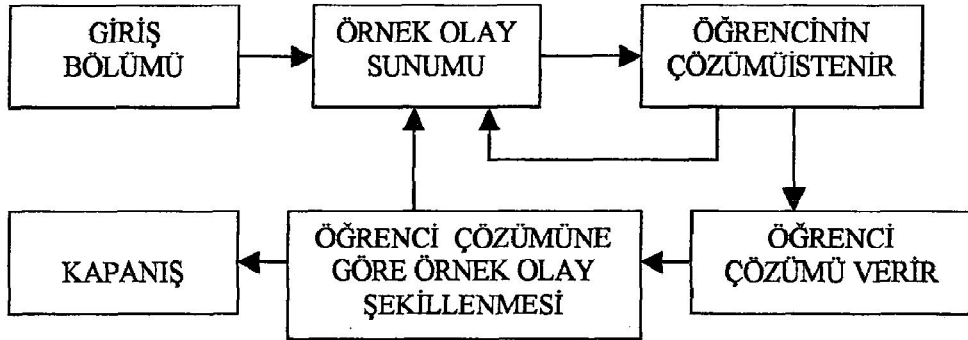
Şekil 2
Tekrar ve Alıştırma Amaçlı Uygulamaların
Genel Yapısı ve Akış Şeması (Alessi ve Trollip, 1985:135)

Öğrenilen bilgilerin kalıcılığını sağlamak, bu bilgilerin belirli aralıklarla tekrarlanmasıyla mümkündür. Alıştırma amaçlı uygulamalar bu anlamda öğrenciye kolaylık sağlarken çok sayıda örnek üzerinde çalışma imkânı da vermektedir. Sınıf ortamında da daha önceden hazırlanmış sorularla seri bir şekilde sorular çözülebilmektedir. Sınıfta akıllı tahta olması durumunda ise her bir öğrencinin bilgisayar karşısında verdiği cevap kaydedilebilmekte, hangi sorularda öğrencilerin zorlandığı anında grafikler sayesinde görülebilmektedir.

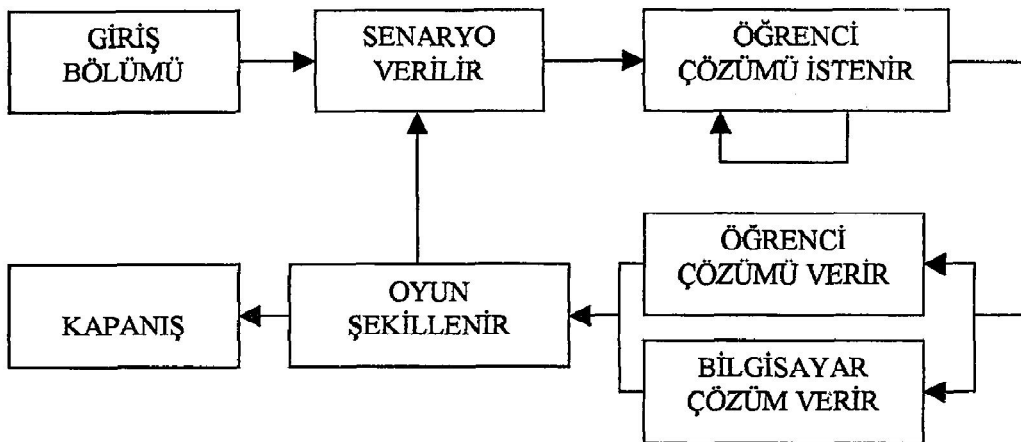
4.2.7.3. Benzeşim Amaçlı Uygulama: “Benzetişim sınıf içinde bir olay, durum ya da problemin gerçeğe uygun olarak geliştirilen bir model ya da yakın koşulları oluşturularak öğrenmenin gerçekleştiği bir öğretim tekniğidir.” (Uşun,2004:48) “Bu tür kullanımda bilgisayar, öğrenilmesi söz konusu olan durumları daha da somutlaştırma, ilişkilere hareket unsuru katma rolü oynayıp, sonuçları açık biçimde ilgililerin yararına sunmaktadır” (Hızal,1989:52).

Şekil 3
Benzeşim Amaçlı Uygulamaların
Genel Yapısı ve Akış Şeması (Allessi ve Trollip, 1985:176)

4.2.7.4. Oyun Amaçlı Uygulama: “Bilgisayarda eğitsel oyun programları, öğrencilerin oyun formatından yararlanarak ders konularını öğrenmelerini ya da problem çözme becerilerini geliştiren ve onları öğrenme ortamlarında sürekli aktif tutan programlardır.” (Uşun,2004:49) Bu oyun programları öğrencileri motive ederek onların fiziksel ve zihinsel yeteneklerini geliştirmekte aynı zamanda öğrenmeyi eğlenceli hale getirip bilgilerin kalıcı olmasını sağlamaktadır.

Şekil 4
Oyun Amaçlı Uygulamaların
Genel Yapısı ve Akış Şeması (Allessi ve Trollip, 1985:176)

4.3. BİLGİ TEKNOLOJİSİ SINIFLARININ KULLANIM AMAÇ VE İLKELERİ

Teknolojiyi yakından takip eden, benimseyen ve hayatında farklı şekillerde uygulayabilen bireyler yetiştirme Milli Eğitimin hedefleri arasındadır. Bu doğrultuda okullarda bilgi teknolojisi sınıflarının sayısı her geçen gün artırılmaktadır. Yeniliğin ve değişimin yolu olarak görülen bu sınıfların altyapılarının tamamlanmasıyla teknolojinin eğitim-öğretim ortamlarına etkili bir şekilde girmesinin yolu açılmış olacaktır.

Milli Eğitim Bakanlığı, 2526 Sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayınlanan 2001/53 sayılı Genelgede; Bilgi Teknolojisi Sınıflarının kullanım amaç ve ilkeleri şu şekilde belirtilmiştir:

1. Öğretmen ve öğrencilerin bilgisayar okuryazarı olmasını sağlamak,
2. Yönetim amaçları bilgisayarlardan, okulun yönetim işlerinin yürütülmesinde;
3. Öğretmen bilgisayarlarından, öğretmenlerin ders hazırlıklarında, İnternet erişimlerinde ve öğrenci işlerinde,
4. Öğrenci bilgisayarlarından ise öğretim amaçlı yararlanılacağı,
5. Okullarda kullanılan her türlü yazılımın lisans hakkı satın alınmış orijinal yazılımlar olması gerektiği,
6. Bilgi Teknolojisi Sınıflarındaki tepegöz, video gösterici araçları ve internet bağlantılarının eğitim ortamlarının zenginleştirilmesinde etkin bir biçimde kullanılması,
7. Öğretmen ve öğrencilere elektronik posta kullanma alışkanlıklarının kazandırılması,
8. Okul web sitelerinin kurulması ve geliştirilmesi,
9. Okulun, çevrenin Kültür ve Eğitim Merkezi haline getirilmesi,
10. Bilgi Teknolojisi Sınıfları ve burada bulunan araçlardan çevre okullarda öğrenim gören örgün, yaygın ve açık öğretim öğrencileri ile her kesimden vatandaşların yararlandırılması. (MEB, 2001:449).

Milli Eğitim Bakanlığı, bütün öğrencilerin temel düzeyde bilgisayar becerilerine sahip olmasını, okulların teknolojiyi yakından takip etmesini, bilgisayarlardan öğretim amaçlı yararlanılmasını amaçlamaktadır. Bilgi teknolojisi sınıflarının sayısının sürekli artırılması da bu amaca yönelik faaliyetlerden birisidir.

4.4. TÜRK EDEBİYATI DERSİNİN GENEL AMAÇLARI

MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Türk Edebiyatı Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzunda (9-12. Sınıflar) Türk Edebiyatı dersinin genel amaçlarını şu şekilde sıralamıştır: (MEB, 2005:11-12)

1. Edebiyatın kültürel ve tarihî olandan hareketle dille gerçekleşen bir güzel sanat etkinliği olduğunu kavratmak,
2. Edebî eser ve metinlerin, ortaya çıktıkları dönemi, güzel sanatlara özgü duyarlılıkla yapı, tema, dil ve anlatım bakımlarından temsil ettiklerini sezdirmek,
3. Edebî metinleri yapı, tema, dil, anlatım ve anlam bakımlarından yazıldıkları dönemin zihniyetiyle ilişkilendirmek,
4. Ulusal ve evrensel değerlerin sanat eseri olan edebî metinlerde zenginleşerek varlıklarını nasıl sürdürdüklerini kavratmak,
5. Türkçenin, tarihî akış içinde yaşanan medeniyet daireleri çevresinde nasıl zenginleştiğini ve edebiyat dili hâline geldiğini kavratmak,
6. Toplumsal hayatın ve her türlü bireysel değerlerin edebî metinlerde nasıl yansıdığını belirlemek,
7. Türkçenin, Türk ulusunun kimliği olduğunu kavratmak,
8. Yeni düşünceler üretebilme yeteneğini geliştirmek,
9. Okuma zevki ve alışkanlığını geliştirmek,
10. Araştırma, tartışma, anlama, değerlendirme ve yorumlama yeteneklerini geliştirmek,
11. Öğrencilerin sanat zevk ve anlayışlarını geliştirmek,
12. Dille gerçekleştirilen sanatın etkinliklerini anlayabilecek zevk ve bilgi birikimini kazandırmak,
13. Dil ve edebiyat ilişkisini kavratmak,
14. Edebiyat ile diğer çalışma alanları ve bilim dalları arasındaki ilişkiyi kavratmak,
15. Zamanın akışına paralel olarak -en eski dönemden bugüne- Türk yaşama tarzını, düşüncesini, dil zevkini ve kültür hayatına özgü gelişmeleri edebî metinler çevresinde değerlendirmek,
16. Edebî metinlerden hareketle Türk kültür hayatının, tarihinin ve edebiyatının birbirinden ayrılmaz bir bütün oluşturduğunu kavratmak,

17. Edebî metinlerin zamanın getirdiği değişmelerle zenginleştiiğini ve geliştiiğini kavratmak,

18. Edebî eserler çevresinde Türk insanının kültür, anlayış ve zevk bakımından gelişmesini kavratmak,

19. Öğrencilerin; kazandıkları yöntem ve dikkatle karşılaştıkları her türlü yazılı ve sözlü metni anlamalarını, değerlendirmelerini ve yorumlamalarını sağlamak,

20. Başta sanat metinleri olmak üzere her türlü metinde ulusal ve evrensel kültür, düşünce ve zevk öğelerini belirlemek; bunlar arasındaki ilişkiyi kavratmak,

21. Her türlü insan etkinliğinin edebî eserlerde, sanata has duyarlılıkla dile getirilerek değerlendirildiğini kavratmak,

22. Öğrencilerin Türk ulusunun yaşadığı medeniyet daireleri ile Türk Edebiyatının dönemlerini bu günden geçmişe yönelen bir dikkatle değerlendirip yorumlayacak düzeye ulaşmalarını sağlamak.

Türk Edebiyatı dersinin amaçlarına bakıldığında öğrencilerde edebî eser karşısında estetik zevk uyandırma gayesi görölmektedir. Türk Edebiyatı dersi “okuduğunu anlayan, anladığını ifade edebilen nitelikli okur yetiştirmek için ortam hazırlar ve edebiyat sanatının kendisine sunduğu çok yönlü imkânlarla öğrencilerin zihin, ruh ve ahlâk olgunluğuna eriştirmeyi hedefler”. (Genç,2007:335) 1957, 1976, 1992 ve 2005 yıllarında hazırlanan müfredat programlarının hepsinde Türk Edebiyatı dersinin bu hedefine vurgu yapılmıştır. Özellikle son öğretim programında, metinlerden hareket ederek bu amaca ulaşma söz konusudur.

4.5. TÜRK EDEBİYATI DERSİNDE BDÖ UYGULAMALARI İÇİN ALTYAPI OLUŞTURABİLECEK UNSURLAR

Yüksek Öğretim Kanununun 12. maddesinde; “eğitim teknolojisi üretmek, geliştirmek ve yaygınlaştırmak Yükseköğretim kurumlarına görev olarak verilmiştir.”* Bu görev doğrultusunda alanında konunun uzmanlarınca her branş için geliştirilen sistemler sürekli olarak geliştirilmekte ve yenilenmektedir. Teorik anlamda bunun nasıl yapılacağı yönünde çok sayıda düşünce olmasına karşılık uygulama boyutuna geçilmekte bazı sorunlar yaşanmaktadır. Hangi araçların hangi amaca hizmet edeceği yönünde bile ortak bir görüş bulunmamaktadır.

Talim Terbiye Kurulu tarafından hazırlanan yeni müfredat, “metinleri baz almakta ve öğrencilerin işlevini bilmeden ezberledikleri edebiyat tarihi ve edebî kişilikler hakkındaki bilgiler yerine metni çözümleme, anlama ve yorumlama becerilerini kazanmalarını ve bunlardan yararlanarak estetik yaşantının zevkine varmalarını amaçlamaktadır.” (MEB, 2005:9) Her ünite, bir edebî döneme veya gruba ait metinlerin yapı, tema, dil ve anlatım, anlam ve yorum başlıkları altında incelenmesinden ve yorumlanmasından oluşturulmuştur. Bu doğrultuda konuların işlenmesinde ve ders sırasında en önemli araç olarak ders kitabı görülmektedir. Eğitim-öğretimin sadece sınıfta değil okul dışında da devam ettiği düşünüldüğünde ders kitabının yetmediği yerlerde farklı alternatiflerin geliştirilmesinde fayda görülmektedir.

Eğitim teknolojisi alanında akla ilk gelen bilgisayarlar pek çok materyalin yapabileceği işi tek başına yapabilmektedir. Görsel ve işitsel anlamda çok farklı etkinlikler sunabilmesi bilgisayarı bir adım öne çıkarmaktadır. Türk Edebiyatı dersinin de bu teknolojiye etkin bir şekilde faydalanabilmesi için bu teknolojinin gereksinim duyduğu unsurların nelerden oluştuğunu belirlemek gerekmektedir.

Türk Edebiyatı dersinde bilgisayarların eğitim-öğretim ortamına nasıl gireceği tartışılan bir konu olmakla birlikte Türk Edebiyatı dersi için geliştirilmiş bir sistem ve Türk Edebiyatı dersinde BDÖ uygulamalarının bir zemini

* <http://www.yok.gov.tr/content/view/435/183/lang.tr/> (ET: 20.05.2010)

bulunmamaktadır. Farklı unsurlarla desteklenen bir yapılanmayla Türk Edebiyatı dersinde bilgisayar destekli öğretime geçişin ilk basamakları oluşturulabilecektir. İlk olarak bu malzemeler belirlendikten sonra bunların hangi amaçla kullanılacağı ve ne gibi faydaları olacağı yönünde düşünceler geliştirilmelidir. Bu bölümde Türk Edebiyatı dersi için BDÖ uygulamalarına geçebilmenin önkoşulu olarak gördüğümüz çeşitli unsurlar üzerinde durulmuştur. Bu unsurları şu şekilde sıralamak mümkündür:

1. Ses Dosyaları
2. Görsel Öğeler
3. Görsel-İşitsel Öğeler
4. İnternet
5. Yazılım

4.5.1. Ses Dosyaları

Genel anlamda ses dosyaları herhangi bir ses oynatıcısı tarafından çalıştırılan dosyalara verilen addır. Daha önceden kaydedilerek sınıf ortamına taşınan bu materyaller, ders işlenişi sırasında zaman zaman kullanılmaktadır. Kulağa hitap eden özelliği ile sınıfta zengin bir öğrenme ortamı sağlamaktadır. Ses dosyalarını defalarca dinleme, istenildiği zaman durdurabilme imkânı bulunmaktadır.

Öğrencilerin kulağına hitap ederken içeriğine göre öğrencide duygu ve heyecan uyandırabilmektedir. Yalın'a (2009:84) göre işitsel/sözel öğrenen öğrencilerin özellikleri şunlardır:

“Bu öğrenme sitiline sahip kişiler bilgi sözel olarak sunulduğunda daha iyi öğrenirler. Sınıf ortamında, dersleri dinlemekten ve grup tartışmalarına katılmaktan çok zevk alırlar. Ses bantlarını dinleyerek de iyi öğrenirler. Bir şeyi hatırlamak için, genelde duyduklarını tekrar ederler, sesli olarak düşünürler ve bilgiyi duydukları biçimde zihinlerinde işitmeye çalışırlar. En iyi başkalarıyla dinleme/konuşma biçiminde etkileşimde bulunarak öğrenirler.”

Türk Edebiyatı öğretiminde kullanılacak başlıca ses dosyaları şu şekilde tasnif edilebilir:

- a. Sesli şiirler
- b. Fon Müzikleri
- c. Bestelenmiş şiirler
- d. Konuşan kitaplık (sesli kitap arşivi)
- e. Sesli Anlatım Dosyaları
 - e1. 100 Eser
 - e2. 100 Türk Edebiyatçısı
 - e3. Ortaöğretim Radyo Edebiyat Programları

BDÖ uygulamaları içerisinde ses dosyalarına sıklıkla başvurulmaktadır. Konu anlatımlı bir sunu içerisine yerleştirilebileceği gibi alıştırmaya amaçlı uygulamalar yapılırken dinlendirici unsur olarak da kullanılabilir.

4.5.1.1. Sesli Şiirler: Türk Edebiyatı derslerinde sesli şiirlerden çeşitli şekillerde yararlanılmaktadır. Bunlar arasında akla ilk olarak, şairlerin kendi sesinden şiirlerini dinlemek gelmektedir. Bu durum öğrenci ile şair arasında birebir yakınlık sağlaması bakımından önem taşımaktadır. Attila İlhan, Necip Fazıl Kısakürek, Nazım Hikmet, Orhan Veli Kanık, Rıfat Ilgaz, Can Yücel, İsmet Özel, Atıf Behramoğlu gibi kimi şairler kendi şiirlerinden bazılarını seslendirmişlerdir. Bu tarz şiirlerde, şairin kendi şiirini nasıl okuduğu ve de vurgulamak istediği yerleri görmek mümkün olmaktadır. Örneğin 12. Sınıflar Türk Edebiyatı kitabında yer alan “Kerem Gibi” adlı şiir, şairin kendisi tarafından yine kendisine has bir üslûpla okunmuştur. Şairin edebî kişiliğini ortaya çıkarabilecek bazı ayrıntılara da bu şiirlerden ulaşılabilmektedir. Öğrencilerin şairle bire bir etkileşime geçmesinin duygusal bir etkisi olduğu düşünüldüğünde bu şiirlerin tespit edilmesi ve ders sırasında yeri geldikçe kullanılması önem arz etmektedir.

Bunun dışında başkaları tarafından seslendirilen şiir albümleri de vardır. Son zamanlarda yaygınlık kazanan şiir albümlerinde çoğu şairin seslendirilmiş şiirlerine ulaşılabilir. Özellikle tiyatro ve ses sanatçılarının seslendirdiği şiirler, öğrencilere bir şiirin nasıl okunması gerektiği yönünde de ipuçları vermektedir.

Türk Edebiyatı derslerinde bilgisayar aracılığıyla bu şiirler dinletebileceği gibi oluşturulacak herhangi bir yazılım içerisinde de bu şiirlere yer verilebilir.

4.5.1.2. Fon Müzikleri: Tiyatro ve ses sanatçılarının seslendirdiği şiirleri sınıf içerisinde dinlemenin yanında ders kitabında yer alan şiirlerin, fon eşliğinde öğrencilere okutulması da yapılabilecek farklı bir etkinliktir. Şiirlerin sade mi yoksa fonla mı okunması gerektiği tartışılan bir konu olsa da bir şiirin okunması sırasında arkaya şiirle uyumlu bir fon müziğinin verilmesi, etkileyiciliği artıran bir unsurdur. Öğrencilerin fon müziği eşliğinde şiir okuma isteklerinin arttığı ve şiirleri daha bir özgüvenle okudukları gözlenmektedir. Öğrencilerde şiir zevkinin artırılması yönünde düzenlenen şiir dinletilerinin ders saatlerine indirgenmiş küçük bir varyasyonu olacak bu uygulamaların, ders işleniş sırasında yeri geldikçe kullanılmasında fayda görülmektedir.

Hangi fon müziklerinin kullanılacağı konusunda daha çok kişisel beğeniler ön plana çıkmaktadır. Aynı zamanda fon müziklerini belirlemek çok sayıda seçeneği içinde barındırmaktadır. Öğrencilerin de bu sürece katılması çok değişik yapıların oluşmasını sağlamaktadır. Öğrencilere bu konuda bir sınırlama getirmeyip kendi belirleyeceği şiire yine kendi belirleyeceği fon müziği ile okuma fırsatı verildiğinde, öğrencilerin şiiri benimsemesi ve şiiri daha iyi kavraması kolaylaşmaktadır.

Şiiri fon müziği eşliğinde okurken bilgisayar aracılığıyla arkaya resimlerin verilmesi veya şiirin sözlerinin perdeye yansıtılması da şiir okuma etkinliğini daha da görsel bir yapıya dönüştürmektedir.

4.5.1.3. Bestelenmiş Şiirler

Günümüzde şiirler bestelenerek çok sayıda insana ulaşabilmektedir. Müziğe eğilimi olan öğrencilerin, bu besteler yoluyla şairleri tanıması, şiirle ve şairle yakınlık kurması sağlanabilir. Farklı sanat dallarının (müzik ve edebiyatın) bir araya gelerek oluşturduğu etki, öğrencilerde edebî zevkin gelişmesine katkı sağlamaktadır. Buradan hareketle Türk Edebiyatı öğretim programında “öğrenciler, bestelenmiş

şarkı ve gazelleri önce kasetten dinler, sonra şiir olarak okur. Metnin ses ve duygu değeri hakkında düşündüklerini, hissettiklerini yazar” (MEB, 2005:95) denir.

Öğrenciler 9. Sınıfta bir şiiri okuma, anlama, değerlendirme konusunda kazanımlar elde etmektedir. Bu kazanımlar öğrencilerin bestelenmiş şiirlere yaklaşımlarını da doğrudan etkilemektedir. Bir müzik eserinde beste kadar sözün de önemli olduğunu kavrayan öğrenci herhangi bir müzik eserine karşı eleştirel bir bakış açısı kazanmaktadır.

Bestelenmiş şiirlerin herhangi bir sunu içerisine yerleştirilmesi düşünülebileceği gibi bilgisayar ortamında hazırlanmış bir alıştırma programında fon olarak da kullanılabilir.

Öğrencilerin severek dinledikleri müzik parçalarının içerisinde çok sayıda ünlü şaire ait şiirler bulunmaktadır. Çoğu zaman bu eserlerdeki şiirlerin hangi şaire ait olduğu öğrenciler tarafından bilinmemektedir. Öğrencilerin bu şiirlerin farkına varabilmesi bu şiirlerin tespit edilmesiyle mümkündür. Aşağıda ders kitaplarında ismi geçen bazı şairlerin bestelenmiş şiirlerinden örnekler verilmiştir.

Mevlânâ

Kıyısız Deniz

Ömer Hayyam

Yaş Yetmiş

Şeyh Gâlip

Su Uyur

Karacaoğlan

Bağlandı Yollarım Kaldım Çaresiz

Benim Yarım Gelişinden Bellidir

Bülbül Havalanmış Yüksekten Uçar

Gurbette Ömrüm Gececek

Güzel Ne Güzel Olmuşsun

İncecikten Bir Kar Yağar

Kime Kin Ettin de Giydin Alları

Nazlı Yardan Bana Bir Haber Geldi

Seher Yıldızı

Sunayı da Deli Gönül Sunayı

Vara Vara Vardık Bir Kara Taşa

Yeşil Başlı Gövel Ördek

Karacaoğlan'nın Türk Sanat Müziği Türünde Bestelenmiş Şiirleri*

Şiirin İlk Mısrası	Makamı	Bestekârı
Ben güzele güzel demem	Mâhur	Sadettin Kaynak
Benim yarım gelişinden bellidir	Hicâz	Sadettin Kaynak
Çıktım yücesine seyran eyledim	Muhayyer Kürdi	Turhan Toper
Deli gönül coştı yine	Hicaz	Nihat Adlim
Deli gönül gezer gezer gelirsin	Hicaz	Sadettin Kaynak
Ela gözlerini sevdiğim dilber	Eve	Sadettin Kaynak
Ela gözlü benli (nazlı) dilber	Nikriz	Haluk Naci Sürel
Ela gözlü nazlı dilber	Hicaz	Turhan Toper
Ela gözlü nazlı dilber	Mahur	Dr. Alaattin Yavaşça
Ela gözlüm yıktın benim evimi	Zavii	Sadettin Kaynak
Eş kır atım meydan bizim	Hüseyni	Muîlu Torun
Gökyüzünde tüten olsam	Suznak	Necmi Pişkin
Gökyüzünde tüten olsam	Acem Aşiran	Selahattin Ina
Gönül gel gitme gurbete	Hicaz	Sadi Hoşses
Niçin a sevdiğim niçin	Hicaz	Nikoğos
Salınıp seyran yerine çıkan dilber	Karcığar	Kasım Inaltekin
İncecikten bir kar yağar	Segah	Sadettin Kaynak
Ey benim bahtı yarım	Kürdili Hicazkar	M. Sabahattin Ezgi

* http://turkoloji.cu.edu.tr/CUKUROVA/sempozyum/semp_1/tan.pdf (ET: 20.05.2010)

Pir Sultan Abdal

Açın Kapılar Şaha Gidelim
 Ağlama Gözlerim Mevlam Kerimdir
 Bir Mum Yanar Şişede
 Bu Yıl Dağların Karı Erimez
 Bir Nefescik Söyleyeyim
 Bülbül Ne Yatarsın Kalk Figan Eyle
 Çıktım Yücesine Seyran Eyledim
 Derdim Çoktur Hangisine Yanayım
 Dünya Bahçesine Bir Hoyrat
 Geçti Dost Kervanı
 Gelin Canlar Bir Olalım
 Gelmiş İken Bir Habercik
 Gurbet Elde Yad Ellerin
 Ilgıt Ilgıt Esen Seher Yeli
 Kahpe Felek Sana Netti Neyledim
 İnilersin Dolap Derdin Ne Senin
 Karşıda Görünen Ne Güzel Yayla
 Kul Olayım Kalem Tutan Ellere
 Nasıl Yar Diyeyim
 Ne Kadar Bilsen de Bir Bilire Danış
 Ötme Bülbül
 Sabahtan Cemalin Seyran Eyledim
 Sabah Vakti Kalkan Kervan
 Sultan Suyu Gibi Çağlayıp Akma
 Yörü Bre Çiçek Dağı

Gevherî

Cemâlin Bağına
 Bu Sinemde Yaralarım Sızılar

Köroğlu

Ala da Boz Dumanlı Kara Dereler
 Benden Selam Olsun Bolu Beyine
 İninden Kalkmış Bir Aslan
 Kızıroğlu (Bir Hışımnan Geldi)
 Uca Dağların Başında

Yunus Emre

Ben Yürürem Yana Yana
 Benim Adım Dertli Dolap
 Bu Dünyadan Gider Olduk
 Çıktım Erik Dalına
 Geldi Geçti Ömrüm Beni

Erzurumlu Emrah

Bâd-ı Saba Selâm Söyle O Yâre
 Bugün Ben Bir Güzel Gördüm
 Hayal Hayal Olmuş Karşiki Dağlar
 Salındı Bahçeye Girdi
 Uykudan Uyanmış

Ercişli Emrah

Bade İçerler Nazinan
 Tutam Yâr Elinden

Seyranî

Ey Sevdiğim Artık Yeter

Ruhsatî

Ayrılık Badesin Tatlı mı Sandın

Ahmet Muhip Dranas

Fahriye Abla

Yahya Kemal Beyatlı

Bir Başka Tepeden

Endülüs'te Raks

Kandilli Yüzerken Uykularda

Rindlerin Akşamı

Cahit Sıtkı Tarancı

Gün Eksilmesin Pencereden

Nâzım Hikmet

Asker Kaçakları

Ceviz Ağacı

Güneşi İçenlerin Türküsü

Japon Balıkçısı

Karlı Kayın Ormanında

Kız Çocuğu

Seni Düşünmek Güzel Şey

Salkımsöğüt

Vapur

Veda

Faruk Nafiz Çamlıbel

Bahçemde Açılmaz Seni Görmezse

Çiçekler

Kıskaç

Cahit Külebi

Hikâye

Sivas Yollarında

Kemalettin Kamu

Gurbet

Mehmet Akif Ersoy

İstiklal Marşı

Melih Cevdet Anday

Anı

Oktay Rifat

Ağıt

Yaprak

Orhan Veli Kanık

Ayrılış

Dalgacı Mahmut

Gün Olur

Hürriyete Doğru

İstanbul'u Dinliyorum

Ataol Behramoğlu

Sen Giderken

Bedri Rahmi Eyüboğlu

Karadut

Zindanı Taştan Oyarlar

Behçet Kemal Çağlar

İstiyorum

Kalamış

Bekir Sıtkı Erdoğan

Kışlada Bahar

Can Yücel

Dargın mıyız

Değişik

Sevgi Duvarı

Yapraktı

Sabahattin Ali

Dağlar

Hapishane Şarkısı - 5,

Leylim Ley

Enis Behiç Koryürek

Hatıra

Aleksandr Sergeyeviç Puşkin

Bilinmeyen Ülke

William Shakespeare

Unut Gitsin

66. Sone

Sait Faik Abasıyanık

Şimdi Sevişme Vakti

Ülkü Tamer

Ağıt

Ümit Yaşar Oğuzcan

Ayrılanlar İçin

Beni Kör Kuyularda Merdivensiz

Bıraktın

Beyaz Güvercin

Bir Gece Ansızın Gelebilirim

Bir Gün

Dost Bildiklerim

4.5.1.4. Konuşan Kitaplık (Sesli Kitap Arşivi)

Roman ve hikâyelerin seslendirilmesi başta Amerika ve Avrupa ülkelerinde bir sektör haline dönüşmüştür. Daha çok okuyucu kitlesine ulaşmak amacıyla, her geçen gün farklı tekniklerle dünya edebiyatının seçkin eserleri sesli kayıt altına alınmaktadır. Sesli kitapların Frankfurt 57. Kitap Fuarında her geçen yıl genişleyen pazarı düşünüldüğünde gelecekte bu alana yatırımların daha da artacağı görülmektedir.

Sesli kitapların üretim aşamasına bakıldığında genel olarak iki yöntem kullanılmaktadır. Birincisinde yazarın kendisi ya da bir başka kişi tarafından metnin seslendirmesi yapılmaktadır. İkinci yöntem olarak ise metinden hareketle ses sanatçılarının yer aldığı bir sesli oyun üretilmektedir.

İlk önceleri görme engelli insanlar için düşünülen bu kitaplar daha sonraları günümüzün yoğun iş temposu içinde vakit bulamayan ve kitap okumayı sevmeyenler için farklı bir alternatif haline gelmiştir.

Edebiyat eserlerini özellikle roman ve hikâyeleri sesli kayıt altına alma, ülkemizde oldukça yeni bir durumdur. Bu alanda yapılan çalışmalar oldukça sınırlıdır. Bunlar arasında Deniz Kültür Yayınları'nın hazırladığı 20 CD'lik "Sesli Edebiyat-Öyküler Sesleniyor" adlı çalışması bulunmaktadır. Türk Edebiyatının 100 usta yazarının 100 öyküsünün özgün müzikler eşliğinde seslendirildiği projede öykülerin süresi 6 ile 30 dakika arasında değişmektedir. Müşfik Kenter, Mazlum Kiper, Oya Küçümen, Kürşat Alınacı, Ayşegül Devrim ve Seray Gözler gibi tiyatrocular tarafından seslendirilen projede 56 seslendirme sanatçısı görev almış ve 100 öykü için 305 özgün müzik hazırlanmıştır.

TC Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Kütüphane internet sitesinde görme engelli vatandaşlar için hazırlanan sesli kitaplar bulunmaktadır. Görme engelli vatandaşların üye olarak yararlanabildiği bu sesli kitap arşivinde her geçen gün eklenen kitapların sayısı artmaktadır.

BDÖ uygulamaları için sesli kitaplardan çeşitli şekillerde faydalanmak mümkündür. Türk Edebiyatı dersinde anlatmaya bağlı edebî metinler işlenirken eserden bazı bölümler okunmaktadır. Özellikle öykülerin tamamı sesli olarak okunmaktadır. Bu okuma işleminin, örnek teşkil edecek nitelikte olan sesli kitaplar vasıtasıyla yapılması, öğrencilerin okuma, dinleme, algılama ve telaffuz konusunda gelişmelerini sağlamaktadır. Resimlerle desteklenecek bir sesli kitaptan, öğrencilere kitap okuma veya dinleme alışkanlığı kazandırması beklenmektedir.

4.5.1.5. Sesli Anlatım Dosyaları

Günümüzde pek çok dersane, üniversite sınavına yönelik Türk Edebiyatı konularıyla ilgili ses dosyaları hazırlamaktadır. Bu ses dosyalarında çeşitli dönemlere ait genel özellikler, dönemin temsilcileri ve önemli eserleri seslendirilmektedir. Mp3 çalar ve cep telefonlarına yüklenen ses dosyaları her ortamda öğrenmeye imkân sağlamaktadır. Sınav odaklı hazırlanan bu ses dosyalarında bilgiler, maddeler halinde sıralanmakta düz bir anlatım sergilenmektedir. Öğrencilere edebi haz ve estetik değer kazandırmanın ötesinde daha çok bilgilendirme amaçlı oluşturulan bu dosyalar bilgi deposu şekline dönüştürülmüştür.

Milli Eğitim Sistemimizin öngördüğü kazanımlara bizleri ulaştıracak daha profesyonel çalışmalar ise Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanmıştır. 100 Eser, 100 Türk Edebiyatçısı ve edebiyat radyo programları bu anlamda bir başlangıç olarak düşünülebilir. Bu çalışmaların ders kitabındaki konular için hazırlanması halinde, özellikle BDÖ alanında çok sayıda kullanım alanı oluşturabilecek özelliğe sahiptir.

4.5.1.5.1. 100 Eser

Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanmıştır. Ortalama 20 dakika süre içerisinde MEB'in belirlediği 100 Temel Eser tanıtılmaktadır. Bazı bölümlerde eserdeki kahramanlar konuşturularak dinleyiciyle yüzleşmesi sağlanmıştır. Eserdeki olay örgüsünden bazı bölümlere yer verilerek dinleyicide merak unsurunun oluşmasına çalışılmaktadır. Bu ses

dosyalarına Milli Eğitim Bakanlığı'nın internet adresinden ulaşılabilmektedir.* Kitap tanıtımı yapılan eserlerin adları ve süreleri aşağıda verilmiştir.

Şairler	Süre
Dede Korkut Hikâyeleri	24'10"
Türkçenin Sırları (Nihat Sami Banarlı)	23'50"
Han Duvarları (Faruk Nafiz Çamlıbel)	20'40"
Ahmet Kutsi Tecer-Şiirleri	21'15"
Ahmet Muhip Dıranas-Şiirleri	21'15"
Boğaziçi Mehtapları (Abdülhak Şinasi Hisar)	23'45"
Şehir Mektupları (Ahmet Rasim)	22'20"
Kayıp Aranıyor (Sait Faik Abasıyanık)	22'45"
Bize Göre, Gurebahane-i Laklakan ve Frankfurt Seyahatnamesi (Ahmet Haşim)	22'00"
Hikâyelerden Seçmeler (Ömer Seyfettin)	22'05"
Madam Bovary (Gustave Flaubert)	21'20"
Kiralık Konak (Yakup Kadri Karaosmanoğlu)	21'00"
Mai ve Siyah (Halit Ziya Uşaklıgil)	23'00"
Tütün Zamanı (Necati Cumalı)	21'20"
Memleket Hikâyeleri (Refik Halid Karay)	20'30"
Hikâyeler (Sait Faik Abasıyanık)	20'00"
Eskici ve Oğulları (Orhan Kemal)	19'00"
Kendi Gök Kubbemiz (Yahya Kemal Beyatlı)	20'00"
Dokuzuncu Hariciye Koğuşu (Peyami Safa)	20'30"
Bütün Şiirleri (Orhan Veli Kanık)	18'40"
Gün Olur Asra Bedel (Cengiz Aytmatov)	19'30"
Anadolu Notları (Reşat Nuri Güntekin)	20'00"
Karartma Geceleri (Rıfat Ilgaz)	21'30"
Ayaşlı ile Kiracıları (Memduh Şevket Esenal)	21'05"
Beş Şehir (Ahmet Hamdi Tanpınar)	26'00"
Babalar ve Oğullar (İvan Sergeyeviç Turgenyev)	20'30"
Safahat (Mehmet Âkif ERSOY)	22'00"
Kutadgu Bilig'den Seçmeler	19'05"
Nasreddin Hoca Fıkralarından Seçmeler	19'55"
Seyahatname'den Seçmeler (Evliya Çelebi)	23'10"
Halk Şiirinden Seçmeler	20'25"
Fatih Harbiye (Peyami Safa)	19'20"

* <http://internettv.meb.gov.tr/dersler.asp?NO=910&Submit=Listele> (ET: 20.05.2010)

Bu Ülke (Cemil Meriç)	20'25"
Bütün Şiirleri (Cahit Sıtkı Tarancı)	18'30"
Memleketimden İnsan Manzaraları (Nazım Hikmet)	19'45"
Kelile ve Dimne (Beydeba)	20'00"
Hikâyelerinden Seçmeler (Haldun Taner)	19'30"
Drina Köprüsü (İvo Andriç)	20'45"
Aganta Burina Burinata (Halikarnas Balıkcısı)	20'00"
İki Şehrin Hikâyesi (Charles Dickens)	19'30"
Ses ve Öfke (William Faulkner)	18'30"
Gurbet Hikâyeleri (Refik Halit Karay)	19'00"
Fareler ve İnsanlar (John Steinbeck)	21'05"
Sokrates'in Savunması (Eflatun)	18'40"
Gülistan (Sâdi)	20'10"
Kerem ile Aslı	24'20"
Küçük Ağa (Tarık Buğra)	21'31"
Sergüzeşt (Samipaşazade Sezai)	20'40"
Yılkı Atı (Abbas Sayar)	22'15"
Türk Masalları (Naki Tezel)	22'55"
Yaban (Yakup Kadri Karaosmanoğlu)	23'30"
Çalığışu (Reşat Nuri Güntekin)	21'00"
Beyaz Gemi (Cengiz Aytmatov)	21'25"
Vadideki Zambak (Balzac)	20'20"
Zeytindağı (Falih Rıfkı Atay)	25'15"
Yedinci Gün (Orhan Hançerlioğlu)	19'05"
Bir Bilim Adamının Romanı (Oğuz Atay)	19'35"
Kuyucaklı Yusuf (Sabahattin Ali)	19'20"
Mesnevi'den Seçmeler (Mevlana)	24'25"
Mor Salkımlı Ev (Halide Edip Adivar)	20'20"
Çanlar Kimin İçin Çalıyor (Ernest Hemingway)	19'40"
Diyorlar ki (Ruşen Eşref Üneydin)	22'00"
Sahnenin Dışındakiler (Ahmet Hamdi Tanpınar)	22'30"
Faust (Johann Wolfgang Von Goethe)	19'05"
Ölü Canlar (Nikolay Vasilyeviç Gogol)	21'30"
Don Kişot (Miguel De Saavedra Cervantes)	19'50"
Sokakta (Bahaeddin Özkişi)	21'30"
Kalpaklılar (Samim Kocagöz)	19'45"
Kaplumbağalar (Fakir Baykurt)	19'30"
Divan Şiirinden Seçmeler	23'15"
Devlet (Eflatun)	17'55"

Akdeniz (Paniat İstrati)	23'50"
Gora (Rabindranath Tagore)	17'40"
Drinada Son Gün (Faik Baysal)	20'00"
Onlar da İnsandı (Cengiz Dağcı)	21'50"
Gençlerle Başbaşa (Ali Fuad Başgil)	18'35"
Açlık (Knut Hamsun)	20'10"
Suç ve Ceza (Dostoyevski)	19'50"
Sefiller (Victor Hugo)	19'25"
Robinson Crusoe (Daniel Defoe)	20'25"
Savaş ve Barış (Tolstoy)	19'10"
Beyaz Diş (Jack London)	19'35"
Yunus Emre Divanından Seçmeler	22'45"
Dostlar Beni Hatırlasın (Âşık Veysel)	22'10"
Çağlayanlar (Ahmet Hikmet Müftüoğlu)	19'50"
Çile (Necip Fazıl Kısakürek)	23'00"
Sinekli Bakkal (Halide Edip Adivar)	23'25"
Cemo (Kemal Bilbaşar)	19'00"
Esir Şehrin İnsanları (Kemal Tahir)	18'40"
Boğaziçi Şıngır Mıngır (Salah Bırsel)	19'25"
Eğil Dağlar (Yahya Kemal Beyatlı)	20'10"
Yaşar ne Yaşar ne Yaşamaz (Aziz Nesin)	19'00"
Çankaya (Falih Rıfkı Atay)	17'30"
Gazoz Ağacı (Sabahattin Kudret Aksal)	19'00"
Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç (Hüseyin Rahmi Gürpınar)	20'00"
Suyu Arayan Adam (Şevket Süreyya Aydemir)	19'05"
Derviş ve Ölüm (Mehmet Selimoviç)	20'35"
Nutuk (Mustafa Kemal Atatürk)	20'20"

4.5.1.5.2. 100 Türk Edebiyatçısı

MEB Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün hazırladığı 100 Türk Edebiyatçısı adlı radyo programlarda ortalama 20'şer dakikalık süre içerisinde bir şair veya yazarın yaşamöyküsü verilmekte, önemli eserlerine değinilmekte ve eserlerinden bir bölüm dinleyicilere sunulmaktadır. Düzgün bir Türkçeyle ve belli bir kurguyla hazırlanan bu programların ders işlenişi sırasında dinletilmesi mümkündür. Aynı zamanda öğrencilerin konu tekrarlarını bu programlar sayesinde yapabileceği gibi ders için ön bilgileri bu programlardan elde edebilirler. Kopyalanması ve

çoğaltılması yasak olan bu programlara Milli Eğitim Bakanlığı'nın sitesinden ulaşılabilir.*

Aşağıda, süreleri ile birlikte programda yer alan yazar ve şairlerin adları verilmiştir:

Şairler	Süre	Şairler	Süre
Abbas Sayar	14'40"	Cahit Sıtkı Tarancı	14'30"
Özdemir Asaf	14'00"	Hüseyin Rahmi Gürpınar	14'30"
Dede Korkut	14'50"	Ahmet Muhip Dıranas	14'00"
Cahit Külebi	14'30"	Reşat Nuri Güntekin	14'40"
Halikarnas Balıkcısı	15'50"	Ahmet Kutsi Tecer	14'30"
Behçet Necatigil	16'30"	Abdülhâk Şinasi Hisar	15'40"
Necati Cumalı	14'30"	Ziya Osman Saba	14'40"
Kemal Tahir	16'30"	Ömer Bedrettin Uşaklı	14'00"
Ahmet Hamdi Tanpınar	22'10"	Samiha Ayverdi	15'30"
Kemal Bilbaşar	17'30"	Ceyhun Atuf Kansu	15'00"
Tağrik Buğra	15'00"	Ahmet Hikmet Müftüoğlu	16'30"
Nahit Sırrı Örik	17'40"	Orhan Şaik Gökyay	16'00"
Haldun Taner	16'40"	Nihat Sami Banarlı	15'30"
Refik Halit Karay	20'50"	Seydi Ali Reis	15'00"
Cevdet Kudret	14'00"	Nasreddin Hoca	15'40"
Mevlana	20'10"	Bayburtlu Zihni	15'00"
Nazım Hikmet	15'30"	Turgut Uyar	15'00"
Yakup Kadri Karaosmanoğlu	15'40"	Salah Birsell	14'20"
Faruk Nafiz Çamlıbel	15'00"	Zeki Ömer Defne	14'00"
Ahmet Rasim	15'00"	Ahmet Vefik Paşa	14'10"
Enis Behiç Koryürek	14'00"	Köroğlu	14'10"
Ahmet Hasim	15'10"	Dertli	14'10"
Memduh Sevket Esendal	15'50"	Mithat Cemal Kuntay	15'00"
Halit Ziya Uşaklıgil	15'40"	Kaşgarlı Mahmut	14'10"
Orhan Veli Kanık	16'05"	Yusuf Has Hacıp	14'20"
Yahya Kemal Beyatlı	16'15"	Dadaloğlu	14'10"
Sait Faik Abasıyanık	15'40"	Samipaşazade Sezai	14'45"
Mehmet Emin Yurdakul	14'10"	Evliya Çelebi	14'30"
Halide Edip Adivar	15'50"	Mehmet Fuat Köprülü	14'40"
Yakup Kadri Karaosmanoğlu	15'40"	Yunus Emre	16'00"
Faruk Nafiz Çamlıbel	15'00"	Mehmet Rauf	16'00"
Ahmet Rasim	15'00"	Mehmet Kaplan	14'25"

* <http://internettv.meb.gov.tr/dersler.asp?NO=911&Submit=Listele> (ET: 20.05.2010)

Enis Behiç Koryürek	14'00"	Abdülhak Hamit Tarhan	15'40"
Ahmet Hasim	15'10"	Salah Bırsel	14'20"
Şeyh Galip	16'00"	Zeki Ömer Defne	14'00"
Fakir Baykurt	14'30"	Ruşen Eşref Ünaydın	15'00"
Edip Cansever	18'00"	Pir Sultan Abdal	16'00"
Kâtip Çelebi	17'50"	Cemal Süreya	17'00"
Reşad Ekrem Koçu	15'00"	Aziz Nesin	15'00"
Erzurumlu Emrah	16'00"	Cahit Öztelli	15'30"
Şeyhülislâm Yahya	14'00"	Oktay Rifat	20'30"
Faik Baysal	15'00"	Mehmet Akif Ersoy	19'00"
Bilge Karasu	16'00"	Necip Fazıl Kısakürek	19'30"
Aziz Efendi	16'30"	Karacaoğlan	14'40"
Ahmet Mithat Efendi	19'40"	Oktay Rifat	20'30"
Tevfik Fikret	18'00"	Memet Baydur	14'00"
Melih Cevdet Anday	20'00"	Oğuz Atay	16'20"
Bâki	14'00"		

4.5.1.5.3. Ortaöğretim Radyo Edebiyat Programları

MEB Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün hazırladığı ses dosyası şeklindeki internet radyo programlarında çeşitli konular ele alınmaktadır. Yaklaşık 10-15 dakika süren programlara Milli Eğitim Bakanlığı'nın sitesinden ulaşılabilir.* Öğrencilerin istedikleri kadar dinleyebilecekleri ve bireysel öğrenme hızlarına göre ilerleyebilecekleri bu programlara, bilgisayar ortamlarında görüntülerin eklenmesi suretiyle zenginlik katılması düşünülebilir.

Türk Edebiyatı konularıyla ilgili aşağıdaki programlar hazırlanmıştır:

Konu	Süre
Tanzimat Edebiyatı 2. Dönem Özellikleri	11'50"
Tekrar ve Soru Programı 2	12'35"
19. YY Dünya Edebiyatı	13'15"
19. YY Türk Edebiyatı	15'30"
Edebiyat Kavramı, İşlevi ve Toplumsal Yapıyla İlişkisi	12'45"
Servet-i Fünun Edebiyatı ve Özellikleri	14'50"
Servet-i Fünun Dönemi ve Yazarları	14'00"
Millî Edebiyat Akımı	15'30"

* <http://internettv.meb.gov.tr/dersler.asp?NO=1019&Submit=Listele> (ET: 20.05.2010)

Millî Edebiyat Dönemi	14'15"
Millî Mücadele Edebiyatı ve Özellikleri	14'10"
Tanzimat Edebiyatı 1. Dönem Özellikleri	14'25"
1940 Sonrası Türk Edebiyatında Roman ve Hikâye	13'45"
1940 Sonrası Türk Şiiri ve Edebiyatı	14'30"
1923-1940 Dönemi Önemli Hikâye ve Roman Yazarları	14'15"
1923-1940 Dönemi Türk Şiiri	13'20"
1940 Sonrası Edebiyatımızda Roman	12'55"
Çağdaş Dünya Edebiyatı	12'50"
Türkiye Dışındaki Çağdaş Türk Edebiyatı	13'10"
Tiyatro, Deneme, Edebiyat Tarihi ve Yazarları	12'40"

4.5.2. Görsel Öğeler

BDÖ uygulamalarında ön plana çıkan en önemli unsurlardan biri de görsel malzemelerdir. “Grafik, animasyon, diyagram, çizelge, harita ve resim gibi sözsüz görsel materyaller ve koyu yazı, altını çizme, kutu içine alma gibi yardımcı araçların tasarımı ve kullanımı öğrenme üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Görsel materyaller sözel bilgileri tanımlamak, açıklığa kavuşturmak veya desteklemek amacıyla kullanılır.” (Yalın, 2009:170)

Hemen hemen bütün uygulamalarda bir şekilde kendine yer bulan görsel öğeler dersin işlenişine zenginlik katmaktadır. Öğrenmeyi kolaylaştırmakta aynı zamanda öğrenilenlerin daha fazla hafızada kalmasını sağlamaktadır. Artık profesyonel bir sunumda resimlerin dikkatli bir şekilde seçilmesi zorunluluk haline gelmiştir. Resmin çarpıcılığı, olayı özetleme kapasitesi, akılda kalıcılık boyutu bir sunum hazırlamanın en önemli unsurları arasına girmiştir.

“Bazı öğrencilerin görsel betimlemeler yoluyla daha kolay öğrendikleri bilinmektedir. Hatta sözel yolla daha kolay öğrenen öğrenciler bile bazı kavramları öğrenmede görsel desteğe ihtiyaç duymaktadır. Görsel öğeler:

- Öğrenen bireylerin dikkatini çekerek onları güdüler,
- Onların dikkatlerini canlı tutar,
- Duygusal tepkiler vermelerini sağlar,
- Kavramları somutlaştırır,
- Anlaşılması zor olan kavramları basitleştirir,

- Şekiller yoluyla bilginin düzenlenmesini ve alınmasını kolaylaştırır,
- Bir kavramla ilgili öğeler arasındaki ilişkileri örgüt şemaları ve akış şemaları yoluyla kolayca verilebilir,
- Bazı öğrencilerin görsel öğelerle kaçırmaları olası bir takım noktaları anlama şansı verebilir.” (Demirel, Seferoğlu, Yağcı, 2005:30)

4.5.2.1. Resimler

“Derslerde en çok kullanılan görsel araçlar resimlerdir. En ucuz ders araçları olduğu gibi öğretmen ve öğrenciler tarafından hazırlanması ve kolayca temin edilmesi olasıdır.” (Demirel ve diğer., 2005:87)

Türk Edebiyatı konularıyla ilgili olarak çok sayıda resim bulunmaktadır. Bu resimlerin yeri geldikçe arkada fon oluşturacak şekilde durması ya da resim üzerinde konuşulmak suretiyle ders anlatımına görsellik yoluyla zenginlik katılması mümkündür. Konuyla ilgili resimler, kaynaklardan tarama yoluyla bilgisayar ortamına aktarılabilceği gibi internet ortamında, arama motorları sayesinde çok sayıda görsel öğeye ulaşmak mümkündür. Oluşturulacak resim havuzlarından konuyu en iyi özetleyen veya kullanılmasında fayda görülen resimlerin ayıklanması gerekmektedir. Konu konu sınıflandırılan resimlerin görsellik yönünden eleştirilen ders kitaplarının eksikliğini azaltması düşünülebilir.

Bunun dışında;

Şair ve yazarların fotoğraflarına ulaşılması, olmayanların temsili resimlerinin çizilmesi,

Konuyla ilgili minyatür ve gravürlerin tespit edilmesi,

Dönemi aydınlatabilecek nitelikte resimlerin seçilmesi,

Eski dönemlere ait siyasî, sosyal, ekonomik hayatla ilgili çeşitli resimlerin usta ressamlar tarafından çiziminin gerçekleştirilmesi,

Dönemin zihniyetini yansıtabilecek nitelikte her türlü unsurun bir şekilde fotoğrafının çekilmesi ya da çizimin gerçekleştirilmesi,

Müze haline dönüştürülmüş şair ve yazarların evlerinden çeşitli fotoğrafların alınması,

Yazar veya şairin özel eşyalarından kaldığı eve, kullandığı eşyalardan mezarına kadar ne kadar işe yarayacak malzeme varsa hepsinin resimlerinin çekilerek bilgisayar ortamına aktarılması gerekmektedir.

Bu malzemelerden ders işlenişi sırasında nelerin kullanılacağına karar verecek uygulayıcılara zengin bir materyal sunulmuş olacaktır.

4.5.2.2. Resimli Şiirler

“Tanzimat’tan sonra sayısı giderek artan ve gelişen Türk dergilerinde fotoğraf ve tablonun yayımlanması, resim altına şiir yazma modasının doğmasına yol açmıştır. Türk Edebiyatında resim, tablo veya fotoğraf altına şiir yazma, resimlere bakarak onların konusunu şiirle anlatma ve kişileri konuşturma modası, 1882 yılında Mir’ât-ı Âlem dergisinde başlamıştır. Bu dergide ilkin Hüseyin Haşim, daha sonra M. Faik ve Muallim Nâci tablo altına şiir yazmışlardır. Ardından Servet-i Fünûn dergisinde Nâbizâde Nâzım ile İsmail Safa bu tür şiirler yayımladılar.”* Resim altına şiir yazmada ilk akla gelen isimlerden olan ressam şair Tevfik Fikret bu modaya uyarak şiirler yazmıştır.

Resimle şiir sanatının buluşması diyebileceğimiz bu yapılar her dönemde ilgi uyandırmaktadır. Günümüzde bu durum çok farklı bir hale bürünmüştür. Resim altına şiir yazma programları ile çok sayıda şiir, kişisel beğeniler doğrultusunda resimlerle buluşturulmuş ve internet ortamında paylaşımına açılmıştır.

Resimli şiirler öğrenciler üzerinde güzel sanatların sevdirmesi yönünde olumlu etki oluşturabilecek niteliktedir. Örnek teşkil edebilecek yapıların bulunması ve değerlendirilmesi gerekmektedir. Türk Edebiyatı derslerinde coşku ve heyecana bağlı metinler (şiir) işlenirken bu tarz yapılarla dersin işlenişine zenginlik katılması düşünülebilir.

* www.education.ankara.edu.tr/ebfdergi/pdfler/1982-15-2/131-150.pdf (ET: 20.05.2010)

4.5.3. Görsel-İşitsel Öğeler

“Bilgi uzun süreli bellekte hem sözel hem de görsel olarak kaydedilir. Dolayısıyla hem görsel hem de sözel olarak sunulan bilgilerin hatırlanma ihtimali daha yüksektir.” (Yalın, 2009:87) “Bir öğretme (ve öğrenme) etkinliği ne kadar çok duyu organına hitap ederse öğrenme olayı da o kadar iyi ve kalıcı izli olmakta, unutmada da o kadar geç olmaktadır. Öğretimde görsel ve işitsel araçlar kullanıldığında öğrenmeler hem daha çabuk hem de daha kalıcı olmaktadır.” (Demirel ve diğer., 2001:79) Türk Edebiyatı konularıyla ilgili olarak bilgisayar ortamındaki belli başlı görsel-ışitsel öğeler *flaş şiirler, belgeseller, konu anlatımlı ders videoları ve ders sunularından* oluşmaktadır.

4.5.3.1. Flaş Şiirler

Macromedia flash mx, swf text, programlarıyla görsel ve işitsel anlamda estetik değeri olan şiir sunuları yapılabilmektedir. Flaş şiirler, herhangi bir şiirin, arkada şiirle ilgili bir resim ve fon müziğiyle desteklenmesiyle oluşturulur. Bilgisayarda fazla yer kaplamadığı için sıklıkla tercih edilir.

“Resimler, grafikler, sesler ve sözcükler başarılı bir şekilde birleştirildiği zaman sadece işitildiği, sadece okunduğu, sadece gözlendiği andan andakinden daha fazla etkinliklere katılımı sağlama, coşkuları canlandırma, ilgi çekme ve grup içinde aktiviteyi artırma gücünü kazandırır.”(Şimşek, 2002:25) Bu anlamda flaş şiirler etkili bir sunuş gerçekleştirme imkânı vermektedir. Türk Edebiyatı derslerinde herhangi bir şiir geleneğine ait bir şiir, “flaş şiir” formatında düzenlenerek estetik bir yapıya dönüştürülebilir.

İnternet üzerinde bireysel çalışma olarak çok sayıda flaş şiir çalışması bulmak mümkündür. Müfredat konularıyla ilgili şiirlerin yanında farklı şiirler de bulunmaktadır. Bu çalışmaların kişisel duyuş, düşünüş ve beceriyle oluşturulması, objektif anlamda bu flaş şiirleri değerlendirmeyi zorlaştırmaktadır. Neyin güzel olup olmadığını karar verecek bir kriter de yoktur. Şiirle uyumlu olmayan resim ve müziğin kullanıldığı şiirlerde, şiirin özünde ciddi tahribatların olduğu

gözlenmektedir. Bunun yanında şiir, resim ve müziğin birbirini tamamladığı flaş şiirlerin başarılı olduğu söylenebilir.

Yaklaşık bir iki dakika süren bu flaş şiirler ders anlatımı sırasında öğrencilere izlettirilebileceği gibi öğrencilere kopyalarının verilerek istediği zamanda izlemeleri de sağlanabilir. Oluşturduğu olumlu etki sayesinde öğrencilerin şiirlere farklı bir gözle bakmasını sağlayan flaş şiirler farklı bir bilgisayar uygulaması olarak düşünülebilir.

4.5.3.2. Belgeseller

Görsel-işitsel anlamda zengin bir içeriğe sahip belgesellerin ders öğretimi sırasında öğrenciyi olaylarla veya konuyla bire bir etkileşime sokması verimliliği arttıran bir unsurdur. Demirel, Seferoğlu, ve Yağcı'ya göre (2005:101) “konulu filmlerin sınıfa getirilip gösterilmesi sağlanabilir. Böylece öğrencilerin güdülenmeleri artabileceği gibi dinlediğini anlama becerilerini de geliştirir. Filim gösterilmeden önce ve sonra soru-cevap şeklinde sınıf içi çalışmalara yer verilirse daha yararlı olur.”

Hangi belgesellerin seyrettirileceği veya önerileceği belgesellerin içeriğinin nasıl olması gerektiği, mevcut belgesellerden hangilerinin seçileceği, problem olarak karşımızda durmaktadır. Bu noktada MEB'in ortaöğretim ve ilköğretim öğrencileri için belirlediği 100 Temel Eser gibi var olan belgesellerden bir seçme işlemi yapması gerekmektedir. Seçimden sonra bu belgesellerin müfredat içerisinde nasıl kullanılacağı yönünde bir çalışma yapılması zorunludur.

MEB ve üniversitelerin ortak yapacağı çalışmalar sayesinde Türk Edebiyatı konularıyla ilgili, ihtiyaca yönelik kısa süreli belgeseller çekilebilir. Özellikle yazarların hayatlarının anlatıldığı belgeseller, öğrencinin edebî eserle yazar arasındaki ilişkiyi görmesi açısından önemlidir. Yazarın veya şairin yaşadığı dönemi ele alan belgeseller ise eserin yazıldığı dönemi daha iyi anlamamızı sağlayacaktır. Burada asıl hedeflenmesi gereken, çekilecek filmin uzunluğundan çok en az maliyetle en etkili yapıyı oluşturmak olmalıdır. Konuyla ilgili olarak bütün

materyallerin değerlendirildikten sonra, iyi bir senaryo ile sade ve öz bir şekilde bu yapımlar gerçekleştirilebilir.

9,10,11, ve 12. sınıfların Türk Edebiyatı kitaplarında sınıfta izlenmek üzere önerilen belgeseller sadece Asya'nın Kandilleri belgeselindeki Kaşgarlı Mahmut bölümü ve Yunus Emre'nin anlatıldığı herhangi bir belgeseldir. Oysa Türk Edebiyatı konularıyla ilgili olarak çok sayıda belgesel vardır. Yararı olacağını düşündüğümüz belgeseller ve isimleri şunlardır:

Cumhuriyet (5VCD) (TRT)

Hacı Bektaş Veli (TRT)

Bir Yudum İnsan: Orhan Pamuk (Anılar ve Nobel) (Yönetmen : Nebil Özgentürk)

Bir Yudum İnsan: Yaşar Kemal (Yönetmen : Nebil Özgentürk)

Bir Yudum İnsan: Attila İlhan (Yönetmen : Nebil Özgentürk)

Cumhuriyet ve Kurtuluş (8 VCD) (Yönetmen : Ziya Öztan)

Çanakkale Destanı 1915 (DVD) (Yönetmen : Kürşat Kızbaz)

Çanakkale Geçilemedi (Yönetmen : Wain Fimeri'nin)

II.Meşrutiyet ve 31 Mart Olayı: (Denizkültür Belgesel Yapımları)

Mehmet Akif (sevgi sohbetleri) (VCD) H. Kübra Ablak

Mevlana: Gönüller Sultanı

Mevlana ve Sema (vcd) (TC Kültür ve Turizm Bakanlığı Katkılarıyla)

Minyatür (Miniatures) (vcd) (TC Kültür ve Turizm Bakanlığı Katkılarıyla)
(Yönetmen: Nesli Çölgeçen)

Nutuk (Okuyan: Nur Subaşı)

Yunus Emre İçimizden Biri

Kafdağı'nın Ardı Asya (Belgesel) (2 DVD)

Asyanın Kandilleri (3 DVD)

1-Hoca Ahmet Yesevi : 25'49"

2-Yusuf Has Hacib : 24'34"

3-Kaşgarlı Mahmut : 26'00"

4-Ali Şir Nevai : 23'34"

5-Fuzuli : 24'00"

Gözleri Anadolu'yu Gören Adam (Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun Hayatı
Yönetmen: Erdal Eksert)

Nazım Hikmet Belgeseli (Yönetmen: Can Dünder, TC Kültür ve Turizm
Bakanlığı Katkılarıyla)

Yazarların Evleri (Kültür ve Turizm Bakanlığı: Nurullah Ataç, Refik Halit
Karay, Ömer Seyfettin, Tevfik Fikret, Hüseyin Rahmi Gürpınar, Orhan Kemal,
Nazım Hikmet, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Sait Faik gibi önemli edebiyatçıların
yaşadıkları evlerini anlatan kasetler)

Dört Şair (Kültür ve Turizm Bakanlığı: Orhan Veli, Yahya Kemal, Necip
Fazıl ve Nazım Hikmet'in birer şiirleri kliplendiriliyor)

4.5.3.3. Konu Anlatımlı Ders Videoları

Öğrencilerin eksikliğini hissettiği konularda yardımcı bir alternatif olarak düşünülebilecek, çeşitli kurumlar tarafından hazırlanan konu anlatımlı ders videoları bulunmaktadır. Öğrencilerin defalarca izleyebilecekleri, istedikleri zaman durdurup tekrar dinleyebilecekleri bu videolar bireysel öğrenmenin önünü açmaktadır. Dershanelerin üniversite sınavlarına yönelik hazırladığı ders videolarının yanında Milli Eğitim Bakanlığı'nın açık öğretim liseleri için hazırladığı ders videoları da bulunmaktadır. MEB Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün sitesinden bu videolara ulaşılabilmektedir.* Örnek ders işlenişlerinin verildiği 15-20 dakikalık programlarda edebiyat konularıyla ilgili aşağıdaki konulara yer verilmiştir.

Konu	Süre
İşte şiir! Divan Edebiyatı ve Servet-i Fünûn Edebiyatı	21'50"
İşte şiir! Koşuk'tan koşma'ya	19'20"
İşte şiir! Şiir ve şiir inceleme yöntemleri	21'36"
İşte şiir! Millî Edebiyat'tan Cumhuriyet dönemine	21'57"
İşte şiir! Cumhuriyet dönemi Türk şiiri-1	22'36"
İşte şiir! Cumhuriyet dönemi Türk şiiri-2	21'28"
İşte öykü! Öykü türünün gelişimi	20'24"
İşte öykü! Tanzimat öncesi Türk hikâyeciliği	22'58"

* <http://internettv.meb.gov.tr/dersler.asp?NO=1&Submit=Liste> (ET: 20.05.2010)

İşte öykü!	23'10"
İşte roman!	25'16"
İşte roman! Çağdaş romanımız	20'10"
İşte roman! Gelişen romanımız	17'53"
İşte tiyatro!	20'50"
İşte tiyatro! Geleneksel tiyatromuz	21'57"
İşte tiyatro! Çağdaş tiyatroya giriş	21'00"
Gezi yazısı	18'19"
Anı	23'23"
İşte tiyatro! Dram, müzikli oyun	21'05"

Açık öğretim liseleri için hazırlanan bu programların dışında Milli Eğitim Bakanlığı'nın daha kapsamlı bir çalışmayla ders kitabında yer alan bütün üniteler için örnek ders videoları hazırlaması günümüzde zorunlu hale gelmiştir. Sanal bir ortamda aynı sınıf koşullarının oluşturulmasıyla, öğrenciler kaçırdıkları dersleri telafi edebileceklerdir. İnternet üzerinden paylaşımına açılacak bu videoların örnek teşkil edecek olması, ortalama bir ders anlatım standardının nasıl olacağı yönünde eğitimcilere fikir vermesi bakımından önemlidir. Öğretmenlerin ders anlatımlarında farklı olarak neler yapabileceklerini gösterecek bu videolar öğretmenlerin gelişimlerine katkı sağlayacaktır.

4.5.3.4. Ders Sunuları

İyi tasarlanmış görsel materyaller öğrenimi kolaylaştırmakta, çok yönlü öğrenim için estetik modeller oluşturmaktadır. Anlatılmak istenilenler uygun görsel malzemelerle desteklendiğinde verilmek istenilen ileti daha sağlam bir şekilde alıcıya ulaşmaktadır. Fikirlerin, kavramların anlatılmasında büyük zaman kazanmayı sağlayan sunumlar yanlış anlamaların önüne geçebilmektedir. Resim ve grafik gibi çeşitli şekiller kullanılarak dinleyicilerin daha dikkatli bir şekilde anlatılanları dinlemesi sağlanmaktadır.

“Geleneksel öğretim ortamlarında öğrenciler ders süresinin önemli bir kısmını öğretmenin sözel açıklamalarını, tartışmaları, diğer öğrencilerin soru ve açıklamalarını dinleyerek geçirirler. Çoğu sınıflarda yüz yüze sözel iletişim belki de tek başına en çok kullanılan iletişim metodudur. Durum böyle olunca, bilgilerin görsel/işitsel araç-

gereçler yoluyla sunulması sonucu ortaya çıkan göreceli yenilik, öğrencilerin dikkatlerinin çekecek, duygusal tepkiler yaratarak motive edecektir.” (Yalın, 2009:83)

Sınıftaki eğitim-öğretim ortamına zenginlik katacak materyallerden biri de slaytlar halinde hazırlanan sunulardır. Günümüzde çok sayıda sunu hazırlama programı bulunmaktadır. Bunlar arasında “*powerpoint*” ve “*flash*” programları en fazla tercih edilenleridir.

Görsel sunular: çizgi, şekil, desen, renk, resim yazı bileşenlerinden oluşmaktadır. Bu parçaların konu bütünlüğü içerisinde yerinde kullanımı başarılı sunumların ortaya çıkmasını sağlamaktadır.

Her bir parça için ayrı ayrı belirlenecek çeşitli kriterler vardır:*

- a. Gereksiz süs, şekil ve aşırı renklendirmeden kesinlikle kaçınılması, sadeliğin esas alınması,
- b. Mümkün olduğu kadar kavramsal açıklamaların şema ve resimlerle ifade edilmesi,
- c. Gerçek resimler yerine basit çizgi resimler, karikatürler, çizgiler ve diyagramlar kullanılması,
- ç. Her görsel obje için metnin en az seviyeye indirilmesi,
- d. Anahtar kelimeler içeren kısa, öz anlamlı ve tanımlayıcı başlıklar kullanılması genel anlamda sunularda aranılan başlıca özelliklerdir.

Bu özelliklerin dışında Türk Edebiyatı dersi için hazırlanacak bir sunuda bulunması gereken özellikleri, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının Türk Edebiyatı dersinin işlenişinde yöntem ve teknikler konusunda dikkat edilmesi gereken hususlar eşliğinde şu şekilde sıralamak mümkündür:

1. Problemler basitten karmaşığa, bilinenden bilinmeyene, kolaydan zora giden bir sırada ele alınmalıdır.

* <http://tef.selcuk.edu.tr/salan/sunbul/jj11.pps> (ET: 20.05.2010)

2. Öğrencilerin metinleri anlamaları, yorumlamaları ve ondan estetik zevk almaları için; Sunular, problem çözme, tartışma, açıklama, canlandırma, yeniden yapılandırma gibi tekniklere uygun hazırlanmalıdır.
3. Edebiyat eğitiminin bir yönüyle zevk eğitimi olduğu hissettirecek yapıların oluşturulması gerekmektedir.
4. Öğrenci kazanımlarının sadece işlendiği konuda değil, diğer konularda da pekiştirilmesi esas olacağı için sunu içerisinde bazı hatırlatmalara yer verilmelidir.
5. Türk dilinin kullanılmasında imlâ birliği sağlamak amacıyla kabul görmüş terim ve kavramlara yer verilmelidir. Türk Dil Kurumunun Kılavuzu ve Sözlüğü esas alınmalıdır.
6. Görsel ve işitsel bütün malzemelerden seçme işlemi yaparak olayı ya da durumu temsil niteliği bulunan unsurlara sunuda yer verilmesi gerekmektedir.

Sunuların Estetik Boyutu:

Türk Edebiyatı dersi için hazırlanmış sunuların estetik boyutu üzerinde durulması gereken önemli bir konudur. Yapılan çalışmaların dikkat çekici olması, göze hoş gelmesi, üzerinde yoğun bir emeğin verilmiş olduğu izlenimi vermesi hedeflere ulaşmada bize yardımcı olabilir. Sadece bir konu için bile haftalarca süren bir çalışma ve titiz bir işçiliğin yapılması gerekmektedir. Parçaların özenle bir araya getirilmesi, her bir ayrıntı için en güzeli bulma çabası, deneyimle ve profesyonel bir yaklaşımla mümkündür. Yine mükemmeli bulma imkânı olmayacaktır. Çünkü yapılan çalışma aradan kısa bir süre sonra ya eskiyecek ya da daha iyisi yapılabileceği izlenimi oluşacaktır. Bu süreçte düzeltme ve iyileştirme çabaları devam etmeli ve kazanımlara ulaşmada bize en fazla hizmet edecek yapı bulunana kadar sürmelidir.

Estetik kavramının göreceli olması, sunuları hazırlayacak olan eğitim teknolojisi uzmanlarına bir sanatçı gözüyle konuya yaklaşmalarını zorunlu kılmaktadır. Ortaya konulacak ürünün öğrencilerin beklentilerini karşılaması, öğrencilerde estetik bir haz oluşturması, aynı şekilde güzel sanatların bir şubesi olan edebiyata yakışır bir özellikte olması gerekmektedir.

Bir sunuda, kazanımlara ulaştıracak parçanın ne olacağına karar vermek de zamanla mümkün olacaktır. Bir fotoğraf, bir ses, hareketli bir gif resmi, belki sunu içine gömülmüş bir video dosyası bu hizmeti görebilir. İçerik ve estetiğin bulunduğu bu sunuların hazırlanması için;

- a. Müfredata hâkim aynı zamanda sununun estetik yönünü değerlendirebilecek sanatsal bir bakış açısına sahip bir öğretmen,
- b. Sunu için hangi programın kullanılacağına karar verecek ve bu programı etkin bir şekilde kullanabilecek bir bilgisayar uzmanı.

4.5.4. İnternet

Bu bölümde internet dünyası, edebiyat ve öğrenci arasındaki ilişki üzerinde durulmuştur.

“İnternet, milyonlarca bilgisayarı birbirine bağlayarak iş dünyası, devlet kuruluşları ve eğitim kuruluşları arasında dünya çapında iletişim yapma olanağı sağlayan uluslar arası bir bilgisayar ağıdır.” (Demirel ve diğer., 2005:166)

İnternet günümüzde en önemli iletişim araçlarından birisi olmuştur. Oluşturulan bu sanal dünyada artık bilgiye kolayca ulaşılabilmekte ve bilgiler başkalarıyla paylaşılabilir. Sanal kütüphaneler, sanal dershaneler, e-kitaplar, sanal müzeler, uzaktan öğretim vb. yapılanmalar her geçen gün artmaktadır.

MEB Türk Edebiyatı Öğretim Kılavuzunda ders işleniş ve yöntem ve teknikleri konusunda edebiyat eğitiminin sınıfla sınırlanmadığı yönünde uyarı yapılmaktadır. Bununla birlikte öğrencilerin kütüphaneler ve kültür merkezleri başta olmak üzere birçok kaynaktan yararlanmasına imkân hazırlanması gerektiği vurgulanmaktadır. Edebiyat eğitiminde yararlanılacak kaynaklardan biri de internettir.

Bilişim çağında artık öğrencilere hazır bilgiler verilmesi yerine bilgiye nasıl ulaşabileceği öğretilmektedir. Çıktı almak ve oyun oynamanın ötesinde bilgisayarların eğitim-öğretim ortamına olumlu yönleriyle katılması

hedeflenmektedir. Özellikle internet sitelerinden etkin bir şekilde nasıl yararlanılacağı yönünde öğrencilere internet okur-yazarlığı yönünde bilgi verilmesi önem arz etmektedir.

Türk edebiyatı dersinin internetle olan ilişkisi aşağıda yer alan başlıklarda toplanabilir:

- a. Bireysel Edebiyat Siteleri
- b. İnternet ve Okul Etkinlikleri
- c. Türk Edebiyatı ve Forumlar
- d. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümleri İnternet Siteleri
- e. Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenleri Siteleri
- f. 360 Derece Panoramik Görüntüler
- g. Edebiyat – Sohbet (chat)
- h. e-kitap (Elektronik Kitap)

4.5.4.1. Bireysel Edebiyat Siteleri: Türk Edebiyatı konuları ile ilgili internette daha çok bireysel gayretlerle kurulan siteler ağırlıktadır. Üniversiteler bünyesinde oluşturulan edebiyat kulüpleri ve popüler sitelerdeki edebiyat grupları da edebiyatın internetteki başka bir ayağını oluşturmaktadır. Bu sitelerin doğru kaynağı bulmada ne kadar güvenilir olduğu tartışmalı da olsa belli bir amaca hizmet ettiği ve bir ihtiyacı karşılamak üzere ortaya çıkmıştır.

Öğrenciler edebiyat konularıyla ilgili olarak internette bir araştırma yapmak istediklerinde, arama motorları ile genellikle bireysel edebiyat sitelerine yönlendirilmektedir. Daha çok kişisel eğilimler doğrultusunda düzenlenen bu sitelerde öğrenciler konu anlatımlarına, şiirlere, değişik türlerde yazılmış metinlere ulaşabilmektedir.

4.5.4.2. İnternet ve Okul Etkinleri: İnternetin -bilgiye ulaşmanın ötesinde- insanlar arasında etkileşimi artırması ve iletişim noktasında engelleri kaldırması çok sayıda geleneksel yöntemin köklü değişime uğramasını sağlamaktadır. İnternetin etkin bir şekilde kullanılmasıyla birlikte Türk Edebiyatı dersinin kazanımları

noktasında değişik hizmetlerin sunulabileceği yeni ortamlar oluşmaktadır. Örneğin günümüzde okullarda kompozisyon ve şiir yarışmaları düzenlenmekte, dereceye girenler ödüllendirilerek eserleri okul duvarlarına veya panolara asılmaktadır. Öğrencilerin edebiyatla içli dışlı olması için okul gazeteleri, dergiler çıkarılmaktadır. Kendi yazdıkları metinlerle yazma becerilerini geliştiren öğrenciler, aynı zamanda özgüven kazanmakta ve kendilerini ifade etme imkânı bulmaktadırlar. Bu durum öğrencilere kazandırılmak istenilen okuma ve yazma becerilerinin geliştirmesi yönünde uygulanan bir etkinliktir.

Olayın internet ayağı düşünöldüğünde ise çok daha kapsamlı bir dünya karşımıza çıkmaktadır. Bugün pek çok internet sitesi bünyesinde oluşturulan şiir, hikâye gibi gruplarda herkes kendi eserini siteye koymakta buradan bütün okuyuculara ulaşmasını sağlamaktadır. Yazılan şiir ve hikâyelere diğer okuyucuların yorum yaptığı, eleştirdiği bu ortamlarda aslında Türk Edebiyatı dersinin amaçları dolaylı olarak gerçekleştirilmektedir. Öğrencilerin kendi eserlerini koyabildiği bu yapılanmalarda; bütün insanların, eserini okuyacak düşüncesi öğrenciye farklı bir bakış açısı vermektedir. “Daha güzel nasıl yazabilirim?” sorusuyla beraber, Türkçeyi daha iyi ifade etme yolunda, öğrenciler beceri kazanmaktadır. Bu tür bir etkinlik, eserine yapılacak beğeni ve eleştirilerle duygusal yönden öğrencinin beslenmesini sağladığı gibi öğrencinin kendine olan özgüvenini artırmaktadır.

4.5.4.3. Türk Edebiyatı ve Forumlar: Türk Edebiyatı dersiyle ilgili olabilecek bir konu da çeşitli sitelerdeki forumlarda yer alan bilgi alış verişidir. Öğrencilerin edebiyat konularıyla ilgili yardım alabilmesini sağlayan bu ortamlarda, problem olan konu grup üyeleriyle paylaşılmakta, gruptan gelecek çeşitli yönlendirilme veya bilgilendirilmeyle problem aşılmaktadır. Öğrencilerin hiç tanımadığı kişilerle bilgi paylaşımı yapabilmesi, kafasına takılan problemleri sorabilmesi ve bunlara çoğu zaman yanıt bulabilmesi öğrenme ortamlarını zenginleştirdiği gibi, öğrencilerin verilen ödev ya da projeleri yapamayacağı yönündeki önyargılarından kurtulmasını sağlamaktadır.

4.5.4.4. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümleri İnternet Siteleri: İnternetin sürekli gelişmekte olan yapısına her geçen gün yeni oluşumlar eklenmektedir. Bunlardan biri de üniversitelerin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümlerinde kurulan çeşitli internet siteleridir. Çeşitli formatlarda hazırlanan bu sitelerde bölüm öğrencileri tarafından hazırlanan çeşitli çalışmalara yer verilmektedir. Üniversiteler tarafından daha kapsamlı çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin Çukurova Üniversitesi tarafından yürütülen bir projede; Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Merkezi'nin internet sayfasında paylaşımına açılan, on iki konu başlığı altında sayıları her gün artan toplam 5020 makale yayımlanmaktadır. Sitenin amacı “Türk Edebiyatı, Türk dili, lehçeleri ve ağızları, Türk Cumhuriyetleri ve Toplulukları, Türk tarihi, Türk sanatı, halk kültürü alanlarında araştırma ve uygulama çalışmalarını planlamak, koordine etmek ve yürütmek üzerinedir.”* Çeşitli üniversitelerden akademisyenlere ait olan makalelerin dışında “Türk Dili ve Edebiyatı Lisans Tezleri Kaynakçası” adı altında edebiyat ile ilgili hazırlanmış tezlerin listesine siteden ulaşılabilir. Üniversitelerde yapılan çalışmaları duyurmayı amaçlayan sitedeki veri tabanı her geçen gün zengin bir içeriğe sahip olmaktadır.

4.5.4.5. Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenleri Siteleri: İnternetin öğretmen ve öğrencilere sağladığı yararlarından biri de edebiyat öğretmenleri için hazırlanan çeşitli sitelerdeki çeşitli dosya paylaşımlarıdır. Bu sitelerde *ders notları, hazır cevaplar, deyimler sözlüğü, biyografiler, ders bulmacaları, Türk destanları, bilmeceler, masallar, performans ödevleri, denemeler, Türk edebiyatı roman özetleri, etkinlikler, Türkoloji makaleleri, slaytlar, anekdotlar, güzel sözler, maniler, ninniler, atasözleri, tiyatro, ders sunuları, dönem ödevi konuları, rubailer, bilgi yarışması, güzel yazılar* vb... dosyalar paylaşımına açılmıştır. Sınav sorularından, yaprak testlere, tiyatro eserlerinden konu özetlerine kadar ders içi ve ders dışı edebiyat ile ilgili çok sayıda materyalden öğrenciler yararlanabilmektedir. Örneğin öğrencilerin, farklı bölgelerdeki edebiyat öğretmenleri tarafından hazırlanan sınav sorularını çözebilmekte, başka sınıflarda işlenen konularla ilgili bir fikir sahibi olabilmekte, dersin işleniş konusunda değişik yöntemleri görebilmektedir. Yine aynı şekilde

* <http://turkoloji.cu.edu.tr> (ET: 20.05.2010)

kütüphanelerin yetersiz olduğu bölgelerdeki öğrencilerin kaynak sıkıntısı bir şekilde giderilmektedir.

4.5.4.6. 360 Derece Panoramik Görüntüler: Herhangi bir mekânın değişik açılardan çekilen görüntülerinin birleştirilmesiyle oluşturulan çalışmalardır. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın internet sitesinde yer alan sanal gezintiler bölümünde müzeler, saraylar, camiler, kiliseler, manastırlar, iller ve çok değişik mekânların 360 derece panoramik görüntüleri yer almaktadır. Bilgisayar başında insanları sanal bir gezintiye çıkaran bu çalışmalar, insanlara gidemediği mekânlar hakkında fikir vermektedir. Aynı tarz çalışmaların Türk Edebiyatı dersiyle ilgili konularda yapılabilmesi mümkündür. Çok sayıda şaire ait müzelerin 360 derece panoramik görüntülerinin alınmasıyla, öğrencilerin şairleri daha yakından tanınması sağlanabilir. Cahit Sıtkı Tarancı Müzesi Hüseyin Rahmi Gürpınar Müzesi Sait Faik Müzesi Ziya Gökalp Müzesi Tevfik Fikret Müzesi Aşiyân Müzesi Yahya Kemal Müzesi Mehmet Akif Ersoy Müzesi, Orhan Kemal Müzesi bu müzelerden bazılarıdır.

4.5.4.7. Edebiyat – Sohbet (chat): İnternetin sağladığı avantajların yanında olumsuz bazı yönleri bulunmaktadır. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının Türk Edebiyatı dersinin işlenişinde yöntem ve teknikler konusunda dikkat edilmesi gereken hususlar konusunda dile getirdiği bir konu, “öğrencilerin imlâ noktalama ve dilbilgisi kurallarına uymayı alışkanlık haline getirmeleri vurgulanmıştır.” (2005-24). Edebiyat-internet-öğrenci ilişkisinde bir anlamda olumsuz sonuçlar doğurabilecek chat (hoş-beş) yazışmalarında öğrencilerin yazma alışkanlıklarını değiştiren yeni bir dil ortaya çıkmaktadır. Bu ortamlarda öğrenciler imlâ kurallarını tamamen yok edici yazışmalarla birlikte kelimelerin yapısında oynamalar yapmaktadır. Ortaya çıkan yeni iletişim şekli dilin kurallarını tahrip etmektedir. “Chat dili” olarak adlandırabileceğimiz bu konuşmalarda tlf (telefon), mrb (merhaba), ltfn (lütfen), cnm (canım), tmm (tamam), bilyom (biliyorum), görüyom (görüyorum), iim(iyiyim), eer(eğer), efet(evet), tşk(teşekkürler), naberss (ne haber?), nassın? (nasılsın?) vb. kısaltmalar ve değiştirmeler yapılmaktadır. Bütün kuralların tahrip ve tahrif edildiği bu yeni yazma ortamından öğrenciler çoğu zaman olumsuz etkilenmektedir.

Sohbet (chat) yazışmalarının Türk edebiyatı dersiyle olan ilgisine bakıldığında ise kişisel yazışmaların ötesinde yazma becerilerin geliştirilmesi yönünde bir uygulamaya dönüşmektedir. Her öğrencide bir bilgisayarın olduğu sınıf ortamlarında öğretmen tarafından verilen bir konu hakkında öğrencilerin hazırlıklı veya hazırlıksız yapacakları yazışmalar yapılabilmektedir. Bu yazışmalar karşılıklı iki öğrenci arasında olabileceği gibi grupla bu etkinlik yapılabilmektedir. Öğrencilerin yazışmaları kayıt altına alınabilmekte, çıktısı alınarak öğretmen tarafından değerlendirilmesi yapılabilmektedir. Duygu ve düşünceleri yazı ile ifade etme yolunda öğrencilerin kazanım elde ettiği sohbet (chat) yazışmaları, internetin sağladığı imkânla sınıf içerisinde ve dışarısında uygulanabilmektedir.

4.5.4.8. İnternet ve Hazırcılık: İnternet üzerine yapılan olumsuz eleştirilerden biri de internetin öğrencileri hazırcılığa alıştırdığı ile ilgilidir. Kitap özetleri hazır olarak sitelerden indirilmekte, performans ödevleri ve projeler üzerinde çalışılmadan hazır olarak kopyalanmaktadır. Pek çok sitede 100 temel eserin özeti ve romanların değerlendirilmesi bulunmaktadır. Öğrenciler bu eserleri okumak yerine özetlerine bakmayı yeterli görmektedir. Bu durum öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırma yönünde olumsuz bir etki oluşturmaktadır. Bu konuda nasıl bir önlem alınacağı verilecek ödevin içeriği ile doğru orantılı olacağı için öğrencilerin ödevi ne kadar özümlediği yönünde ölçme değerlendirme yöntemlerinin geliştirilmesi gerekmektedir.

4.5.4.9. e-kitap

Günümüzde bilgi depolamanın en kolay ve ucuz yolu bilgisayarları kullanmaktan geçmektedir. Yüzlerce kitabı bir DVD'ye yüklemenin yanında bilgisayar ortamında bu kitaplardan istediğimiz bilgiyi aratmak mümkün hale gelmiştir. Herhangi bir kitap alırken yanında kitabın CD'sinin verilmesi yavaş yavaş gelenek haline gelmeye başlamıştır. *doc, pdf, html*, gibi çok sayıda değişik formatta hazırlanan kitaplarla sanal kütüphaneler oluşturmak mümkün hale gelmiştir.

TC Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın internet sitesinde yer alan "e-kitap" bölümünde çok sayıda kitap bilgisayar ortamına aktarılmış ve ziyaretçilerin

hizmetine sunulmuştur. Online okumanın yanında, kopyalanabilen ve çıktısı alınabilen kitaplar, öğrencilerin e-kütüphane oluşturmalarına imkân vermektedir.

4.5.5 YAZILIM

4.5.5.1. Bdö'de Ders Yazılımları

Bilgisayar destekli öğretimde en önemli unsurlardan biri de ders yazılımlarıdır. Ders yazılımları genel olarak eğitimde program geliştirme süreci çerçevesinde ele alınıp geliştirilmektedir. Bununla beraber BDÖ için seçilecek bilgisayar yazılımlarını geniş kapsamlı bir şekilde değerlendirmek zorunludur. Öğretmen ve öğrencinin hangi yazılımları kullanacağı, bu yazılımların hangi amaca hizmet edeceği önceden tespit edilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde emek ve zaman kayıpları söz konusu olabileceği gibi bilgisayardan istenilen sonuç alınamayabilir.

Ders yazılımlarının eğitim ve öğretim açısından istenilen nitelikte olması için aşağıda belirtilen faktörlerin göz önünde bulundurulması gereklidir: (Köksal ve Yavuz, 1990:61–62)

1. Geliştirilecek yazılımların kullanım amacı açıkça belirlenmelidir.

Bu amaçlar:

- Dil öğretiminde yeni bir kavram ya da yeni beceri kazandırmak,
- Önceden öğrenilmiş bilgi ve becerilerin pekiştirilmesi ve alıştırma yapmak,
- Problem çözme becerisini kazandırmak,
- Benzetim yolu ile deney yaptırmak,
- Soru bankası oluşturmak vb. olabilir.

2. Yazılımları kullanacak öğrencilerin sınıf, yaş ve yetenek düzeyleri göz önünde bulundurulmalıdır.

3. Öğretilecek konular için gerekli ön şart bilgi ve beceriler belirlenmelidir.

4. Öğrencilere kazandırılacak hedef davranışların önceden belirlenmesi ve yazılımların bu doğrultuda geliştirilmesi gerekmektedir.

5. Öğrencinin ilgisini çekecek grafikler, hareketli şekiller, ses ve karşılıklı iletişim gibi unsurlara yer verilmeli ve öğrenci, program akışı içerisinde aktif bir rol almalıdır.

6. Öğrencilere yöneltilecek sorular öğrencilere kazandırılmak istenen hedef davranışların ne ölçüde kazanıldığını belirlemeye yönelik olmalıdır.

7. Öğretmen ve öğrenciler için ders yazılımı kullanma kılavuzu hazırlanmalıdır.

Etkin bir yazılımda bulunması gereken özellikler Uşun'a (2004:126) göre ise şöyle sıralanmıştır:

1. İçerdiği dersin hedefleri üzerine kurulmuştur,
2. Öğrencinin özellikleri ile uyumlu olmalıdır,
3. Öğrenci katılımını ve etkileşimini artırıcı olmalıdır,
4. Öğrenmeyi bireyselleştirebilmelidir,
5. Öğrenciyi güdüleyebilmeli ve bunu ders boyunca koruyabilmelidir,
6. Öğrenciye dönüt sağlamada etkin olmalıdır,
7. Öğretim ortamına uygun ve öğretmeni destekleyici olmalıdır,
8. Öğrenci performansını doğru ve uygun şekilde değerlendirici olmalıdır,
9. Öğretim tasarımı ilkeleri göz önüne alınarak geliştirilmelidir.

Bir yazılımda, yukarıda sıralanan özelliklerin bulunmasının dışında bu yazılımların ayrıca değerlendirilmesi yapılmaktadır. Eğitim yazılımlarının değerlendirilmesinde kullanılan kriterleri Şahin ve Yıldırım (1999:66) şu şekilde açıklamışlardır:

1. Eğitimsel etkinlik,
2. Kullanım kolaylığı,
3. Yazılı materyallerin ve kullanıcı kitaplarının niteliği ve niceliği
4. Donanım özellikleri,
5. Üretici firmanın teknik yardım ve bakım sağlama kapasitesi,
6. Fiyat.

Eğitim yazılımlarının değerlendirilmesi konusunda yazılımın herkes tarafından kolayca kullanılabilir düzeyde olması önem taşımaktadır. Temel seviyedeki bir bilgisayar kullanıcısının bile rahatlıkla programı çalıştırabilmesi gerekmektedir. Yazılımın çok karmaşık olması ve üst düzey bilgisayar bilgisi gerektirmesi, öğrencilerin yazılımdan soğumasına neden olacağı için yazılımların, ortalama bir sınıf seviyesine göre düzenlenmesinde fayda görülmektedir.

Bilgisayarın, yazılımı çalıştırabilecek donanıma sahip olması gerekmektedir. Örneğin grafik ağırlıklı bir yazılımın maksimum verimde çalışması, bilgisayarın sahip olduğu ekran kartıyla yakından ilişkilidir. Bunun dışında belli bir programla

oluşturulmuş dosyanın açılabilmesi, dosyanın formatını destekleyen başka bir programla olacağı için bilgisayarımızda o programın bulunması gerekmektedir. “pdf” formatında hazırlanmış bir dosyanın “adobe acrobat reader” programına ihtiyaç duyması gibi.

Üretici firmanın teknik yardım ve bakımına ihtiyaç duyan yazılımların süreç içerisinde kontrol altında tutulması önem taşımaktadır. Herhangi bir problem çıktığında sorunun hızlı bir şekilde çözülmesi gerekmektedir. Bazı yazılımların zaman içerisinde güncellemesi yapılmaktadır. Bunların dışında programın nasıl kullanılacağı yönünde kullanıcılara seminerler verilmesi gereken durumlarda üretici firmanın desteğinin olup olmaması yazılımın değerlendirilmesinde önem taşımaktadır.

Hazırlanan her yazılımın kullanılması söz konusu olamayacağı için bilgisayar yazılımı seçerken öğretmen ve öğrencilerin belli bir seçme işlemini gerçekleştirmeleri gerekmektedir. Bu yapıldığı takdirde bilgisayarlardan istenilen anlamda fayda sağlanabilmektedir.

4.5.5.2. Türk Edebiyatı Konularıyla İlgili Bazı Yazılımlar

Bilgisayarlar sınıf ortamında kullanılabilmesinin yanında bireysel öğretim yöntemlerine uygun olarak kullanılabilen etkin bir araçtır. Bu anlamda öğrencilerin yalnız başlarına bazı programları kullanarak eksikliklerini gidermeleri ve bilgisayarlardan daha fazla yararlanmaları mümkün olabilir.

Günümüzde bilgisayarlar çok karmaşık işlemleri bile verilen komutlarla çok hızlı bir şekilde yapabilmektedir. Hatta bilgisayarlara herhangi bir problem karşısında yorum yaptırabilme imkânı bile vardır. İyi oluşturulmuş bir veritabanı sayesinde bilgisayarların en az hatayla işlem yapması sağlanabilir. Daha sonra yapılacak iyileştirmelerle program geliştirilebilir, programın verimi artırılabilir.

Edebiyat konuları için de günümüzde bazı yazılımlar oluşturulmuştur. Çok farklı ihtiyaçlara karşılık veren bu yazılımlardan bazıları aşağıda tanıtılmıştır.

4.5.5.2.1. Aruz Vezni Bulma Programı: Fatih Üniversitesi Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları ve Bilgisayar Mühendisliği bölümlerinin ortak çalışması olan TÜBİTAK tarafından desteklenen projede aruz vezninin bilgisayarla çözümlenmesi sağlanmıştır. Aynı şekilde istendiği takdirde programa kopyalanan şiirin hece veznini ve duraklarını gösteren bir analizini de yapmak mümkündür.

Şekil 5 Aruz Vezni Bulma Programından Bir Örnek

Vezin Bulma Programı

U:Ulama(Vas) Z:Zihaf(Kısaltma) I:İmale(Uzatma) M:Med																
Şiir																
Tahammül mülkünü yıktın Hulagu Han mısın kafir																
Aman dünyayı yıktın ateş-i suzan mısın kafir																
Mısra (1)	Tahammül mülkünü yıktın Hulagu Han mısın kafir															
Heceleme	Ta	ham	mül	mül	kü	nü	yk	tn	Hu	la	gu	Han	mı	sın	ka	fir
Hece Tipi	•	-	-	-	•	•	-	-	•	•	•	-	•	-	•	-
Uyarlama	Ta	ham	mül	mül	kü	nü	yk	tn	Hu	lâ	gû	Han	mı	sın	kâ	fir
Hece Tipi	•	-	-	-	•	-	-	-	•	-	-	-	•	-	-	-
Kural/Kusur																
Hece no	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Vezin	Mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün															
Mısra (2)	Aman dünyayı yıktın ateş-i suzan mısın kafir															
Heceleme	A	man	dün	ya	yı	yak	tn	a	te	şî	su	zan	mı	sın	ka	fir
Hece Tipi	•	-	-	•	•	-	-	•	•	•	•	-	•	-	•	-
Uyarlama	A	man	dün	yâ	yı	yak	tn	â	te	şî	sû	zan	mı	sın	kâ	fir
Hece Tipi	•	-	-	-	•	-	-	-	•	-	-	-	•	-	-	-
Kural/Kusur																
Hece no	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Vezin	Mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün															
Şiirin Vezni	Mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün															

4.5.5.2.2. Gaspıralı: Kiril-Latin Çeviri Programı : T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın sitesinden* ulaşılabilen Gaspıralı: Kiril-Latin çeviri programı ise Kiril Alfabetini Latin alfabesine dönüştürebilmektedir.

4.5.5.2.3 Türkçe Metin Sıklık Çözümleyicisi

Mehmet Kara ile Atakan Kurt tarafından hazırlanmıştır. Türkçe metinleri ses, hece, ek, kök, kelime gibi çeşitli dil elemanlarının sıklık dağılımlarını kullanarak analiz etmektedir. Program sayesinde metinlerdeki dil yapılarını bilgisayar

* <http://www.kultur.gov.tr/genel/gaspırali/default.asp> (ET: 20.05.2010)

yardımıyla hızla saydırmak mümkündür. Türkçe metinlerin analizini sağlayan program internet* üzerinden kullanıcıların hizmetine sunulmuştur.

4.5.5.2.4. Başlangıcından Günümüze Türk Şiiri Antolojisi: Edebiyat dersi için paket yazılımlar olarak nitelendirebileceğimiz çeşitli yazılımlar mevcuttur. Bu yazılımları herhangi bir kitabın bilgisayar ortamına aktarılması olarak düşünebiliriz. Boyut Dosya Yayınlarının, Başlangıcından Günümüze Türk Şiiri Antolojisi adlı paket programında yüzyıllara göre Türk Edebiyatı bölümlenmiş ve bilgisayar ortamına aktarılmıştır.

Şekil 6

Başlangıcından Günümüze Türk Şiiri Antolojisi Ana Menü

Bu program ile hangi yüzyıla tıklanırsa o yüzyıla ilgili pdf dosyası açılmaktadır.

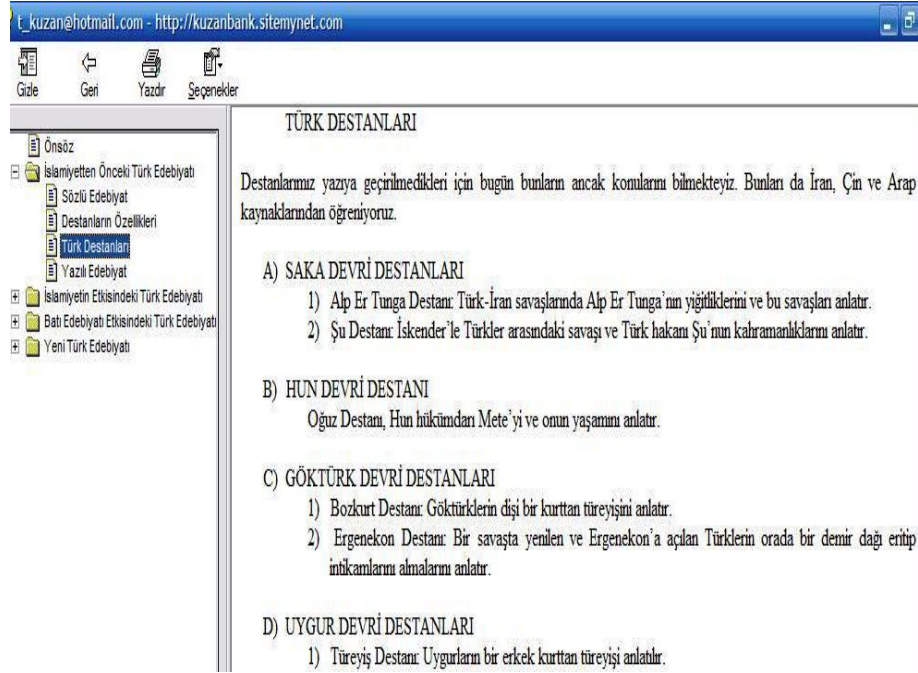
4.5.5.2.5. Çeşitli HTML Yardım Dosyası Şeklindeki Çalışmalar: Bireysel çalışma olarak farklı ihtiyaçları karşılamak üzere yazılımlar mevcuttur. Örneğin

* <http://nlp.ceng.fatih.edu.tr/~metinanaliz/> (ET: 06.06.2010)

“html yardım dosyası” şeklinde hazırlanan yazılımları bunlara örnek verebiliriz. Aşağıdaki çalışmada Türk Edebiyatı’nın dönemleri klasörler halinde sunulmaktadır.

Şekil 7

Türk Edebiyatı HTML Yardım Dosyasından Bir Görünüm

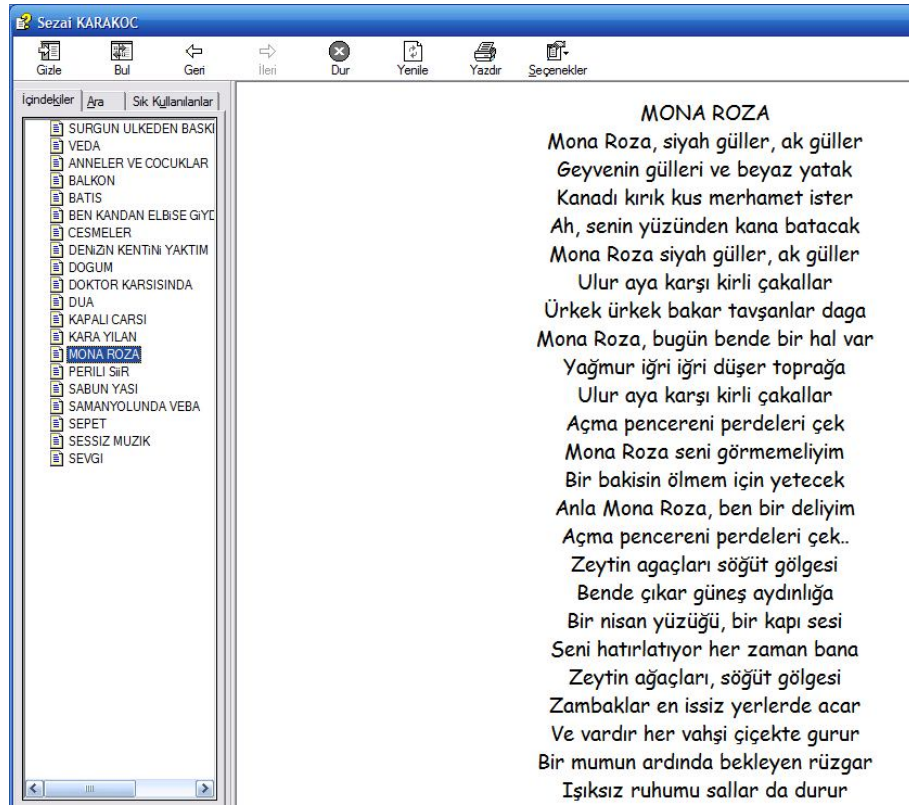

Bu tarz çalışmalar daha çok bilgilendirme amaçlı olarak kullanılmaktadır. Kitapların bilgisayar ortamına aktarıldığı, bilgilerin toplu halde verildiği çalışmalardır.

HTML yardım dosyaları, şiirler üzerinde yapılabilmektedir. Aşağıda gösterildiği gibi Sezai Karakoç’a ait şiirler html yardım dosyası şeklinde bir programda toplanmış ve istenilen şiire sol taraftaki köprülerden ulaşılabilir.

Şekil 8

Sezai Karakoç Şiirleri HTML Yardım Dosyasından Bir Görünüm

Bu şekilde bütün şairler için bu tarz çalışmalar hazırlanabilir. Bunların dışında Türk Edebiyatı konularıyla ilgili aşağıda çalışmaları yapmak mümkündür.

Yazarların Öyküleri,

Halk Şiiri Antolojisi,

Divan Şiiri Antolojisi,

Edebiyatımızda İlkler,

Şairlerin Yaşamöyküleri,

Roman Özetleri,

Öğretici Metin Örnekleri, (Deneme, fıkra, makale, anı vb.)

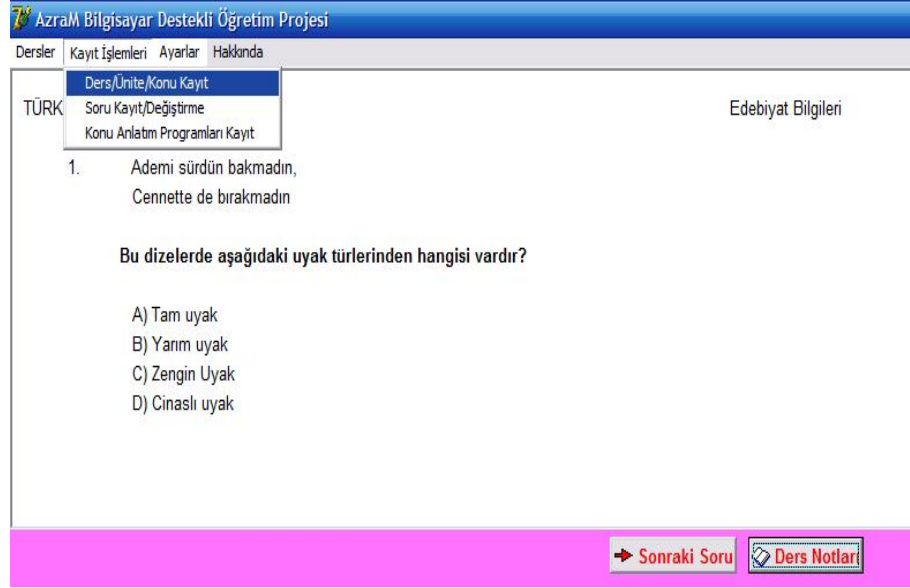
Şiir Türleri Örnekleri, (Lirik, pastoral, didaktik vb.)

Akımlar, (Romantizm, realizm, sembolizm vb.)

4.5.5.2.6. Azram Projesi: Paket program olarak yine bireysel çabalarla yapılmış olan Azram projesi kullanıcılara istedikleri bilgileri programa girme fırsatı

vermektedir. Ders, ünite, konu kayıtlarını kullanıcıların belirleyebildiği programda öğretmenlerin istedikleri bilgileri programa girebilme imkânı bulunmaktadır. Öğretmenler kısaca kendi programlarını kendileri oluşturmaktadır.

Şekil 9
Azram Bilgisayar Destekli Öğretim Projesi

4.5.5.2.7. Türk Dil Kurumu Sözlük Çalışmaları

Türk Edebiyatı dersinin vazgeçilmezleri arasında yer alan sözlükler günümüzde internet ortamına aktarılmış bu sayede hızlı ve en güncel haliyle kullanıcıların hizmetine sunulmuştur. Türk Dil Kurumu'nun internet sayfasında yer alan farklı sözlük uygulamaları ile istenilen kelimelerin anlamlarına bakılabilmekte, hangi dilden Türkçe'ye girdiği öğrenilebilmektedir.

TDK'nın internet sayfasında yer alan sözlük uygulamalarından bazıları şunlardır:

4.5.5.2.7.1. Büyük Türkçe Sözlük:

Bir dilin sahip olduğu söz varlığını ortaya koyması bakımından sözlükler önemlidir. Dilin söz varlığını ortaya koymasının yanında sözlükler ait oldukları toplumun kültürünü de yansıtır. Aksan (1982:77) sözlük için şöyle bir tanımlama yapmıştır: "Bir dilin (ya da birden çok dilin) sözvarlığını, söyleyiş biçimleriyle,

yazılarıyla veren, bağımsız biçimbirimleri temel alarak bunların, başka öğelerle kurdukları söz öğeleriyle birlikte anlamlarını, değişik kullanımlarını gösteren bir sözvarlığı kitabı.” Türkiye Türkçesi için hazırlanan sözlükler düşünüldüğünde ilk akla gelen sözlük TDK’nin hazırlamış olduğu Büyük Türkçe Sözlük olmaktadır.

“Türkçenin bütün söz varlığını bir araya getiren ve ortak bir veri tabanında kullanıma sunulan Büyük Türkçe Sözlük, yazı dilimizin söz varlığının yanı sıra bütün bilim, sanat ve spor terimlerini, yer adlarımızı, kişi adlarımızı, bölge ağızlarımızdaki ve kaynaklarımızdaki sözcükleri, deyimleri içermektedir. Büyük Türkçe Sözlük, anlamını öğrenmek istediğiniz herhangi bir sözün; ölçünlü dilde veya ağızlarda kullanılan sözcük, deyim, terim, özel ad olup olmadığına bakmadan tek veri tabanında arama yapma imkânı sağlamaktadır.”*

İlk baskısı 1945 yılında yapılan BTS, 2005 yılında 10. baskısına ulaşmıştır. 1945 yılında ilk baskısı yapılan BTS’de söz varlığı 15.000 olarak verilmiştir. (BTS, 1998, 8. Baskı) 10. baskısında ise *Büyük Türkçe Sözlük*’te söz, deyim, terim ve ad olmak üzere toplam 616.767 söz varlığı bulunmaktadır.

Şekil 10 Büyük Türkçe Sözlük

Büyük Türkçe Sözlük

ç ğ ı ö ş ü edebiyat tam sözcük söz varlığı Ara

edebiyat Ar. edebiyât
is. (edebiyatı) 1. Olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatı, yazın (II): “*Edebiyat hocasıyken talebeme bu nesir sanatından bir defa bahsetmişim.*” -F. R. Atay.
 2. Bir bilim kolunun türlü konuları üzerine yazılmış yazı ve eserlerin hepsi, literatür: *Hekimlik edebiyatı*. 3. *meç.* İçten olmayan, gereksiz, boş sözler.
Güncel Türkçe Sözlük

edebiyat Fr. Littérature
 1. Sanatça, yani insanda estetik duyguyu heyecana getirecek değerde meydana getirilmiş şiir, sahne eseri, hikâye, roman, söylev gibi nazım veya nesir halindeki eserlerin hepsi. 2. Bu eserlerin yer aldığı sanat kolu. 3. Bu sanatı ve bu eserleri inceliyen bilim. 4. Bu bilimi konu olarak ele alan kitap (EDEBİYATÇI, EDEBİYATLIK, Littéraire; EDEBİYATÇI, Littérateur). (Edebiyat kelimesi yabancı bir kelime olduktan başka anlam bakımından konusu ile de hiç bir ilgisi olmadığından, Türkçe karşılığının bulunması gereken terimlerden biridir. Bunu için şimdiye kadar Betikler, Yazınlar, Yazna gibi karşılıklar ileri sürülmüştür.)

* <http://tdkterim.gov.tr/bts/> (ET: 20.05.2010)

4.5.5.2.7.2. Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü

Ölçünlü (standart, İstanbul) dilin temel alındığı Büyük Türkçe Sözlük yanında Anadolu'nun değişik bölgelerinde konuşulan ağızların da sözlüğü genel ağ ortamına TDK tarafından aktarılmıştır. “Türkçenin söz varlığını veri tabanına aktarma çalışmasının bir parçası olan bu sözlükte, Derleme Sözlüğü ile Anadolu ağızlarıyla ilgili olarak Türk Dil Kurumu tarafından yayımlanan çalışmaların sözlük kısımları Genel Ağ ortamına aktarılmıştır.”*

Şekil 11

Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü

Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü'nde Söz Arama

ç ğ ı ö ş ü Sözlük'te Tam sözcük söz

[Geri Dön](#)

gâli
[-> [gayrı](#)] [Derleme Sözlüğü c: 6]

[gâli]
Artık, bundan böyle [Derleme Sözlüğü c: 6]
-Afyon
*Keçiborlu, Deregümü -Isparta
Çeltek *Yeşilova, Çercin -Burdur
Söğüt *Honaz, Darıveren *Acıpayam, Bulkaz *Çivril -Denizli
*Edremit -Balıkesir
*Tavşanlı, *Emet -Kütahya
Sankavak -Eskişehir
-Çorum
*Ayaş -Ankara
-Konya

gayrı
Artık, bundan böyle. (Derleme Sözlüğü c: 6)
Nudra *Şarkikaraaağaç -Isparta
*Tire -İzmir
-Bolu

* <http://tdkterim.gov.tr/ttas/> (ET: 20.05.2010)

4.5.5.2.7.3. Kişi Adları Sözlüğü

TDK'nin BTS ve Türkiye Türkçesi ağızları sözlüğü yanında hazırlamış olduğu bir diğer sözlük ise kişi adları sözlüğüdür. Kişi Adları Sözlüğü erkek ve kız adlarının çeşitli kaynaklardan taranmasıyla hazırlanmış bir sözlüktür. Sözlükte 3612 kız, 7230 erkek olmak üzere toplam 10842 kişi adı bulunmaktadır.

Şekil 12 Kişi Adları Sözlüğü

Aranan ad ile olanlar,
 göre aransın.

Orhan

Köken : T.
 Cinsiyet: Erkek
 Söyleyiş:
 Anlam Şehrin yöneticisi, hâkimi.

[Adların bulunduğu sayfaya dön](#)

4.5.5.2.7.4. Türkçe Eş ve Yakın Anlamlı Kelimeler Sözlüğü

Sözlük hazırlamak konusunda TDK'nin sahip olduğu birikime zaman zaman üniversitelerimiz de destek olmaktadır. Dokuz Eylül Üniversitesi Dil Bilimi Bölümü sahip olduğu dilbilimsel birikimi kullanarak Türkçede eş ve yakın anlamli kelimeler sözlüğünün hazırlanmasında TDK ile ortak çalışmıştır. Bu sözlükte yazılan kelimenin eş ve yakın anlamları verilmektedir.

Şekil 13

Türkçe Eş ve Yakın Anlamlı Kelimeler Sözlüğü

4.5.5.2.7.5. Türk Lehçeleri Sözlüğü

Uluslararası ilişkilerin artması ile toplumların birbiriyle dilsel olarak etkileşimi artmıştır. Türk devlet ve toplulukları arasındaki bağı kuvvetlendirmek için ortak bir çalışma ile Türk lehçeleri sözlüğü hazırlanmıştır. Türk Dil Kurumu, Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Ahmet Yesevi Üniversitesinin iş birliği ile gerçekleştirdiği Türk Lehçeleri Sözlüğü yazılımı Türk lehçeleri arasında karşılıklar kılavuzu olarak hazırlanmıştır.

1991 yılında Kültür Bakanlığı tarafından yayımlanan Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü adlı eserin veri tabanına aktarılmasından oluşan bu çalışmada Türkiye Türkçesi ile birlikte Azerbaycan, Başkurt, Kazak, Kırgız, Özbek, Tatar, Türkmen ve Uygur Türkçelerinin söz varlığından seçilmiş yetmiş beş bin söz varlığı bulunmaktadır.

Şekil 14 Türk Lehçeleri Sözlüğü

Ahmet Yesevi Üniversitesi Türk Dil Kurumu T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

TÜRK LEHÇELERİ SÖZLÜĞÜ

Lehçeyi seçiniz: Türkiye Türkçesi

gül

Araştır

Türkiye Türkçesi	Azeri Türkçesi	Başkurt Türkçesi	Kazak Türkçesi	Kırgız Türkçesi	Özbek Türkçesi	Tatar Türkçesi	Türkmen Türkçesi	Uygur Türkçesi	Rusça
gül	gızılgül	roza	raşan	roza	ätirgül	roza	bâgül	gül	róza
								kızıl gül	

4.5.5.2.7.6. Türkçede Batı Kökenli Kelimeler Sözlüğü

Toplumlar arasında kültür ve mal alış verişi olduğu gibi kelime alış verişi de olmaktadır. Tanzimat öncesinde Arapça ve Farsçanın etkisinde kalan dilimiz Cumhuriyet sonrasında ise Batı dillerinin etkisinde kalmıştır. Fransızca, İngilizce ve diğer Batı dillerinden Türkçeye giren kelimeleri kapsayan Türkçedeki Batı Kökenli Kelimeler Sözlüğü, 12 Temmuz 2007 tarihinden itibaren TDK sitesinde kullanıma sunulmuştur.

Şekil 15 Türkçede Batı Kökenli Kelimeler Sözlüğü

Türkçedeki Batı kökenli sözlere karşılıklar bulma ve önerme çalışması olmayan bu sözlükte, edebî eserlerimizde kullanılan sözler, anlamlarıyla ve örnekleriyle birlikte verilmektedir.

Bu sözlükte yazı dilimizde kullanılan Batı kökenli 3.791 söz bulunmaktadır. Sözlük veri tabanı bütünüyle edebî metinlere dayalı olarak oluşturulmuştur. Çalışma süresince 140 edebî eserin taranmasıyla 12.022 örnek cümle elde edilmiştir.*

4.5.5.2.7.7. Bilim ve Sanat Terimleri Ana Sözlüğü

Sözlükçülük alanındaki ilerlemelerden sonra hazırlanan sözlüklerde alan seçimi de gündeme gelmiştir. Ticari amaca hizmet eden ve ticaretle ilgili sözcüklerin bulunduğu sözlük çalışmalarının yapılması ya da spor alanına hizmet eden sözlüklerin hazırlanması gibi çalışmalar gelişmiş dillerde yapılmaktadır. Bu düşüncenin sonucu olarak dilimizde ise bilim ve sanat terimleri sözlüğü oluşturulmuştur. Türkçenin bütün söz varlığını bir veri tabanına aktarma çalışmasının bir parçası olan TDK Bilim ve Sanat Terimleri Ana Sözlüğü, Türk Dil Kurumunun kuruluşundan bu yana yayımladığı terim sözlükleri ile yakın dönemde kurulan çeşitli terim çalışma gruplarınca hazırlanan terim sözlüklerinden oluşmaktadır.

* <http://tdkterim.gov.tr/bati/> (ET: 20.05.2010)

Şekil 16

Bilim ve Sanat Terimleri Ana Sözlüğü

Şu anda veri tabanında, Türk Dil Kurumunun yayımladığı ve hazırlamakta olduğu terim sözlüklerinde yer alan 165.365 terim bulunmaktadır.

4.5.5.2.7.8. Parmak Alfabeti

Yazılım, Türkçedeki her sözcüğün harflerinin teker teker parmak harfleriyle gösterilmesini sağlamaktadır. Parmak alfabeti TDK'nin en çok ziyaret edilen sözlüğü Güncel Türkçe Sözlük'te yer almaktadır. Sözlükte bir sözcüğü arayan kullanıcı, o sözcüğün yazılışı, türü, söylenişi, anlamları, içinde geçtiği deyim ve atasözleri ile birlikte artık Türk parmak alfabetisiyle gösterilişini görebilmektedir.

V. BÖLÜM

5. TÜRK EDEBİYATI KONULARINA İLİŞKİN BİLGİSAYAR DESTEKLİ MATERYAL GELİŞTİRME

Bu bölümde bilgisayar destekli örnek ders işlenişleri ile Türk edebiyatı dersinde kullanılabilecek çeşitli bilgisayar uygulamalarına yer verilmiştir.

Yeni program öğrencilerin Türk edebiyatı dersinde işlevini bilmeden ezberledikleri edebiyat tarihi ve edebî kişilikler hakkındaki bilgiler yerine metni çözümleme, anlama ve yorumlama becerilerini kazanmalarını ve bunlardan yararlanarak estetik yaşantının zevkine varmalarını amaçlamaktadır. “Program Türk Edebiyatı derslerinde öğrencilerin metinleri önce yapı bakımından çözümlenmeleri; tema, dil-anlatım, anlam bakımından incelemeleri; sonra da yorumlamalarını sağlamak üzere hazırlanmıştır.” (MEB, 2005:9) Buradan hareketle öğrencilerin bir edebi metni nasıl ele almaları gerektiği ve de bir edebi metne nasıl yaklaşacakları programda öğretilmeye çalışılmıştır. Genel anlamda metin çözümleme yönteminden hareket eden öğretim programı, eğitim teknolojisinin sunduğu imkânları da yeri ve zamanı geldiğinde kullanmayı önermektedir.

Türk Edebiyatı dersinde bilgisayarın sunduğu çok sayıda farklı imkânlar bulunmaktadır. Bu imkânların irdelendiği bu bölümde, Türk edebiyatı dersini tamamen bilgisayar güdümüne bırakmanın pedagojik olarak sakıncalarını göz önünde bulundurarak çeşitli modeller üzerinde çalışılmıştır. Özellikle, Türk edebiyatı dersini baştan sona bilgisayarla yürütülmesi yerine çeşitli bilgisayar uygulamalarının dersin bazı bölümlerinde nasıl kullanılacağı yönünde farklı önerilere yer verilmiştir. Bilgisayar tamamen yardımcı bir araç olarak düşünülmüştür. Temel olarak bilgisayarların görsel-işitsel özellikleri, zaman tasarrufu sağlayıcı özelliği uygulamalı olarak gösterilmeye çalışılmıştır.

Türk edebiyatı dersinde bilgisayar destekli öğretim uygulamalarına yer verirken genel olarak şu konulara dikkat edilmiştir:

1. Milli Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu'nun 28.06.2006 gün ve 283 sayılı kararı ile kabul edilmiş ders kitabı esas alınmıştır.
2. Ders işlenişi sırasında ders kitaplarından hareket edilmiş ve en önemli araç olarak ders kitabı görülmüştür.
3. İşlenecek konular belirlenirken bilgisayar destekli öğretime elverişli konulardan seçme işlemi yapılmıştır.
4. Ders öğretmen tarafından işlenirken bilgisayarın dersin önüne geçmemesine özen gösterilmiştir.
5. Bilgisayarın sadece bir araç olarak dersin işlenişine katkı sağlayacak durumlarda devreye girmesi esas alınmıştır.
6. Dersin daha programlı ve akıcı olmasını sağlayacak uygulamalara ağırlık verilmiştir.
7. Türk edebiyatı dersi için bilgisayar destekli öğretim alanında modeller ortaya konulmaya çalışılmıştır.
8. Bilgisayarın insanın insanla iletişimini yok etmemesine dikkat edilmiştir.
9. Bilgisayar teknolojisi öğrenci başarısını artırmanın sihirli bir aracı olmadığı düşüncesinden hareketle bilgisayarın da bir yere kadar kullanılması esas alınmıştır.
10. Öğretimde öğretmenin rehber-yönlendirici görevini belirginleştirerek öğretmenin görevi bilgisayara yüklenmemiştir.
11. Öğrencilerin sosyalleşme sürecinden yoksun kalmasına neden olacak her türlü uygulamadan kaçınılmıştır.

5.1 Bilgisayar Destekli Ders Uygulamaları: Örnek -1

Ders: Türk Edebiyatı

Sınıf: 9

Ünite: I

Konu: Güzel Sanatlar İçinde Edebiyatın Yeri

Ders Saati: Türkçe-Matematik öğrencileri için 2 saat.

Kazanımlar:

1. Bilim ile güzel sanatların farklılığını belirler.
2. İnsan etkinliklerin güzel sanatlar içindeki yerini belirler.
3. Güzel sanatların insan hayatındaki yerini ve önemini belirler.
4. Sanat ve sanatçı ilişkisini fark eder.
5. Her düzeydeki öğretici ve fayda sağlayan eserlerle sanat eserlerini birbirinden ayırır.
6. Edebiyatın güzel sanatlar içerisindeki yerini fark eder.
7. Edebiyatın dille gerçekleştirilen güzel sanat etkinliği olduğunu fark eder.

Bilgisayar Destekli Ders İşleme Modeli:

“Güzel sanatlar içinde edebiyatın yeri” adlı konunun ders kitabında yer alan etkinliklerle işlenişi sırasında aşağıda yer alan çeşitli uygulamalarla zenginleştirilmesi mümkündür.

- a. MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Türk Edebiyatı dersi öğretim programı ve kılavuzunda öğrencilerin bir doğal görünüşle, bir doğal görünüşü konu alan manzara resmini karşılaştırmasını istediği bölümde bilgisayar yardımıyla bu iki resim gösterilebilir. Öğrencilerin zihinlerinde canlandırmaları yerine gözleriyle görerek bu iki resimdeki farklılıkları belirlemeleri istenebilir.

Şekil 17
Manzara Resmi –Doğal Görünüş

- b. Öğrencilerin doğadaki seslerle şarkı ve türkülerdeki sesleri karşılaştırılmasının istenildiği bölümde de bilgisayarımızda yer alan çeşitli doğa sesleriyle (kuş sesi, şelale sesi, yağmur sesi vb.) öğrencilere dinleteceğimiz herhangi bir türküdeki seslerin karşılaştırılmasını isteyebiliriz.
- c. Bir resmin bir türkünün ve bir heykelin öğrenciye düşündürdükleri bölümünde aynı şekilde aşağıdaki gibi çeşitli manzara resimleriyle heykel resimlerini öğrencilere göstermemiz mümkündür.

Şekil 18

Aşağıdaki heykel sizde ne gibi duygular uyandırmaktadır?

Şekil 19

Aşağıdaki manzara resmi sizde ne gibi duygular uyandırmaktadır?

- d. Öğretim programı kitabında “uyarı” adı altında verilen bölümlerinin projeksiyon yardımıyla tahtaya yansıtılması da yapılabilecek farklı bir uygulamadır. Bu uyarılar, öğrencilerin kazanımları edinmesi yönünde önemli bir yere sahiptir. Bütün uyarılar için ayrı ayrı çeşitli resim çalışmaları yapılması, verilmek istenilen mesajı daha etkili bir şekilde sunmamızı sağlayacaktır.

Şekil 20

Uyarı-1

Şekil 21

Uyarı-2

- e. Balık kılıcı diyagramları, bilgi ve kavram haritaları, kavramsal karikatürler bilginin kalıcılığı açısından önemli çalışmalardır. Güzel sanatların hangi ölçütlere göre sınıflandırıldığını öğrencilerin belirlemesi için “sanatları sınıflandırma şemasını” tahtaya yansıtabiliriz. Bu şekilde öğrencilerin konunun özünü bir bütün olarak görmesi sağlanabilir.

Şekil 22

Sanatları Sınıflandırma Şeması

Uygulamanın Değerlendirilmesi: Bilgisayar destekli ders uygulamaları örnek-1’de 9. sınıflar müfredatında yer alan “Güzel sanatlar içinde edebiyatın yerini belirleme” ünitesinden hareketle bilgisayarın sunacağı çeşitli katkılar ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çıkan sonuçları şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Sınıf içerisinde resim ve ses dosyası kullanılması gereken durumlarda bilgisayar bizlere sınırsız seçenek sunmaktadır.
- Geleneksel yöntemde öğretmenlerin sadece sözel olarak üzerinde durdukları anahtar cümleler akılda kalıcı şekillerde tasarlanıp sunulabilmektedir.

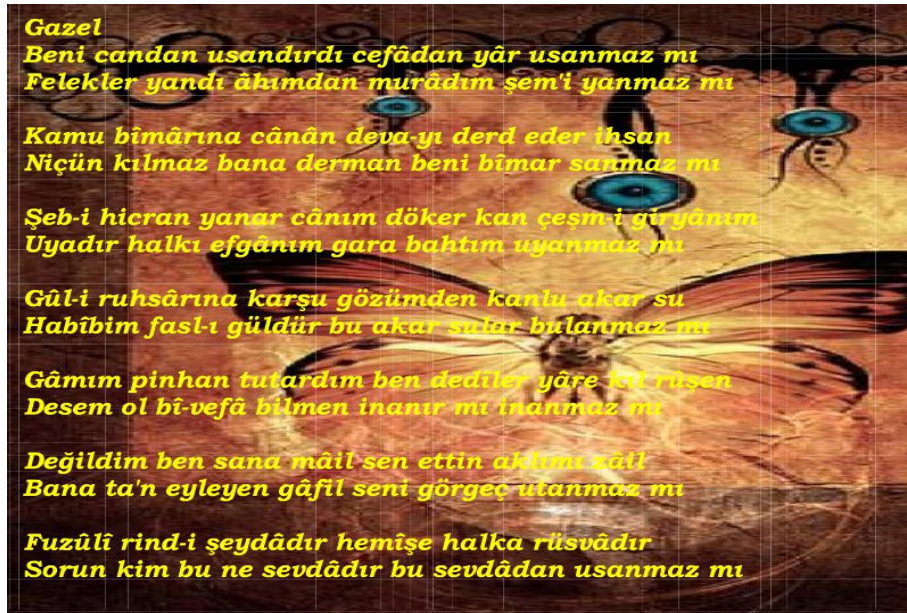
- c. Bilgisayarın sadece ihtiyaç duyulduğunda kullanılıyor olması bilgisayarın dersin önüne geçecek endişesini gidermektedir.
- d. Eğer konuyla ilgili bilgi ve kavram haritaları, balık kılıcı diyagramları, kavramsal karikatürler varsa bunların her birinin ayrı bir slaytta hazırlanması mümkündür. Bu şekilde somutlaştırılarak öğrenme sürecine olumlu katkı sağlanabilir.

5.2 Bilgisayar Destekli Ders Uygulamaları: Örnek -2

Bu bölümde herhangi bir geleneğe bağlı bir şiir, ders sırasında işlenirken ders öğretmenin belirleyici bir zaman diliminde izlettirebileceği flaş şiir örnekleri verilmiştir. Estetik değerler göz önünde bulundurularak hazırlanan bu çalışmalarla öğrencilerin şiire olan ilgilerini artırmak amaçlanmaktadır. “swf text” programı ile çalışmalar hazırlanmış ve “swf” formatı şeklinde kaydedilmiştir. Bu dosyaların açılabilmesi için bilgisayarda “flash player” programının yüklü olması gerekmektedir. İki örneğin verildiği bu çalışmada, İslam uygarlığı çevresinde gelişen Türk edebiyatı içerisinde yer alan Divan şiiri ve Halk şiirinden birer örnek alınmıştır.

Şekil 23

Flaş şiir-1 Uygulamasından Bir Görünüm

Divan geleneği ile oluşturulmuş şiirler içerisinde öğretme programının “divan şiiri zevkini veren anlaşılması kolay metin parçaları alınması” şeklindeki uyarısı dikkate alınarak Fuzûlî'nin “usanmaz mı?” redifli şiiri seçilmiştir. Divan şiirinde mazmunları arasında yer alan “pervane (kelebek) – mum (ateş)” mazmununa gönderme yapabilecek nitelikte olan bir resim fon olarak düşünülmüştür. Fuzûlî'nin edebî kişiliğine bakıldığında da “aşk, ayrılık, yanmak,” gibi kavramlar ön plana çıkmaktadır. Fon müziği seçiminde ise şiirle uyumlu olduğunu düşündüğümüz

enstrümantal bir parça konulmuştur. Yaklaşık iki dakika boyunca kayan bir yazıyla şiirdeki dizeler sıralanmaktadır.

İkinci bir çalışma olarak Halk şiiri geleneğinden seçtiğimiz anonim bir türkü olan “Ağlama Gözlerim Mevlâm Kerimdir” adlı şiirdir. Yukarıda yer alan çalışmadan farklı olarak arka fonda şiirin nakaratıyla uyumlu olarak gözyaşı şeklinde ara ara damlalar düşmektedir. Fon müziği olarak da türkünün bestesi kullanılmıştır.

Şekil 24

Flaş şiir-2 Uygulamasından Bir Görünüm

Uygulamanın Değerlendirilmesi:

- Bu tarz çalışmalar bütün coşku ve heyecana bağlı metinler (şiir) için ayrı ayrı düşünülebilir.
- Şiir çözümlmelerine geçmeden öğrencileri motive etmek ve dikkati toplamak amacıyla dersin başında izlettirilebileceği gibi dersin sonlarına doğru dinlendirici amaçlı olarak da kullanılabilir.
- Türk edebiyatı derslerinde kullanılan sesli şiirler, bestelenmiş şiirler, türküler gibi ses dosyaları flaş şiirlerle birlikte kullanılabilir.

5.3. Bilgisayar Destekli Ders Uygulamaları: Örnek -3

MEB Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün hazırladığı ses dosyası şeklindeki internet radyo programları ile “100 Eser” adlı çalışmalardan birer örnek alınarak aşağıdaki bilgisayar uygulamaları hazırlanmıştır.

a. Bilgisayar Destekli Uygulama 1:

MEB Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün hazırladığı ses dosyası şeklindeki internet radyo programları arasından seçtiğimiz “Servet-i Fünun Edebiyatı ve Özellikleri” adlı radyo programı için “*Flash Slideshow Maker Professional*” adlı programla, Servet-i Fünûn edebiyatı ile ilgili çeşitli resimlerden seçmeler yaparak bir albüm oluşturulmuştur. Burada bilgi deposu diyebileceğimiz ses dosyası görsel öğelerle desteklenerek hem göze hem kulağa hitap etmesi sağlanmıştır. Resimlerin seçiminde çok farklı seçenek düşünülebileceği gibi bu çalışmada daha çok şair ve yazarların çeşitli yayınevlerinin bastığı kitap kapaklarına ağırlık verilmiştir. Bu şekilde öğrencilerin Servet-i Fünûn dönemi şairlerine ait olan eserlerle bu dönemin şair ve yazarları hakkında çıkmış kitapları tanınması öngörülmüştür. Aynı şekilde radyo programında anlatılanlarla gösterilen resimlerin paralel gideceği şekilde daha ayrıntılı çalışmalara yer verilmesi mümkündür.

Eğitim öğretimin sadece okulla sınırlı olmadığı düşünüldüğünde öğrencilerin her türlü ortam içerisinde öğrenme gerçekleştirebileceği çeşitli yapıların oluşturulması gerekmektedir. Buradaki amaç, ses dosyasının görsel öğelerle desteklenmesi ve teknolojinin imkânlarından yararlanarak her türlü mekânda öğrenme ortamı oluşturmak. Öğrencilere telefonlarında ve bilgisayarlarında izleme imkânı veren bu çalışmalar, öğrencilerin Servet-i Fünûn edebiyatı dönemine ait metinleri inceleyerek okulda elde ettikleri kazanımları pekiştirmelerine, öğrendiklerini tekrar etmelerine yardımcı bir uygulama olarak düşünülmüştür.

“*swf*” formatında hazırlanan bu çalışmada resimler belli aralıklarla gelmekte, dilerse öğrenci, sol alt köşeye yerleştirilen düğmelerle resimlerin bir öncesine ve sonrasına gidebilmektedir.

Şekil 25

Servet-i Fünûn Edebiyatı Albüm Çalışmasından Bir Görünüm

11. Sınıflar Türk Edebiyatı konuları arasında yer alan Servet-i Fünûn Edebiyatı ünitesinde öğrencilere kazandırılmak istenilen kazanımlar, Türk Edebiyatı öğretim programında açıklandığı gibi “*metinlerden hareketle öğrencilerin Servet-i Fünûn Edebiyatı'nın genel özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunmasıdır.*” Bu çalışmada ise ses dosyasının içeriği gereği, bilgiler toplu halde verilmektedir. Dolayısıyla bu tarz çalışmaları derse ön hazırlık veya konu tekrarı olarak düşünmekte fayda vardır. MEB Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün hazırladığı diğer internet radyo programları da bu şekilde değerlendirilebilir.

b. Bilgisayar Destekli Uygulama 2:

Öğrencilere kitap okuma alışkanlığı kazandırmak amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı 100 Temel Eser belirlemiştir. Çok sayıda eser arasından seçilen bu örnekler, öğrencilere okumaları yönünde tavsiye edilmektedir. Bununla beraber Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan “100 Eser” adlı çalışmada ise bu eserlerin sesli anlatımları yapılmıştır.

Bu çalışmamızda “100 Sesli Eser” içerisinde seçtiğimiz Cervantes’in Don Kişot adlı ses dosyasına bilgisayar ortamında çeşitli resimler ekleyerek öğrencilerin izleyebilecekleri bir bilgisayar materyali oluşturulmuştur. Ses dosyasını resimlerle zenginleştirmek amacıyla internet üzerinden taranan yaklaşık elli kadar resme yer verilmiştir. Bu resimler arasında Don Kişot ile ilgili film afişleri, karikatürler, kitap kapakları ve çeşitli resimler bulunmaktadır. Öğrencilerin dinlerken aynı zamanda görüntülerle, eseri daha yakından tanımasına yardım edecek bu çalışma, “*flash slideshow maker*” programı ile oluşturularak “*swf*” formatında kaydedilmiştir.

Şekil 26

Don Kişot Adlı Bilgisayar Uygulamasından Bir Görünüm

Uygulamaların Değerlendirilmesi:

a. MEB Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün hazırladığı ses dosyası şeklindeki internet radyo programları görsel unsurlarla desteklenerek bilgisayar uygulamasına dönüştürülebilir.

b. Ders sırasında veya öğrencilerin bireysel olarak kullanabilmelerine imkân vermektedir.

5.4 Bilgisayar Destekli Ders Uygulamaları: Örnek -4

Türk Edebiyatı derslerinde bir şiirin içeriği işlenirken konusu, teması, şiirin şairle ilişkisi ayrıntılarıyla değerlendirilir. Bununla beraber şiirin şekil çalışmaları bölümünde şiirin yapısını oluşturan unsurlar tespit edilerek şiirin hangi geleneğe ait olduğu tespit edilmeye çalışılır. Şekil çalışmalarına, şiirin anlamlandırılmasında ve yorumlanmasında bir katkı sağladığı müddetçe yer verilmektedir.

Geleneksel olarak şekil çalışmaları kitap üzerinde veya tahtaya yazılarak yapılmaktadır. Bu çalışmada ise “*macromedia flash mx*” programı ile ders sırasında işlenecek herhangi bir şiir üzerinde farklı bir uygulamaya yer verilmiştir. Nedim’e ait olan “Bir nîm neşe say bu cihânın baharını” diye başlayan şiirin şekil çalışmaları için sağ alt köşeye 6 adet buton (düğme) yerleştirilmiştir. Bu butonlar üzerine fareyle gelindiğinde her bir buton için şekil çalışmalarıyla ilgili uygulama çıkmaktadır.

1. Butonda: Şiirin kafiye şemasının harflendirilmesi
(aa – ba – ca – da – ea)
2. Butonda: Şekil-1’de görüldüğü gibi kafiye ve redifleri,
3. Butonda: Şiirin matla ve makta beyitleri,
4. Butonda: Şiirin aruz ölçüsü,
5. Butonda: Konusuna göre “aşıkâne”, içki, yaşama boş verme, yaşamdan zevk alma gibi bir konuda yazıldığı için “rindâne” olduğu yönünde bilgilendirme,
6. Butonda: Gazel hakkında genel bilgiler yer almaktadır.

Şekil 27

Şekil Çalışması Adlı Bilgisayar Uygulamasından Bir Görünüm

Uygulamanın Değerlendirilmesi:

- Etkili bir sunuş gerçekleştirmek amacıyla çeşitli hareket ve animasyonlarla desteklenen uygulama, bütün şekil çalışmaları için ayrı ayrı hazırlanabilir.
- Öğretmene zaman kazandırması ve eğitim öğretim faaliyetlerine görsel materyal sağlaması bakımından bu tarz çalışmalara ders sırasında yer verilebilir.

5.5 Bilgisayar Destekli Ders Uygulamaları: Örnek -5

Ders: Türk Edebiyatı

Sınıf: 10

Konu: İslami Dönemde İlk Dil ve Edebiyat Ürünlerinden Divanu Lûgâti't Türk.

Ders Saati: Türkçe-Matematik öğrencileri için 2 saat.

Kazanım:

- a. Divanu Lûgâti't Türk'ün edebiyatımızdaki yeri ve değerini fark eder.
- b. Yazarın fikrî ve edebî yönü hakkında çıkarımlarda bulunur.
- c. Eserle yazar arasındaki ilişkiyi belirler.

Bilgisayar Destekli Ders İşleme Modeli:

“İslami Dönemde İlk Dil ve Edebiyat Ürünlerinden Divanu Lûgâti't Türk” adlı konunun ders kitabında yer alan etkinliklerle işlenişi sırasında aşağıda yer alan çeşitli uygulamalarla zenginleştirilmesi mümkündür:

a. Asya'nın Kandilleri adlı belgesel serisinden Kaşgarlı Mahmut'u anlatan bölüm sınıfta izlettirilebilir. (26 dakika) Ders sırasında herhangi bir belgesel veya video izlenecekse genellikle bunun 20 dakikayı geçmemesi yönünde uyarılar yapılmaktadır. (Demirel, ve diğer.,2005:110) Buradan hareketle belgeselin bir bölümü kısaltılabilir.

b. Türk Dil Kurumu'nun 2008 yılında hazırlamış olduğu “Kaşgarlı Mahmut Bin Yaşında” adlı tanıtım filmi izlettirilebilir. (5 dakika)

c. Herhangi bir sunum programı ile önceden hazırladığımız soruları öğrencilere sorabiliriz. Burada öğretmenin sınıfta soracağı her soru bir slaytta hazırlanmış ve arkasındaki slaytta cevabı verilmiştir. Bu durum ders sırasında konunun dışına çıkılmasını önlemekte aynı zamanda programlı bir öğretimin gerçekleştirilmesine katkı sağlamaktadır. 10. Sınıf Türk Edebiyatı ders kitabının konu işleme sırası esas alınarak aşağıdaki örnek slâytlar oluşturulmuştur. Bu slâytların tasarımında çok farklı alternatifler düşünülebileceği için aşağıdaki örnekleri, geliştirilmesi mümkün yapılar olarak değerlendirmekte fayda olacaktır.

Şekil 28
Soru Örneği

d. Geleneksel bir ders işleme yönteminde sorular sadece seslendirilmektedir. Bu durum algılamada sorunlar oluşturmaktadır. Her bir slaytta görselliği artırmak amacıyla konuyla ilgili resimler yerleştirilerek sorular daha ilginç bir yapıya dönüştürülebilir. Bu şekilde öğrencilerin dikkati bir noktaya toplanabilir.

e. Her bir sorunun cevabı öğrencilerden alındıktan sonra bir sonraki slaytta doğru cevaplar verilir.

Şekil 29 Cevap Örneği

Sınıftan gelebilecek muhtemel cevapların da değerlendirilmesi yapıldıktan sonra hazırladığımız cevapların slaytlarda verilmesi konuyu toplamakta fayda sağlayacaktır.

Uygulamanın Değerlendirilmesi: Temel olarak belgesel izlenmesi ve soruların slâytlar halinde sunulmasının irdelendiği bu çalışmadan çıkan sonuçları şu şekilde sıralayabiliriz:

a. Türk edebiyatı konuları ile ilgili olarak çekilmiş belgesellerden hangi bölümlerin hangi üniteye izlettirileceğinin tespit edilmesi zorunludur.

b. Ders kitabında yer alan soru ve cevapların her birinin ayrı bir tasarımla slâytlarda hazırlanması dersin işlenişine zenginlik katmaktadır.

c. Her bir soru ve cevap için ayrı bir emek harcayarak oluşturulan bu yapılar, sınıf içerisinde soru-cevap yönteminin daha etkin oluşmasına katkı sağlayarak sınıftaki dinamizmi canlı tutmaktadır.

d. Soruların ve cevapların bu şekilde hazırlanması, öğretmene istediği soruları ve cevapları kullanma özgürlüğü vermektedir. Öğretmen dilediği soru veya cevap üzerinde detaylı durabilmekte ya da bazı bölümleri hızla geçebilmektedir.

5.6 Bilgisayar Destekli Ders Uygulamaları: Örnek -6

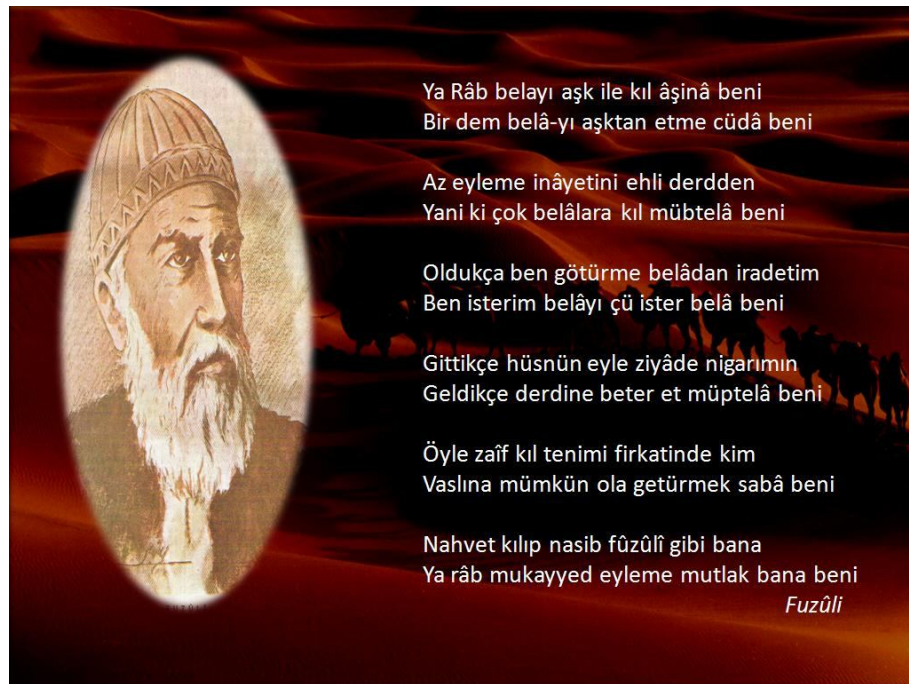
Her sınıf seviyesinde coşku ve heyecanı dile getiren metinler adı altında çeşitli dönemlere ait şiirler incelenmektedir. Şiir ve zihniyet, şiirde ahenk (ses ve ritm), şiir dili, şiirde yapı, şiirde tema, şiirde gerçeklik ve anlam, şiir ve gelenek konular ile öğrencilerden şiirleri inceleyip yorumlayacak becerileri kazanmaları amaçlanmaktadır.

Şiiri incelemede ve yorumlamada bütün sınıfın görmesi gereken yerler tahta üzerinde değerlendirilmektedir. Buna bağlı olarak ders işlenişi sırasında çoğu zaman şiir tahtaya yazılmaktadır. Bu ise zaman kaybına sebebiyet vermektedir.

Aşağıda divan şiiri incelemesi yapılırken kullanılabilir bir “resimli şiir” örneği verilmiştir. “*real draw pro*” programının kullanıldığı çalışmada Leyla ile Mecnun mesnevisinin yazarı Fuzûlî’nin resmi ile şairin “beni” redifli gazeli birlikte verilmiştir. Arkadaki fon olarak kullanılan “çöl” manzarası ise Leyla ile Mecnûn mesnevisinde önemli bir mekân unsuru olduğu için seçilmiştir.

Şekil 30

Resimli Şiir Örneği

Uygulamanın Değerlendirilmesi:

a. Türk Edebiyatı dersinin işlenişı sırasında resimli şiirlerin çok sayıda kullanım alanı bulunmaktadır.

b. Estetik bir yapı ile oluşturulan resimli şiirler, öğrencilerin dikkatlerini çekebilecek niteliktedir.

c. Daha önceden hazırlandığı için ders sırasında bu şiirleri yazmak gibi süre kayıplarını engellemektedir.

d. Aynı çalışmalar farklı şiir geleneğiyle oluşturulmuş bütün şiirler için de hazırlanabilir.

e. Görsel materyallerin tasarımı konusunda sınırsız seçenek söz konusu olduğu için bu alanda Türk edebiyatı dersi için çok sayıda materyal hazırlanabilir.

5.7 Bilgisayar Destekli Ders Uygulamaları: Örnek -7

Türk Edebiyatı öğretiminde karşılaşılan en büyük sorunlardan biri de öğrencilerin anlamlarını bilmedikleri kelimelerin yer aldığı şiir veya metinlerdir. Özellikle Divan, Tanzimat, Servet-i Fünûn ve Fecr-i Âti şiirlerinde yer alan yabancı kökenli kelimeler şiirin anlaşılmasını zorlaştırmakta bu da öğrencilerin zaman zaman bu şiirlerden soğumasına neden olmaktadır. Bu durumdan kurtulmak için ders kitaplarında ağır bir dille yazılmış olan şiirler genellikle günümüz Türkçesiyle nesir halinde verilmektedir. Bu da çoğu zaman öğrencilerin şiiri okumak yerine şiirin nesre çevrilmiş halini tercih etmelerine sebebiyet vermektedir.

Bu çalışmada öğrencilerin anlamını bilmekte zorlanacakları örnek bir şiir seçilmiştir. 11. Sınıflar Tanzimat Edebiyatı ünitesi içerisinde yer alan Ziya Paşa'nın Terakib-i Bend adlı şiirine "*macromedia flash mx*" programıyla bir uygulama hazırlanmıştır. Öğrencinin anlamını bilemeyeceğini düşündüğümüz her bir kelime için sözlük görevini üstlenecek bir yapı oluşturulmuştur. Fare ile anlamı bilinmeyen kelimelerin üzerine gelindiğinde yan tarafta kelimelerin anlamı çıkmaktadır. Öğrencileri zorlayacak kelimeler, renkli olarak yazıldığı için öğrenci hangi kelimelerin anlamına yer verildiğini görebilmektedir.

Şekil 31

Şiirde Bilinmeyen Kelimeler Adlı Bilgisayar Uygulamasından Bir Görünüm

TERKİB-İ BENT

Bir katre içen çeşme-i pür-hûn-ı fenâdan
 Bâşın alamaz bir dahi bârân-ı belâdan

Âsûde olam dersin eğer gelme cihâne
 Meydâne düşen kurtulumaz seng-i kazâdan

Sâbit-kâdem ol merkez-i me'mûn-ı rızâda
 Vâreste olup dâire-i havf u recâdan

Bî-baht olanın bağına bir katresi düşmez
 Bârân yerine dürr ü güher yağsa semâdan

Erbâb-ı kemâli çekemez nâkıs olanlar
 Rencide olur dide-i huffâş ziyâdan yarasanın gözü

İdrâki me'âli bu küçük akla gerekmez
 Zîrâ bu terâzû o kadar sıkleti çekmez

ZİYA PAŞA**Uygulamanın Değerlendirilmesi:**

a. Şiirin aslından okunması şiirin ahenk özelliklerinin hissedilmesi bakımından önem taşımaktadır. Ahmet Haşim şiiri sözden ziyade müziğe yakın bir dil olarak tanımlarken şiirdeki sesin önemine dikkat çekmektedir. Aynı şekilde Divan Edebiyatı ve Servet-i Fünûn dönemi şairleri de şiirde sese önem vermiş ve kullanacakları kelimeler bakımından seçici davranmışlardır. Bu çalışma, öğrencinin bir şiiri okurken aslından okumasına yardımcı olmaktadır.

b. Özellikle Divan, Tanzimat, Servet-i Fünûn ve Fecr-i Ati şiirlerinin dilinin ağır olduğu düşünülürse bu tarz çalışmaların Türk edebiyatı derslerinde geniş bir kullanım alanı olduğu görülmektedir.

5.8 Bilgisayar Destekli Ders Uygulamaları: Örnek -8

Günümüzde kitapların elektronik ortama taşınmasıyla birlikte elektronik ortamda kitap okuma imkânı oluşmuştur. Bilgisayar monitöründen okumanın yanında, çok çeşitli dosya formatlarını destekleyen “Walkbook Digital Reader” tarzı cihazlar sayesinde yeni bir kitap okuma kültürü oluşmuştur. 1 GB’lık bir hafızaya yüzlerce romanın sığdırıldığı bu cihazlar neredeyse kağıttan farksız bir okuma deneyimi sunmaktadır. Yüz binlerce sayfalık kağıt kullanılmasının önüne geçebilecek bu cihazlar mürekkep, matbaada kullanılan enerji gibi yönlerden de tasarruf imkânı sunmaktadır.

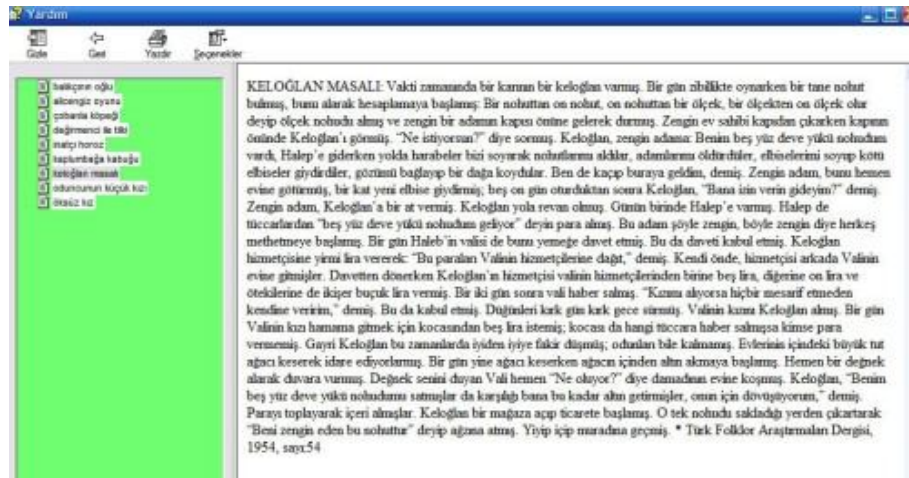
E-kitaplarla e-kütüphanelerin oluşturulduğu günümüzde bu ortamları Türk Edebiyatı dersinin kazanımları doğrultusunda yapılandırmak önem arz etmektedir. Özellikle anlatmaya bağlı edebî metinler için ayrı ayrı veya hepsinin bir arada olduğu farklı çalışmalar düşünülebilir. 9. sınıflar öğretim programında anlatmaya bağlı metinler aşağıdaki unsurlara göre değerlendirilmektedir:

- Olay çevresinde oluşan metinleri gruplandırma,
- Yazıldığı dönemin zihniyetiyle metnin ilişkisini belirleme,
- Anlatmaya bağlı edebî metni yapı yönünden inceleme,
- Anlatmaya bağlı edebî metnin temasıyla ilgili çıkarımlarda bulunma,
- Anlatmaya bağlı edebî metni dil ve anlatım yönünden inceleme,
- Anlatmaya bağlı edebî metni geleneği içerisinde değerlendirme,
- Anlatmaya bağlı edebî metni anlama ve yorumlama,
- Yazarın edebî yönüyle ilgili çıkarımlarda bulunma,
- Anlatmaya bağlı edebî metin örneklerini inceleme/karşılaştırma,

Bu doğrultuda çok farklı şekillerde yapılabilecek bu uygulama için bir modelin sunulduğu bu çalışmada TC Kültür Bakanlığı’nın internet sitesinde yer alan e-kitap bölümünden 10 tane masal seçilmiştir. “*html help workshop*” programı ile html yardım dosyası şeklinde çalışma kaydedilmiştir.

Şekil 32

HTML Yardım Dosyası Şeklindeki e-kitap Uygulamasından Bir Görünüm

Uygulamanın Değerlendirilmesi:

a. Bu çalışma öğrencilere bilgisayar ortamında kitap okuma imkânı sunmaktadır.

b. Balıkçının Oğlu, Ali Cengiz Oyunu, Çobanla Köpeği, Değirmenci ile Tilki, İnatçı Horoz, Kaplumbağa Kabuğu, Keloğlan Masalı, Oduncu'nun Küçük Kızı, Öksüz Kız adlı masalların yer aldığı bu çalışma, bütün anlatmaya bağlı edebî metinler için ayrı ayrı düşünülebilir.

c. Öğretici metinler içerisinde yer alan deneme, fıkra, makale, gezi yazısı, anı, mektup gibi türlerin karışık veya birlikte hepsinin yer alacağı bir çalışma ile öğrencilerin edebî türleri bir bütün halinde görmesi sağlanabilir.

5.9 Bilgisayar Destekli Ders Uygulamaları: Örnek -9

Türk Edebiyatı dersi öğretim programı ve kılavuzunda, her metnin sonunda “Şair ve yazarla ilgili çıkarımlarda bulunur”, ifadesi bulunmaktadır. Programa göre bu doğrultuda aşağıdaki hususların gerçekleştirilmesi istenmektedir:

- a. Şair ve yazarın hayat hikâyesi ile metin arasında ilişki kurma,
- b. Şair ve yazarın ortak temalara getirdiği farklı yorumları açıklama,
- c. Şair ve yazarın beslendiği kültür kaynaklarını açıklama,
- d. Şair ve yazarın toplumsal düşüncelerden etkilenip etkilenmediğini belirleme,
- e. Şair ve yazarın dönemindeki ve geçmişteki diğer yazarlardan etkilenip etkilenmediği belirleme,
- f. Şair ve yazarın dönemindeki yazarları ve şairleri etkileyip etkilemediğini belirleme
- g. Şair ve yazarın sanata getirdiği yenilikleri belirleme,
- h. Şair ve yazarın edebî grup içindeki ve edebiyat tarihindeki yerini açıklama,
- i. Şair ve yazarın önemli eserleri hakkında bilgi edinme.

Bir edebî eseri anlamada ve yorumlamada şair ve yazarı iyi tanımak önem arz etmektedir. “Nitekim bazı yöntemler, eserle birlikte özellikle yazar/şairinin hayatına yönelmişlerdir. Bu nedenle, edebî eserleri anlama yorumlama için kullanılan bu tür yöntemler, sanatçıyı merkez almıştır.” (Genç, 2007:238) Yazarın hayatının iyi bilinmesi halinde eserin de daha iyi yorumlanacağı yönündeki görüşlerden hareketle ders kitabında zaman zaman yazarı daha iyi tanıma yönünde etkinlikler önerilmektedir. Örnek olarak; bir öğrencinin yazarın kimliğine bürünerek sınıftan gelen sorulara cevap vermesi gibi.

Bu çalışmada ise öğrencilerin şair/yazarı daha iyi tanınması yönünde “*adobe flash cs4 professional*” programı ile bir bilgisayar uygulaması hazırlanmıştır. Herhangi bir şair/yazar üzerinde uygulanabilecek bu çalışmada yazar olarak Servet-i Fünûn dönemi sanatçılarından Halit Ziya Uşaklıgil seçilmiştir. Yazarla ilgili çeşitli soruların sorulduğu çalışmada, her sorunun üzerine geldiğinde sorunun yanıtı altında çıkmaktadır.

Şekil 33

Yazarın Hayatı Adlı Bilgisayar Uygulamasından Bir Görünüm

HALİT ZİYA UŞAKLIĞİL

Ne zaman doğdunuz?

Eserlerinizde daha çok nereleri anlattınız?

Romanlarımda İstanbul'u, hikâyelerimde ise Anadolu'nun kasabaları ve hayatını anlattım.

Hangi topluluk içerisinde yer aldınız?

Hangi sanat anlayışına göre eserlerinizi yazdınız?

En önemli eserleriniz nelerdir?

Uygulamanın Değerlendirilmesi:

- Bu tarz çalışmalar şair/yazar biyografisi için yapılabileceği gibi eserle olan ilgisi bakımından sınırlandırılarak hazırlanabilir.
- Bu sorular, ders sırasında öğrencilerin yazarı tanımaları bakımından ön bilgi olarak verilebilir.
- Hazırlayacağımız soruların içeriğine göre öğrencilerin yazarı ne kadar tanıdıkları yönünde ölçme soruları olarak kullanılabilir.

5.10 Bilgisayar Destekli Ders Uygulamaları: Örnek -10

Türk Edebiyatı derslerinde bir eser incelenirken, yazıldığı dönemin zihniyetiyle eser arasındaki ilişki tespit edilmektedir. Bu şekilde eserin daha iyi anlaşılması ve yorumlanması sağlanmaktadır. Öğretim programı ve kılavuzunda bu konu ile ilgili olarak öğrencilerin elde etmesi gereken kazanımlar şu şekilde sıralanmıştır: (MEB, 2005:35)

1. Şiirin yazıldığı dönemdeki hakim zihniyeti fark eder.
2. Şiirin yazıldığı dönemde tartışılan sanat anlayışlarını belirler.
3. Şiirin yazıldığı dönemin sosyal, siyasî ve kültürel hayatının özelliklerini belirler.
4. Şairin, dönemin kültür ve sanat hayatıyla ilişkisini fark eder.
5. Şairin, gelenekle ilişkisini belirler.

Öğretim programı ve kılavuzunda okul-sınıf içi etkinlik olarak dönemi aydınlatan resimlerin getirilmesi devamlı önerilmektedir. Edebî eseri, dönemin tarihî, siyasî ve kültürel yapısıyla ilişkilendirme amacıyla hazırladığımız çalışmada örnek olarak İslamiyet Öncesi Türk Kültürü seçilmiştir. Dönemi yansıtan 19 tane resimin yer aldığı resimler “*adobe flash cs4 professional*” programı ile düzenlenerek sınıf içerisinde kullanılacak bir uygulamaya dönüştürülmüştür. Canlı, dinamik bir yapı arzemesi, bilgisayarda az yer kaplaması, görselliği ön plana çıkararak estetik bir yapı oluşturması bu programın kullanılma sebebidir.

İslamiyet Öncesi Türk Kültürüyle ilgili olabileceğini düşündüğümüz resimler aşağıda görüldüğü gibi küçültülmüş bir şekilde ekranımızda yer almaktadır. Resimlerin üzerine tıkladığında ekranımızı kaplayacak şekilde büyük boyutlarda karşımıza gelmektedir. Büyük resime tıkladığımızda ise yine aynı şekilde ilk ekrana dönmektedir.

Şekil 34

İslamiyet Öncesi Türk Kültürü Adlı Bilgisayar Uygulamasından Bir Görünüm

Uygulamanın Değerlendirilmesi:

Türk Edebiyatı derslerinde dönemin özelliklerini yansıtan resimlerin kullanabileceği çok sayıda ünite bulunmaktadır. Bu tarz çalışmalar aşağıdaki konular için de ayrı ayrı düşünülebilir:

- a. Tanzimat Dönemi Edebiyatının oluştuğu Tanzimat yılları,
- b. Divan şiirinde yer alan konularla ilgili gravür ve minyatürler,
- c. 13.ve 14. Yüzyılda Anadolu'da meydana gelen siyasi ve sosyal olaylar,
- d. Lale Devrini yansıtan çeşitli resimler,
- e. Halk hikâyelerinde yer alan kahraman ve olaylarla ilgili resimler,
- f. Destan dönemi ve mitlerle ilgili çeşitli resimler,
- g. Cumhuriyet Döneminin özelliklerini yansıtan resimler,

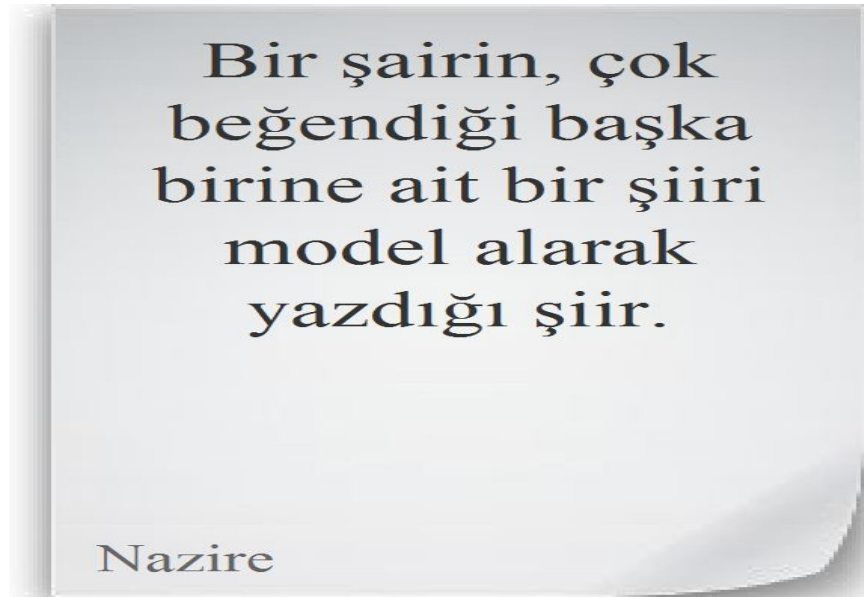
5.11 Bilgisayar Destekli Ders Uygulamaları: Örnek -11

Bütün bilim dallarında olduğu gibi edebiyat biliminin de kendine ait bazı terimleri vardır. Bu terimler yeri ve zamanı geldiğinde ders sırasında öğrencilere öğretilmektedir. Edebiyat konularıyla ilgili çok sayıda terimin bulunması zaman zaman bu terimleri öğrenmeyi zorlaştırmakta ya da öğrenilen terimlerin zaman içinde unutulmasına neden olmaktadır. Bu terimlerin toplu halde öğretilmesi gibi bir yöntem de söz konusu değildir.

“Adobe flash cs4 professional” programı ile hazırladığımız bu çalışmada edebiyat terimlerinin yer aldığı bir sözlük oluşturulmuştur. “Swf” formatında kaydedilen çalışma her açılışında farklı bir edebiyat terimiyle ilgili bilgi vermektedir.

Şekil 35

Günün Edebiyat Bilgisi Adlı Bilgisayar Uygulamasından Bir Görünüm

Uygulamanın Değerlendirilmesi:

a. Öğretmenlerin ders başında veya sonunda “günün edebiyat bilgisi” adı altında oyun amaçlı olarak bu çalışmayı kullanabilir.

b. Program, her açılışında bilgiyi rastgele olarak belirlediği için merak unsuru oluşturmaktadır. Daha çok günün sözü olarak yapılan bu çalışmalar dikkatleri bir an için verilen bilgiye yöneltmektedir. Bu durum da akılda kalıcılığı arttırmaktadır.

5.12 Bilgisayar Destekli Ders Uygulamaları Örnek -12

Türk Edebiyatı derslerinde konuyu özetleme kapasitesi bulunan çeşitli kavram haritaları bulunmaktadır. Bu çalışmamızda “güzel sanatlar ve edebiyatın, düşünce hayatı, sosyal ve siyasi hayatla ilişkisini” anlatan kavram haritası “*adobe flash cs4 professional*” programı ile bir animasyona dönüştürülmüştür. Çok farklı şekillerde yapılabilecek bu çalışmada yazılar ve nesnelere hareket verilerek dinamik bir yapı oluşturulmuştur. Animasyon hazırlamada çok farklı yapılar düşünülebileceği için estetik bir yapı içerisinde anlatılmak istenenin verilmesi önem taşımaktadır.

Şekil 36

Kavram Haritası Adlı Bilgisayar Uygulamasından Bir Görünüm (Animasyon)

Uygulamanın Değerlendirilmesi:

a. Zaman içerisinde dikkati dağılan öğrencilerin nesnelere ve yazıların hareketlendirilmesiyle tekrar derse adapte olması düşünülebilir.

b. Bu tarz çalışmalar Türk Edebiyatı konuları ile ilgili diğer kavram haritaları için ayrı ayrı tasarlanarak öğretmen ve öğrencilere hazır materyal olarak verilebilir.

5.13 Bilgisayar Destekli Ders Uygulamaları Örnek -13

Anlam ve ses kaynaşmasından oluşan birimlerin bir düzene bağlı olarak birleşmesiyle şiir meydana gelmektedir. Anlam ve ses kaynaşmasından oluşan birimler dize, beyit, bent ve kıt'adan oluşmakta ve bunlarla nazım şekilleri ortaya çıkmaktadır. “Şiirde Yapı” konusu işlenirken, şiirde yapıyı oluşturan birimlerin özellikleri ortaya konulmaya çalışılır. Şiirde yapının nasıl oluştuğu belirlenirken nazım şekillerinin nasıl oluştuğu da öğrencilere öğretilmektedir.

Şiirleri meydana getiren küçük birimlerin ele alındığı bu çalışmada, “flash menu factory” programı ile açılır menü tarzında bir uygulama hazırlanmıştır. Fare ile hangi bölümün üzerine gelinirse onunla ilgili bir örnek görülmektedir.

Şekil 37

Açılır Menü Tarzındaki Bilgisayar Uygulamasından Bir Görünüm

Uygulamanın Değerlendirilmesi:

Şiiri oluşturan birimlerin öğretilmesi sırasında kullanılabilecek bu çalışma Türk Edebiyatı konularıyla ilgili olarak aşağıda yer alan konular için de hazırlanabilir:

- Şair ve yazarların eserleri,
- Nazım şekilleri örnekleri, (gazel, koşma, sagu vb.)
- Yüzyıllara göre şair ve yazar isimleri, (16.yy “Fuzulî, Bâkî”, 17.yy “Nefî, Nâbî vb.)
- Şiir türleri örnekleri (lirik, epik, didaktik, pastoral, satirik)

- Şair toplulukları (Garip Akımı: “Orhan Veli, Oktay Rıfat, Melih Cevdet” Beş Hececiler: “Halit Fahri Ozansoy, Enis Behiç Koryürek, Yusuf Ziya Ortaç, Orhan Seyfi Orhon, Faruk Nafiz Çamlıbel” vb.)

5.14 Bilgisayar Destekli Ders Uygulamaları: Örnek -14

“Bireylere yeni bilgiler verildiği sürece ve bilgiler iletilirken farklı uyarıcılar kullanıldığı sürece dikkatlerini bir konuya vermeyi sürdürebilirler. Ortam monotonlaştığında bireyler konudan kolayca kopabilirler. Bireylerin dikkatlerini sürekli canlı tutabilmenin yollarından birisi de şaşırtıcı beklenmedik, sürpriz olabilecek uyarıcıları sunmaktır.”(Demirel ve diğer., 2005:37) Bu uyarıcılardan biri de Türk Edebiyatı konuları ile hazırlanacak olan karikatürlerdir.

Karikatür, herhangi bir olayın, düşüncenin veya bir kimsenin resimlendirilerek mizahi bir şekilde anlatılmasıyla oluşturulmaktadır. Ayrıntılarına girilmeden, kısa, düşündürücü ve özlü bir fikir vermenin amaçlandığı karikatürlerde genellikle güldürü ögesi ön plana çıkmaktadır. Derse olan ilgiyi artırmak ve öğrenmeyi eğlenceli hale dönüştürmek için zaman zaman karikatürlerden yararlanılmaktadır.

Şekil 38

Divan Şiiri Karikatür Örneği

16.yy şairlerinden Fuzûlî ve Bağdatlı Ruhî'nin hayata bakış açılarını yansıtan dizelerinden hareketle hayalî bir senaryo tasarlanmıştır. Bağdatlı Rûhî'nin terkib-i

bendinden ve Fuzûlî'nin gazelinden bir beyitin alındığı karikatürde dönemin zihniyetine gönderme yapabilecek mesajlar da bulunmaktadır.

Uygulamanın Değerlendirilmesi:

a. Türk Edebiyatı konularıyla ilgili çeşitli konu ve kavramların karikatürize edilmiş şekilleri çizilebilir.

b. Bu karikatürlerin kendine özgü sadeliği ve didaktik (öğretici) yönden sınıf içerisinde motivasyonun düştüğü bölümlerde yararlanılabilir.

c. Türk edebiyatı konularıyla ilgili olarak hazırlanabilecek her türlü karikatürün ders sırasında kullanılması dersin işlenişine farklılık kazandırabilir.

d. Bir sunu içerisine yerleştirilebilecek bu karikatürler bilgisayar aracılığı ile tahtaya yansıtılabilir.

5.15 Bilgisayar Destekli Ders Uygulamaları: Örnek -15

“Bir materyale bakarken izleyiciler materyalin değişik kısımlarına kendi tercihleri doğrultusunda geçişler yaparlar. Ancak eğer tasarımcı izleyicilerin materyali belli bir sıra izleyerek kullanmasını veya belli bir sıra izleyerek kullanmasını veya belli unsurlara/bölgelere dikkatini vermesini istiyorsa çeşitli yönlendiriciler kullanarak dikkati istenilen şekilde yoğunlaştırabilir. Bir “ok”un kullanılması izleyen dikkatini yönlendirmeye en açık bir örnektir.” (Demirel ve diğer., 2005:40)

Bir sunuda vurgulanmak istenilen yerleri göstermek için genellikle lazerler kullanılmaktadır. Bunun dışında “Adobe flash cs4 professional” programı ile çeşitli fare takipçileri yapılabilmektedir. Belirleyeceğimiz herhangi bir nesneyi farenin hareketiyle takip ettirerek vurgulanmak istenilen yerleri bu şekilde göstermek mümkündür. Yavuz Sultan Selim’e ait olan aşağıdaki şiirin yazılış özelliğini göstermek için bir uygulama hazırlanmıştır. Yavuz Sultan Selim’in bu şiirinde; şiir soldan sağa okunduğu gibi sırasıyla birinci mısradan itibaren, bölünmüş kelimeleri alt alta getirdiğimizde yine anlam bütünlüğü bozulmadan şiir bütünlük içinde yukarıdan aşağı da sırasıyla aynen okunmuş olmaktadır. Fareyi hareket ettirdiğimizde koyu renkle olan dikdörtgenler fareyi takip etmektedir. Bu şekilde şiirdeki özelliğin daha belirgin bir şekilde görülmesi sağlanmaktadır.

Şekil 39

Fare Takipçisi Adlı Bilgisayar Uygulamasından Bir Görünüm

Uygulamanın Değerlendirilmesi:

Örnek olarak verilen bu çalışmada olduğu gibi Türk Edebiyatı konuları ile ilgili olarak hazırlanan sunulardaki vurgulanmak istenilen yerlerin fare takipçisi ile gösterilmesi farklı bir alternatif olarak düşünölebilir.

5.16 Bilgisayar Destekli Ders Uygulamaları: Örnek -16

Bu bölümde Türk edebiyatı konularıyla ilgili olarak bilgisayar destekli ölçme-değerlendirme uygulamaları üzerinde durulmuştur.

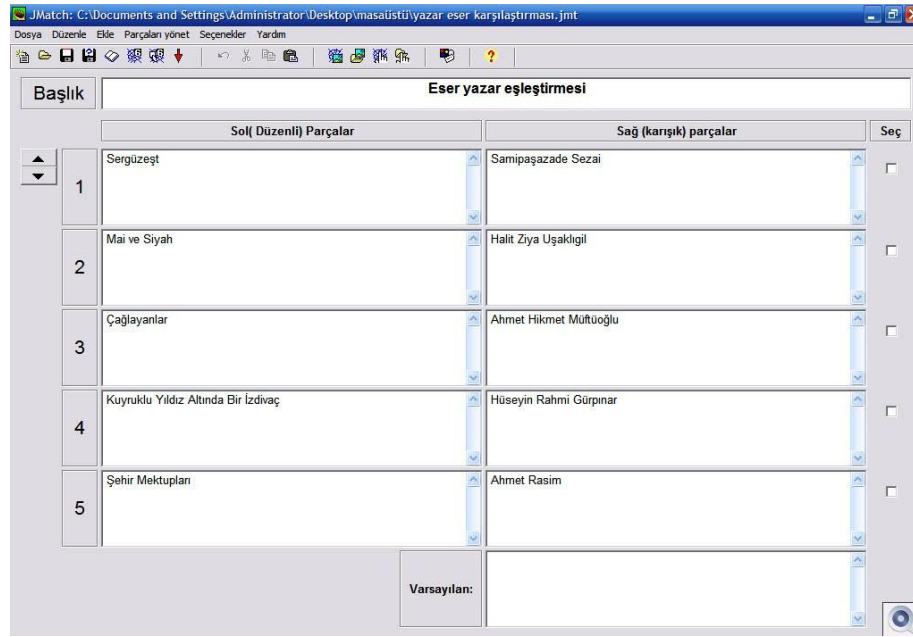
Türk Edebiyatı öğretiminde öğrencilerin kazanım ve becerileri ne kadar edindiklerini görmemizi sağlayacak araçlardan biri de çok farklı şekillerde hazırlanabilecek soru tipleridir. “Türk edebiyatı programında sınıflara göre verilmiş kazanım ve becerilerin ölçülmesinde çoktan seçmeli, boşluk doldurma, eşleştirmeli, kısa cevaplı, açık uçlu sorulardan oluşan testlerin kullanılması önerilmiştir.” (MEB,2005:198) Bilgisayarda bu tarz soruları hazırlamak için çeşitli programlar kullanılmaktadır. Bunlar içinde “*CourseBuilder For Dreamweaver, Half- Baked Hot Potatoes, Wondershare QuizCreator*” programları web tabanlı eğitimde sınav uygulamada da kullanılmaktadır.

a. Bilgisayar Destekli Ölçme-Değerlendirme Uygulamaları 1:

“*Half- Baked Hot Potatoes*” programını kullanarak aşağıdaki karşılaştırma sorusu hazırlanmıştır. İlk olarak eserler ve karşılarına eserlerin yazarları programa girilmiştir.

Şekil 40

Eşleştirme Soruları Adlı Bilgisayar Uygulamasından Bir Görünüm

“html” formatında kaydedilen çalışma tekrar açıldığında yazar ve eserleri karıştırarak vermektedir. Öğrenciler fare yardımıyla yazarların isimlerinin olduğu kutucukları sol tarafa taşıyarak eserlerin karşısına yerleştirmektedir. “Kontrol et” düğmesine bastığında, program öğrenciye yanlışlarını göstermektedir. Aynı şekilde bu program ile çoktan seçmeli alıştırmalar, doğru-yanlış alıştırmaları, düzenleme alıştırmaları, sözcük bulmaca alıştırmaları, kombinasyon alıştırmaları, boşluk doldurma alıştırmaları yapılabilmektedir.

Şekil 41

Eşleştirme Soruları Adlı Bilgisayar Uygulamasından Bir Görünüm

Eserlerin yazarlarını belirtiniz.	
KONTROL ET!	
Sergüzeşt	Samipaşazade Sezai
Mai ve Siyah	Halit Ziya Uşaklıgil
Çağlayanlar	Ahmet Hikmet Müftüoğlu
Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç	Hüseyin Rahmi Gürpınar
Şehir Mektupları	Ahmet Rasim

Uygulamanın Değerlendirilmesi: Öğrencilerin bilgisayar başında geçirdikleri vakitleri eğitim-öğretim boyutuna taşıyacak bu tarz çalışmalar aşağıdaki sorular için de düşünülebilir:

- Yazarın hangi geleneğe bağlı, ya da hangi edebî topluluğa ait olduğu yönündeki sorular. Örn: Ahmet Haşim Fecr-i Âtî, Cemâl Süreya İkinci Yeni vs.
- Türk Edebiyatında ilkler konusundaki sorular. Örn: İlk edebî roman İntibâh, ilk psikolojik roman Eylül vs.
- Destanlar ve hangi millete ait olduğu yönündeki sorular. Örn: Ramayana Hint Destanı, Kalevela Fin Destanı vs.
- Yazarlar ve hangi akıma bağlı oldukları yönünde sorular. Örn: Şinasi Klasisizm, Victor Hugo Romantizm vs.

b. Bilgisayar Destekli Ölçme-Değerlendirme Uygulamaları 2:

9. Sınıflar Türk edebiyatı ders kitabında yer alan “Şiir ve Gelenek” konusu ile ilgili öğrencilere verilmek istenilen beceri ve kazanımlar şunlardan oluşmaktadır:

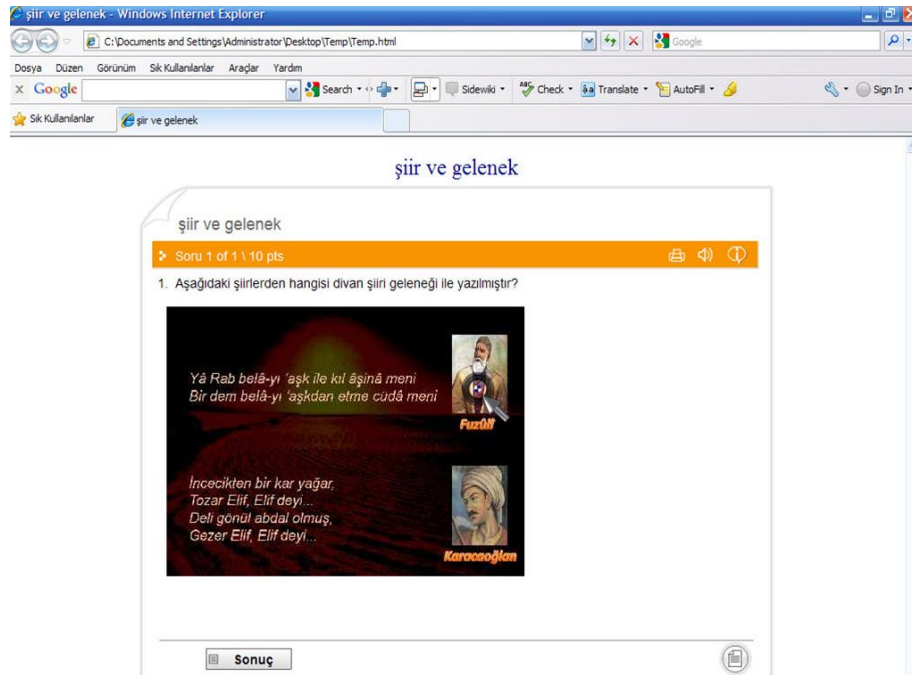
1. Şiir ve gelenek arasında ilişki kurar.
2. Şiir geleneğinin, daha önce yaşamış şairlerin eserleriyle oluştuğunu fark eder.
3. Sosyal ve kültürel ortamın şiire kazandırdığı farklı söyleyiş ve özellikleri kavrar.
4. Her dilin kendine ait bir şiir geleneği olduğunu kavrar.
5. Şiirin ait olduğu geleneğin özelliklerini belirler.

“Şiir ve Gelenek” adlı konunun ders kitabında yer alan etkinliklerle işlenişinden sonra öğrencilerin konuyu ne kadar öğrendiklerini ölçmek amacıyla bir test oluşturulmuştur. “*Wondershare quiz*” programıyla hazırladığımız bu testte, aşağıdaki resimde görüldüğü gibi farklı şiir gelenekleriyle oluşturulmuş iki şiirden birer bölüm verilmiştir.

Şairlerin resimleriyle desteklenen soruda hangisinin divan şiiri geleneği ile yazıldığı sorulmaktadır. Öğrenciler şiirleri okuduktan sonra cevabı, imleci doğru cevap olarak düşündükleri şairin resmi üzerine getirmeleri istenmektedir. İmleç şairin üzerine geldiğinde resmin üzerinde daireler halinde hareketli bir uyarı çıkmaktadır. Öğrencilerin buraya tıklamaları halinde cevapları program tarafından kaydedilmekte ve ikinci soru için öğrencinin komutu beklenmektedir.

Şekil 42

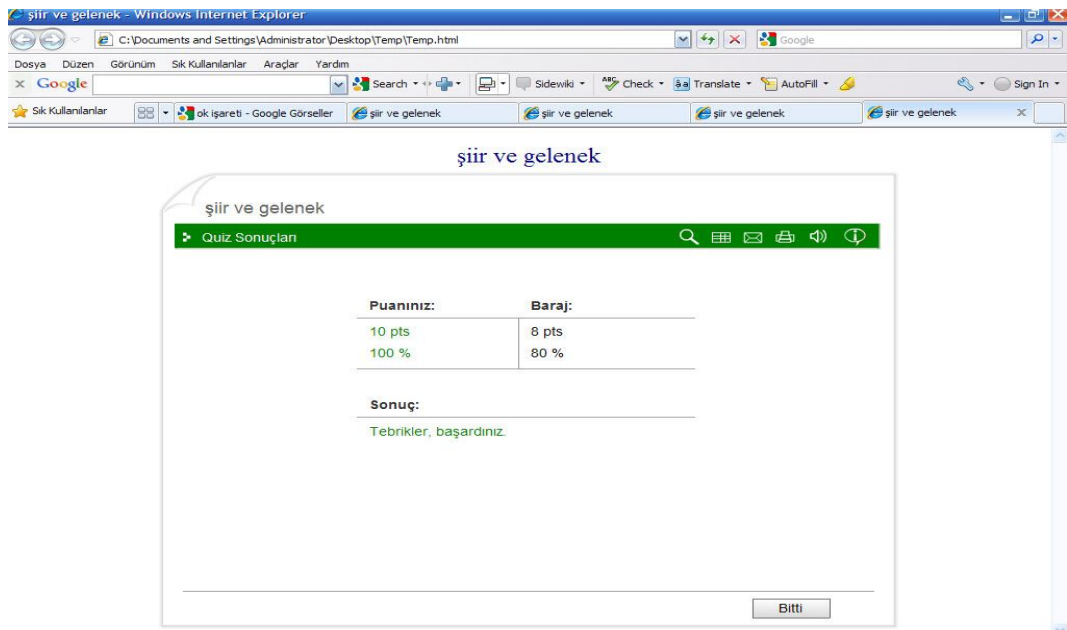
Şiir ve Gelenek Adlı Bilgisayar Uygulamasından Bir Görünüm

Bu şekilde konuyla ilgili hazırlanmış sorular, öğrenciler tarafından yanıtlanmaktadır. “Sonuç” bölümü tıklanarak kaç tanesinin doğru olarak cevapladığı yüzde olarak görülebilmektedir.

Şekil 43

Şiir ve Gelenek Adlı Bilgisayar Uygulamasından Bir Görünüm

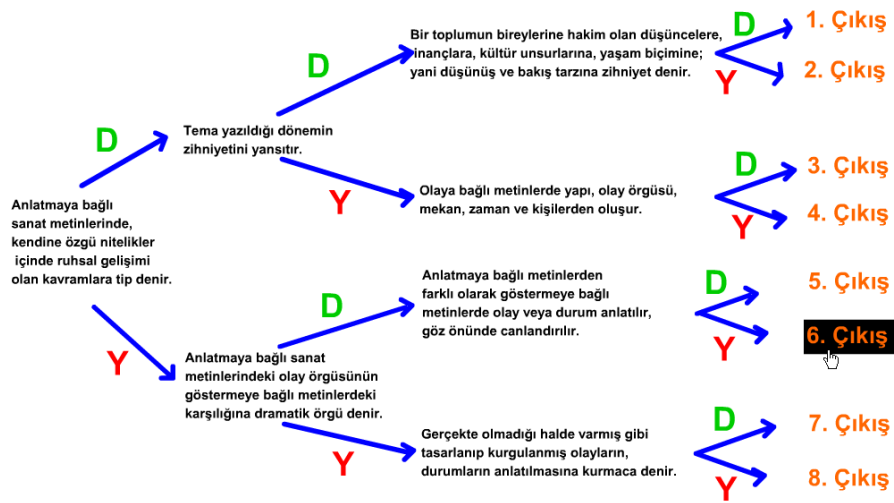
c. Bilgisayar Destekli Ölçme-Değerlendirme Uygulamaları 3:

“Tanılayıcı dallanmış ağaç tekniği” ölçme-değerlendirme araçlarından biridir. Doğru yanlış sorularından oluşan bu teknikte her bir soruya verilen karar bir sonraki soruyu etkilemektedir. Genellikle öğrencilerin bilişsel yapılarındaki yanlış öğrenmeleri ortaya çıkarmak için bu teknik kullanılmaktadır.

Bu çalışmada, “anlatmaya bağlı edebî metinler” ünitesi ile ilgili tanılayıcı dallanmış ağaç tekniği bilgisayar uygulamasına dönüştürülmüştür. “*Macromedia flash mx*” programıyla hazırlanan çalışmadaki ifadelerden bazıları doğru bazıları yanlıştır. Öğrenciler ilk yargıdan başlayarak ifadenin doğru ya da yanlış olduğuna karar vererek yönlendirici okları takip etmektedir. Son olarak ulaştığı çıkışı işaretlemektedir. Öğrenci her bir çıkış için belli bir puan almaktadır. Bütün soruları doğru cevaplayan öğrenci “100”; bütün soruları yanlış cevaplayan öğrenci “0” puan almaktadır. Bazı soruları doğru, bazı soruları yanlış cevaplayan öğrenci ise “0-100” arasında puanlar almaktadır. Öğrencilerin 100 puan dışındaki bütün çıkışlarında, hatalı oldukları yargılar karşılıklarına gelmektedir. Bu şekilde öğrenci nerede hata yaptığını görmekte ve geri dönerek yargının doğruluğu veya yanlışlığı hakkında tekrar değerlendirme yapmaktadır.

Şekil 44

Tanılayıcı Dallanmış Ağaç Tekniği Bilgisayar Uygulamasından Bir Görünüm

Ölçme-değerlendirme açısından kullanılabilir bu çalışmalar bütün edebiyat konularıyla ilgili olarak hazırlanabilir. İnternet üzerinden paylaşımına açılacağı gibi ders sırasında veya bireysel olarak öğrenciler tarafından kullanılabilir.

d. Bilgisayar Destekli Ölçme-Değerlendirme Uygulamaları 4:

Türk Edebiyatı içerisinde farklı gelenekler içerisinde oluşturulmuş çeşitli nazım şekilleri bulunmaktadır.

İslamiyet Öncesi Türk Edebiyatı: Sav, sagu, koşuk, destan,

Divan Edebiyatı: Gazel, kaside, mesnevi, müstezat, kıt'a, rubâi, tuyuğ, murabba, şarkı, musammat, terki-i bent, terci-i bent,

Halk Edebiyatı: Mani, ninni, ağıt, türkü, koşma, semaî, varsağı, destan, ilahî, nefes, deme, devriye, nutuk, şathiye,

Batı Edebiyatı' dan alınan nazım şekilleri: Sone, terza – rima.

Çoşku ve heyecana bağlı metinler (şiir) incelenirken şiirin hangi nazım şekliyle yazıldığı yanında hangi döneme ait olduğu öğretilmektedir. Bu çalışmamızda “*macromedia flash mx*” programı ile öğrenciler için oyun amaçlı bir uygulama düşünülmüştür. Halk ve Divan Edebiyatına ait karışık olarak çeşitli nazım şekilleri verilmiştir. Öğrencinin, Halk Edebiyatına ait olan nazım şekillerini bulmasını istediğimiz çalışmada fareyle doğru cevabı tıkladığında “doğru”; yanlış cevabı tıkladığında ise “yanlış” uyarını verilmektedir.

Şekil 45

Oyun Amaçlı Uygulama Örneğinden Bir Görünüm

Bu çalışma eğitimde kullanılan ölçme araçları içerisinde yer alan “yapılandırılmış grid” yönteminin az değişikliklerle bilgisayar ortamına aktarılmış halidir. Öğrencilerin kavram yanılgılarını, bilişsel yapılarındaki eksiklik ve aksaklıkları ortaya çıkarması bakımından bu tarz çalışmalar önem taşımaktadır.

Türk Edebiyatı konularına yönelik öğrencilerin kavramları birbirinden ayırt etmesi gereken bütün konularda bu tarz çalışmalar üretilebilir.

Bilgisayar Destekli Ölçme-Değerlendirme Uygulamalarının Genel Değerlendirilmesi:

a. Bu çalışmalar sorulara görsel zenginlik katarak öğrenmeyi kolaylaştırmakta, ilgi çekerek, öğrenmeyi oyun ve eğlenceye dönüştürmektedir.

b. Yazılım uzmanlığı gerektirmeyen bu programlarla çok kolay bir şekilde istenilen konularda çeşitli sorular hazırlanabilmektedir.

c. Estetik bir yapıyla sunulduğu için öğrenilenlerin kalıcı olmasına katkı sağlamaktadır.

d. Öğrencilere bilgisayar ortamında kendi kendilerini sınavabilme imkânı vermektedir.

e. Öğrencilerin kendi hızlarına göre ilerleyebildikleri bireysel farklılıkları dikkate alan öğrenci merkezli öğretme ve öğrenme stratejisine uygundur.

5.17 Bilgisayar Destekli Ders Uygulamaları: Örnek -17

Bu bölümde Türk Edebiyatı dersiyle ilgili akıllı tahta uygulamalarına yer verilmiştir.

Yazılanları video formatında kaydedebilme ve üzerinde tekrar çalışabilme imkânı sağlayan aynı zamanda arka zemin olarak word, excel, pdf dosyaları atayabilme ve üzerine yazabilme imkânı veren akıllı tahtalar, interaktif sınıfların oluşmasında önemli bir fonksiyona sahiptir. Akıllı tahtalar, ses ve animasyonlarla desteklenmiş görsel materyaller sunmayı sağlayarak, daha kalıcı bir öğrenme ve hatırlama sağlamaktadırlar.

Her geçen gün Türkiye’de akıllı tahta uygulaması artmaktadır. Ekonomik gelişmelerle birlikte yakın gelecekte bütün sınıflarda kara tahtalar yerine akıllı tahtaların kullanılacağı sınıf ortamları oluşturulacaktır. Milli Eğitim Bakanlığının başlattığı Elektronik Beyaz Tahta (Akıllı Tahta) uygulaması ile birçok ilde öğretmenlere seminerler verilmektedir.

Şekil 46

Akıllı Sınıf

Görsel anlamda zengin içerik sunacak bu teknolojiyi kullanmak için bilgisayar okur-yazarı olmak yeterli ise de derslerde kullanılacak yazılım boyutu, en önemli problem olarak karşımızda durmaktadır. Bu teknolojinin sağladığı imkânlardan en geniş ölçüde yararlanmak için branş bazında neler yapılabileceğinin tespit edilmesi zorunludur.

Türk Edebiyatı dersinde tahtanın etkin olarak kullanıldığı bazı alanlar şunlardır:

- a. Edebi sanatlar
- b. Şekil çalışmaları
- c. Bulmaca çalışmaları
- ç. Boşluk doldurma
- d. Eşleştirme soruları
- e. Şema soruları
- f. Karakter/Tip çözümleme tablosu
- g. Doğru-yanlış soruları.

Bu uygulamaların akıllı tahta ile daha etkin olarak yürütülmesi mümkündür.

a. Edebi Sanatlar

Amaç: Şiirde geçen söz sanatlarını tahta üzerinde göstermek.

Türk Edebiyatı dersi öğretim programı ve kılavuzunda söz sanatları ile öğrencilerin elde etmeleri gereken kazanımlar şunlardır:

1. Şiirdeki söz sanatlarını bulur.
2. Söz sanatlarının şiirdeki işlevini belirler.
3. Söz sanatlarının imgelerin oluşumundaki işlevini belirler.
4. İmgelerle söz sanatları arasındaki ilişkiyi fark eder.

Tahta üzerine yansıtılacak dizeler üzerinde söz sanatlarını göstererek ve işaretleme yaparak çok sayıda örnek üzerinde çalışma yapılabilir. Aşağıdaki gibi power point veya herhangi bir sunu programında hazırlayacağımız sunularda her bir sunuya bir tane beyit, dize ya da dörtlük yazarak sanatın tahta üzerinde interaktif kalemle çözümünü yapmak, zaman açısından avantaj sağlamaktadır.

Şekil 47
Edebi Sanatlar Örnek Uygulama

b. Şekil Çalışmaları

Amaç: Şiirin kafiye şeklini, ölçüsünü göstermek, şiirin ahenk özelliklerini incelemek.

Türk Edebiyatı dersi öğretim programı ve kılavuzunda şiirde şekil çalışmaları adı altında öğrencilerin elde etmeleri gereken kazanımların bazıları şunlardır:

1. Şiirde ahengin, hangi öğelerle sağlandığını belirler.
2. Şiirdeki ses akışını fark eder.
3. Şiirde ritmin önemini ve ritmin nasıl sağlandığını açıklar.
4. Söyleyiş tarzı, kafiye, redif, iç kafiye ve aliterasyon, asonans gibi ses benzerliklerinin şiirdeki işlevini açıklar.
5. Her dönemin kendine özgü bir ses ve ritim anlayışı olduğunu belirler.
6. Çeşitli dönemlere ait şiirleri ses ve ritim özellikleri bakımından karşılaştırır.

Tahtanın en sık kullanıldığı durumlardan biri de şiirin şekil çalışmalarının yapıldığı zamanlardır. Bu çalışmalar yapılırken şiirin tahta üzerine yansıtılması ve tahta üzerinde işaretlemelerle yapılması önem arz etmektedir. Bu uygulamaya imkân verebilecek en hızlı sistem ise akıllı tahtadır.

Şekil 48

Şekil Çalışması Örnek Uygulama

c. Bulmaca Çalışmaları

Amaç: Edebiyat konularıyla ilgili bulmacaların tahta üzerinde çözümünü yapmak.

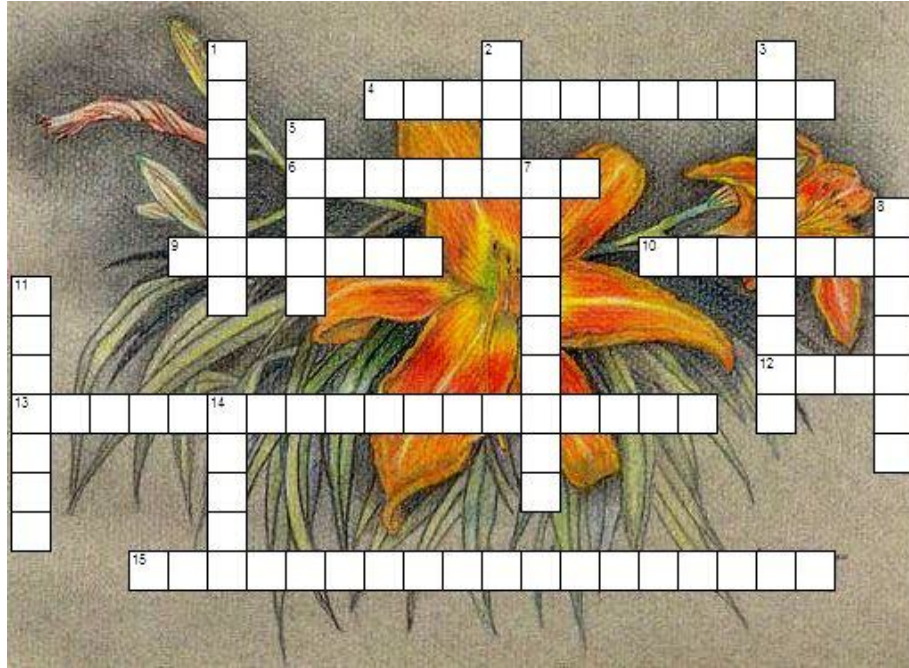
Şekil 49

MEB Ders Kitabı Bulmaca Örneği (MEB, 2007:151)

Türk Edebiyatı ders kitaplarında genellikle ünite sonlarına konulan bulmacalar öğrenciler tarafından bir eğlence olarak algılanmakta ve öğrencilerin ilgisini çekmektedir. Öğrenci açısından sıkıcı olarak görülebilecek bazı edebiyat bilgilerinin bulmaca formatına sokularak sunulması, öğrencilere temel edebiyat bilgilerini öğretme yönünde farklı bir alternatif olarak düşünülebilir. Aşağıda “*Crossword Forge*” programıyla hazırladığımız karışık edebiyat sorularından oluşan örnek bulmaca çalışmalarına yer verilmiştir.

Şekil 50
Örnek Bulmaca Çalışması

Soldan Sağa

4. Yakup Kadri'nin bir romanında üç ayrı kuşak arasındaki görüş, yaşayış ayrılıkları anlatılır.
6. Tenkit
9. İlk edebî romanımız
10. Halk Edebiyatındaki ağıtın Divan Edebiyatındaki karşılığı.
12. Hiciv edebiyatımızın en büyük divan şairidir. "Siham-ı Kaza" adlı bir eseri vardır
13. İlk sahnelenen tiyatro.
15. Durum hikâyesinin Türk edebiyatındaki en büyük temsilcisi

Yukarıdan Aşağı

1. 19. yüzyılda taşlamalarıyla tanınmış halk şairi.
2. Anonim halk edebiyatı nazım şekli. axaa şeklinde kafiyelenir. 7'li hece vezniyle yazılır
3. Olay hikâyesinin dünya edebiyatındaki en büyük temsilcisi.
5. Lale Devrinde yaşamış, şarkının ilk örneklerini vermiş divan şairi.
7. Klasisizme tepki olarak doğan akım.

8. Biyografi türüyle benzerlik gösteren eserlere divan edebiyatında ne ad verilir.
11. Halk edebiyatındaki taşlamanın divan edebiyatındaki karşılığı
14. Eleştiri

ç. Boşluk Doldurma:

Amaç: Edebiyat konularıyla ilgili hazırlanan boşluk doldurma sorularını yapmak.

Herhangi bir ipucu olmadığı için öğrencilerin direkt olarak bilgisini ölçmeye yarayan boşluk doldurma soruları, ölçme-değerlendirme açısından sıklıkla tercih edilir. Bu tarz sorularla öğrencilerin işledikleri konularla ilgili kavramları ve terimleri ne kadar öğrendikleri ölçülür. Boşluk doldurma soruları aşağıda 10. Sınıflar Türk Edebiyatı ders kitabının 150. sayfasından aldığımız şekilde toplu halde sorulabilmektedir.

Şekil 51

MEB Ders Kitabı Boşluk Doldurma Tarzı Bulmaca Örneği (MEB, 2007:150)

11. Aşağıdaki noktalı yerlere uygun sözcükleri yazınız.

- Gazelin son beytine, şairin mahlasının bulunduğu beyte, en güzel beytine denir.
- Divan şiirinde kullanılan kalıplaşmış nükteli ve sanatlı güzel sözlere denir.

12. Aşağıdaki noktalı yerlere uygun sözcükleri harf tablosundan bularak yazınız.

- Gazelin son beytine denir.
- Şairin mahlasının bulunduğu beyte denir.
- Şarkı türünün en güzel örneklerini vermiştir.
- Terkibibentte, bentleri birbirine bağlayan beytlere beyti adı verilir.
- Divan şiirinde ölçüsü kullanılmıştır.
- Divan şiirindeki kalıplaşmış ifadelerle denir.
- Bilinen bir gerçeği bilmezlikten gelme sanatına denir.
- Teşbihte ve olmak üzere iki ana unsur bulunur.
- Aynı beyitte anlam bakımından birbiriyle ilişkili sözcükleri kullanma sanatına denir.

Bunun dışında bilgisayar uygulaması olarak bir sorunun olduğu slaytlar eşliğinde de bu soruları hazırlayabiliriz. Sadece boşluk doldurma sorularının olduğu slaytlar sayesinde seri bir şekilde sayısız örnek üzerinde çalışma yapılabilir.

Aşağıda akıllı tahta üzerinde öğretmenin işaretleme yapabileceği bir boşluk doldurma sorusu tasarlanmıştır. Daha çok konunun kavranmasına yönelik hazırlanan bu çalışmada sadece bir soru bulunmaktadır. “Gazelin son beytine denir” yerine aşağıdaki gibi şekil üzerinde göstererek soru sorulmuştur. Bu durumda öğrenci, bilginin uygulamalı şeklini de görmektedir.

Burada öğretmen tahta üzerine yansıtılmış gazel üzerinde işaretleme yapmakta, ne istediğini öğrencilere göstermektedir. Bilgi anlamında öğrenciye soru

sormamız gerektiğinde bu şekilde hazırlanacak soru bankaları ile bunu yapabiliriz. Ezberciliğin önüne geçebilecek bu durum, kavramayı kolaylaştırarak bilginin özümsemesini sağlamaktadır.

Şekil 52

Boşluk Doldurma Tarzı Örnek Uygulama

Gazel
 Açıl bağıñ gül ü nesrîni ol ruhsârî görsünler
 Salın serv ü sanavber şive-i refârî görsünler

Kapunda hâsıl itdi bu devasız derdi hep gönlüm
 Ne derde mübtelâ oldu dil-i bîmârî görsünler

Açıldı dağlar sînemde çâk itdim girîbânım
 Mahabbet gül-şeninde açılan ezhân görsünler

Ten-i zârumda pehlûm üstühânî sayılır bir bir
 Beni seyr itmiyen ahbâb mûsikânî görsünler

*Güzeller mihr-bân olmaz demek yanlışdır ey Bâkî
 Olur vallâhî billâhî hemân yalvârî görsünler*

..... beyiti

d. Eşleştirme Soruları: Tahta üzerinde yazar-eser, yazar-dönem gibi eşleştirmeleri yapmak.

Ölçme değerlendirme açısından farklı soru tiplerine yer vermenin gerekliliği bugün genel kabul görmektedir. Bu doğrultuda Türk Edebiyatı ders kitabında her ünitenin sonunda klasik, boşluk doldurma, eşleştirmeli sorular, doğru-yanlış soruları gibi sorulara yer verilmektedir. Bu sorular tarama yoluyla bilgisayar ortamına alınabileceği gibi yazılarak da oluşturulabilir. Kitabın verdiği sınırlı örneğe ek olarak kısa sürede çok sayıda örnek üzerinde çalışma yapılabilir. Sunu haline dönüştürülebilecek eşleştirme sorularının tahta üzerinde yapılması sınıfta dinamizmi sağlayacaktır.

12. Sınıf Türk edebiyatı ders kitabının 37. sayfasından aldığımız aşağıdaki eşleştirme sorusunda sadece yazarlar ve eserler verilmektedir. Ders kitabındaki bütün eşleştirme soruları bu formatta hazırlanmıştır.

Şekil 53

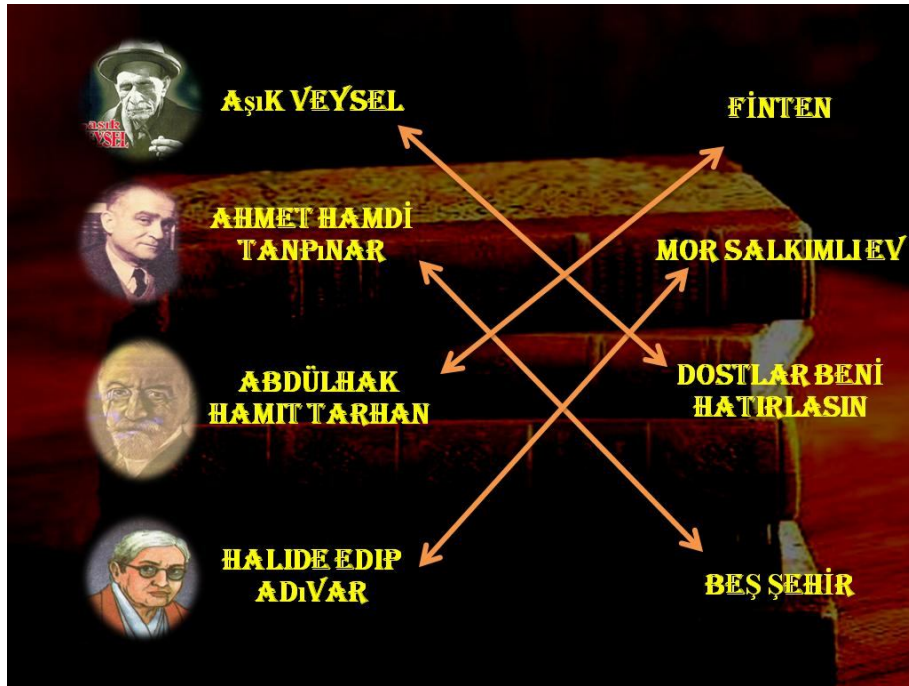
MEB Ders Kitabı Eşleştirme Sorusu Örneği (MEB, 2009:37)

3. Aşağıdaki yazar ve eser adlarını doğru şekilde eşleştiriniz.

Nurullah ATAÇ	Edebiyat Üzerine Makaleler
Falih Rıfki ATAY	Tuna'dan Batı'ya
Peyami SAFA	Gezerek Gördüklerim
Ahmet Hamdi TANPINAR	Günlerin Getirdiği
İsmail Habip SEVÜK	Eğitim - Gençlik - Üniversite

Akıllı tahta uygulamaları için aşağıda örnek bir eşleştirme sorusu hazırlanmıştır. Dikkat çekici bir yapıyı oluşturmak için soruların görselliği artırılmıştır. Daha önceleri sadece kitap üzerinde okunarak yapılan bu soruların, bu formatta hazırlanması tahtanın etkin kullanılmasına katkı sağlamaktadır. Öğretmen her bir karşılaştırmayı tahta üzerinde sınıfla beraber yaparken daha önceden hazırlanan çok sayıda örnek üzerinde çalışma fırsatını yakalamaktadır. Şair/yazarların resim ve fotoğraflarının görülerek bu soruların çözülmesi, öğrencilerin şair/yazarları daha yakından tanımalarına fırsat vermektedir.

Şekil 54
Eşleştirme Sorusu Örnek Uygulama

e. Şema Soruları

Amaç: Genellikle yazarın özellikleri, edebiyat dönemlerinin veya nazım şekillerinin karşılaştırılması konularında hazırlanan şemaların doldurulması.

Şekil 55
MEB Ders Kitabı Şema Soruları-1 (MEB, 2009:27)

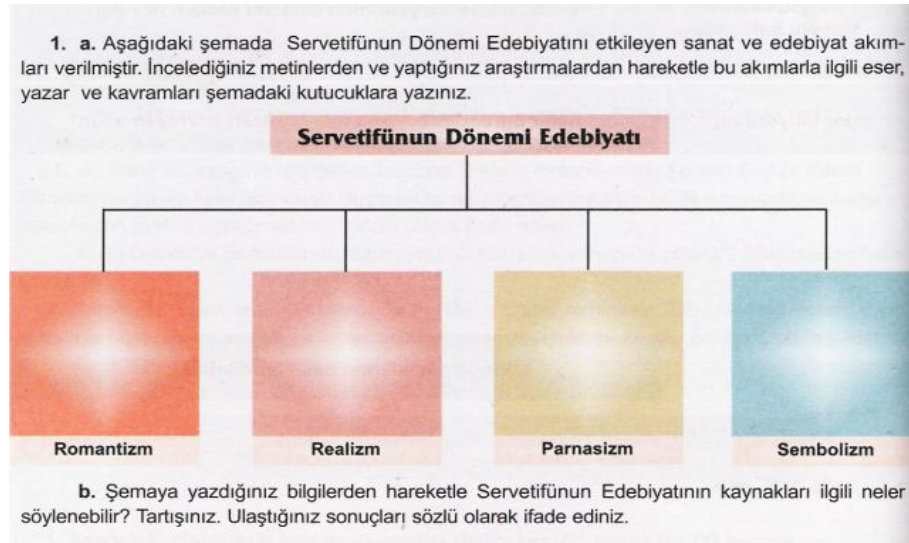

Görsel-uzamsal zekâya sahip öğrenciler gördüklerini daha kolay hafızaya alabilmektedir. Özellikle soyut kavramların öğretilmesinde ne kadar görsel öge kullanılabilirse o kadar fayda sağlamaktadır. Bilgilerin şema halinde gösterilmesi ve bu şekilde fotoğrafik hafızaya alınması, bilgilerin kalıcılığı açısından önem taşımaktadır. Bu doğrultuda ders kitabında çok sayıda şema sorularına yer verilmiştir. Bunlara ek olarak yapılabilecek kavram şemalarının da tahta üzerinde doldurulması ders işlenişinde farklı bir etki oluşturmaktadır.

Ders kitabında yer alan bu şema soruları taranarak bilgisayar ortamına alınabilmektedir. Bunun yanında çok farklı şekillerde hazırlanacak çeşitli şema soruları ile tahta derste etkin bir şekilde kullanılmış olur.

Şekil 56

MEB Ders Kitabı Şema Soruları-2 (MEB, 2008:130)

Şekil 57
Şema Sorusu Örnek Uygulama

Yukarıda 11. ve 12. sınıfların ders kitabından seçtiğimiz şema tarzındaki sorular, öğrenci tarafından kitap üzerinde yapılmaktadır. Bu soruların şekil 57'deki gibi bilgisayar ortamına alınarak tahtaya yansıtılması ve tahta üzerinde bu soruların çözümünün yapılması ise vurgulanmak istenilen noktaları daha etkili bir şekilde sunmamızı sağlamaktadır.

f. Karakter/Tip Çözümleme Tablosu

Amaç: Ders kitabında çok sayıda yer verilen bu tabloların tahtaya yansıtılması ve tahta üzerinde bunların doldurulması.

Anlatmaya bağlı edebî metinler incelenirken (roman, hikâye, destanlar vb.) karakter ve tip üzerinde durulmakta ve bu kişilerin derinlemesine ruh tahlilleri yapılmaktadır. Bu şekilde anlatmaya bağlı bir türde en önemli unsurlardan biri olan kişiler üzerinde konuşulmakta, öğrenciler üzerinde nasıl bir izlenim bıraktığı belirlenmeye çalışılmaktadır. Farklı bakış açılarıyla farklı yorumların yapılması edebiyat dersinin mutlak hakikati bulmak gibi bir gayesinin olmadığını öğrenciye

kazanım olarak vermektedir. Bu çözümleme tabloları öğrencilerin metni kavramalarında ve metni özümsemelerinde olumlu bir etkinlik olarak görülmektedir. Bu tabloların tahta üzerinde doldurulması bu etkinliğin daha verimli bir şekilde işlenmesini sağlamaktadır.

Şekil 58

MEB Ders Kitabı Karakter/ Tip Çözümleme Tablosu (MEB, 2008:69)

5. *Şair Evlenmesi* adlı metnin bütününü göz önüne alarak tiyatrodan geçen kahramanların karakter mi tip mi olduklarını belirleyiniz. Buna göre aşağıdaki karakter/tip çözümleme tablosundaki soruları cevaplandırınız.

KARAKTER/TİP ÇÖZÜMLEME TABLOSU				
KARAKTER/TİP ADI	Müşak Bey	Zibâ Dudu	Habbe Kadın	Ebullaklaka
Karakterin/tipin en belirgin özelliği nedir?				
Karakterin/tipin olaylar karşısındaki tavrı nasıldır?				
Karakter/tip eserden çıkarıldığında eserin içeriğinde ve yapısında nasıl bir değişiklik olur?				
Sosyal ortam ve çevre bu karakteri/tipi nasıl etkilemiştir?				
Bu karakterin/tipin diğer karakterler üzerinde etkisi var mıdır?				
Bu karakterin/tipin yerinde olsaydınız olaylar karşısında nasıl davranırdınız?				
Metnin yazıldığı dönemde ve gerçek hayatta bu eserdeki karakter/tip gibi davranan biri olabilir mi?				

g. Doğru-Yanlış Soruları

Amaç: Doğru-yanlış sorularını tahta üzerinde konuşarak değerlendirmek.

Öğrencilerin konuları kavrayıp kavrayamadıklarını belirlemede farklı bir ölçme aracı olan doğru-yanlış soruları her ünite sonunda yer almaktadır. Ders kitabında aşağıdaki gibi toplu halde verilen soruların, akıllı tahta olması halinde tek bir soru halinde tahtaya yansıtılarak üzerinde işaretleme yapılması mümkün olmaktadır. Bu durum verilen her bir sorunun önemini ortaya koymakta ve süre kaybı olmadan verilen yargının doğru veya yanlış olduğu konusunda açıklama yapılabilmektedir.

Şekil 59

MEB Ders Kitabı Doğru-Yanlış Soru Tarzı Örneği (MEB, 2009:56)

Ölçme ve Değerlendirme

1. Öz şiir anlayışını sürdüren şiirin özellikleri ile ilgili aşağıdaki cümlelerin karşısına yargılar doğru ise (D), yanlış ise (Y) yazınız.

- Şiirde ahenk söyleyiş tarzı, ritim, kafiye, iç kafiye vb. ile sağlanır. ()
- Şairler daha çok serbest nazmı tercih etmişlerdir. ()
- Şiirde yerli ve mahallî unsurlara çok yer verilmemiştir. ()
- Şairler şiire özgü düşsel bir âlem kurmuşlardır. ()
- Bu dönem şiirinin oluşmasında Millî Edebiyat Dönemi şiir hareketleri etkili olmuştur. ()

Şekil 60

Doğru-yanlış Sorusu Örnek Uygulama

Öz şiir anlayışını sürdüren şairler şiire özgü düşsel bir âlem kurmuşlardır.

D **Y**

Türk Edebiyatı dersinde akıllı tahta uygulamalarının değerlendirilmesi:

- a. Öğrencilerin problem çözme ve dikkatini bir problem üzerine yoğunlaştırma yeteneğini geliştirmektedir.
- b. Öğrenme süresinden tasarruf sağlayarak zamanın verimli kullanılmasına yardımcı olmaktadır.
- c. Öğrencinin derse katılımını teşvik etmektedir.
- d. Kaliteli bir öğrenim sağlamaktadır.
- e. Sıkıcı olabilecek konuları kolay ve zevkli bir hale dönüştürmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

SONUÇLAR:

1. Bu tez çalışması ile Türk Edebiyat derslerinde bilgisayar destekli öğretim alanda neler yapılabileceği uygulamalı olarak gösterilmeye çalışılmıştır. Ders sırasında ve öğrencilerin bireysel olarak kullanılabilecekleri farklı modeller oluşturulmuştur. Her uygulamadan birkaç modelin sunulması ile Türk Edebiyatı öğretimine bilgisayarın katkı sağlayabileceği durumlar tespit edilmiştir. Çeşitli bilgisayar programlarının özelliklerinden yararlanılarak düşük maliyetli ders materyalleri hazırlanmıştır. Yaptığımız çalışmalarla Türk Edebiyatı konularına yönelik BDÖ alanında çok farklı uygulama alanları olduğu görülmüştür.
2. Bu alanda yapılmış çalışmalar yetersizdir ve yapılanlar bireysel gayretlerin ötesine geçemeyen dağınık bir görünümde. Yabancı diller, coğrafya, tarih, matematik, fen bilimleri alanında yapılan çok sayıda çalışmaya oranla Türk Edebiyatı dersinin bu alanda daha başlangıç aşamasında olduğu söylenebilir.
3. Bu çalışma ile Türk Edebiyatı dersinde BDÖ'ye geçebilmenin önkoşulu olan çok sayıda materyal olduğu görülmüştür. Bu materyallerin bilgisayarla birlikte nasıl kullanılacağı uygulamalı olarak gösterilmiştir. Bu çalışmalardan hareketle öğretmen merkezli öğretimden öğrenci merkezli öğrenime doğru bir geçiş söz konusudur.
4. Bazı uygulamalar öğrencilerin kendi hızlarına göre ilerleyebilecekleri bir özellik taşır. Öğrencilerin sadece ders sırasında değil her ortamda çeşitli öğrenmeler elde etmesini sağlayabilecek bu uygulamaların bireysel hız ilkesine uygun bir yapı oluşturduğu görülmektedir.
5. Yazılım hazırlama, uzun süre gerektiren profesyonel bir ekip işidir. Yazılımın ders öğretmeni tarafından hazırlanması mümkün görünmemektedir.
6. Türk Edebiyatı dersinde bilgisayarın kullanılması öğretmenin rolünü değiştirmektedir. Geleneksel yöntemden farklı olarak öğretmenin rehber-yönlendirici konumunu güçlendirmektedir.
7. Görsel-duyuşsal öğelerle öğrencinin dikkatini çekebilecek uygulamalar öğrenmeyi eğlenceli hale dönüştürmektedir.

ÖNERİLER:

1. Edebiyat konularıyla ilgili hangi yazılımların oluşturulacağı, bu yazılımların hangi amaca hizmet edeceği, ihtiyaçları ne kadar karşılayacağı, programların etkin bir şekilde kullanılabilmelerinin mümkün olup olmadığı yönünde çalışmalar yapılması gerekmektedir.
2. MEB bünyesinde açılacak kuşatıcı bir edebiyat sitesi ile ülke içindeki bütün öğrencilerin bilgi, belge ve sorunlarını paylaşabileceği sanal bir ortam oluşturulmalıdır. Bu siteye konacak her bir dosyanın komisyonda onaylandıktan sonra paylaşımına açılması düşünülebilir. Kapsamı her geçen gün yenilenen ve genişletilen sanal bir edebiyat dünyası oluşturulabilir. Günümüzde bu yapılamadığı için kaynağı açıklanamayan doğru yanlış pek çok edebiyat bilgisi sitelerde dolaşmakta, bilgiye ulaşmaya çalışan öğrencileri yanlış yönlendirmektedir.
3. Lisans öğrenimleri boyunca öğretmen adaylarına BDÖ materyali geliştirme ve uygulama becerisi kazandırılmalıdır.
4. Hazırlanması uzmanlık isteyen BDÖ materyalleri üniversitelerle Milli Eğitim Bakanlığı'nın ortaklaşa yürütecekleri projelerle hazırlanmalıdır.
5. Pedagojik olmayan BDÖ materyallerinin olumsuz etkiler oluşturabileceği gözden uzak tutulmamalıdır.
6. Türk Edebiyatı konuları ile ilgili yazılım hazırlanırken eğitim teknolojü, konu alanı uzmanı, bilgisayar programcısı, animatör ve grafikerler birlikte çalışmalıdır.
7. Materyal geliştirmede kullanılan programlar, öğretmenlere hizmet içi seminerlerle öğretilmelidir.
8. Türk Edebiyatı konuları ile ilgili hazırlanan paket programların Milli Eğitim Bakanlığı tarafından müfredata uygunluğu kontrol edilmelidir.
9. Sınıflar BDÖ'ye göre yapılandırılırken öğretmenlere her türlü teknik destek verilmelidir.
10. Yazılım hazırlamanın uzun zaman aldığı göz önünde bulundurarak en kısa süre içerisinde Türk Edebiyatına yönelik BDÖ çalışmalarının yapılması gerekmektedir.
11. Türk Edebiyatı dersi için hazırlanan yazılımlarda yer alan ses dosyaları tanınmış kişilerce seslendirilmelidir.

12. Çeşitli bilgisayar uygulamalarında kullanılmak üzere Milli Eğitim Bakanlığı'nın onay verdiği fon müziklerinden bir arşiv oluşturulmalı ve sürekli güncellenmelidir.
13. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Türk Edebiyatı konularının herbiri için sesli anlatım dosyaları veya ders videoları oluşturularak öğretmen ve öğrencilerin hizmetine sunulmalıdır.
14. MEB tarafından şair ve yazarların yaşamöykülerini konu alan derste kullanılacak kısa süreli belgesellerin hazırlanması gerekmektedir.
15. Ders kitapları e-kitap formatında hazırlanarak öğretmen ve öğrencilere verilmelidir.
16. Türk Edebiyatı dersinde bir metni okurken öğrencilerin dağılan dikkatlerini tekrar toparlayabilecek, öğrencinin derse aktif katılmasını sağlayacak, öğrenme zamanını kısaltarak öğrencilerin zamandan tasarruf etmelerini sağlayacak, bireysel hız ilkelerine göre ilerlemelerini sağlayacak olan bilgisayarlardan etkin bir şekilde yararlanmak gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Alessi, Stephen M. ve Trollip, Stanley R. (1985). **Computer Based Instruction**. USA: Prentice Hall.

Aksan, D. (1982) **Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim III**, Ankara, TDK Yayını.

Alkan, C. (2005). **Eğitim Teknolojisi**, Ankara: Anı Yayıncılık.

Çıngı, H., Kadılar, C., Koçberber,G.,(2007)., **Türkiye Geneline İlk ve Ortaöğretim Olanaklarının İncelenmesi ve Belirlenen Aksaklıklara Çözüm Önerilerinin Getirilmesi**, TUBİTAK Proje Raporu., Proje No: 106K077.

Çilenti, K. (1988). **Eğitim Teknolojisi ve Öğretim**, Ankara: Kadioğlu Matbaası.

Demirci, N. (2003). “**Bilgisayarla Etkili Öğretme Stratejileri Ve Fizik Öğretimi**”, Ankara: Nobel Yayın.

Demirel, Ö., Seferoglu, S. Sadi, Yağcı, E. (2005). **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme**, Pegem Yayıncılık.

Genç, İ. (2007), **Edebiyat Bilimi (Kuramlar-Akımlar-Yöntemler)**, İzmir, 2007, Kanyılmaz Matbaası.

Hızal, A. (1989). **Bilgisayar Eğitimi ve Bilgisayar Destekli Öğretime İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

Hoşcan, Y. ve Karadayı, N. (1996). **Bilgisayar**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi Ders Kitapları Yayın No:26.

Keser, H. (1988). “**Bilgisayar Destekli Öğretim İçin Bir Model Önerisi**”, A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

----- (1996). **Bilgisayar Okur-Yazarlığı (Türkiye’deki Durum Ve Yaygınlaştırma Olanakları)**, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara.

Köksal, M., Yavuz, H. (1990). “**Bilgisayar Destekli Eğitimin Başarıya Ulaşmasını Engelleyen Faktörler**”, Ankara, TBD 8. Ulusal Bilişim Kurultayı.

MEB. (2001). Tebliğler Dergisi Sayı: 2526 Ankara.

MEB. (2005). **Türk Edebiyatı Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (9-12. Sınıflar)**, MEB Yayınları, Ankara.

MEB. (2007) **Türk Edebiyatı 10 Sınıf Ders Kitabı**, Komisyon, MEB Yayınları, Ankara.

MEB. (2008) **Türk Edebiyatı 11 Sınıf Ders Kitabı**, Komisyon, MEB Yayınları, Ankara.

MEB. (2009) **Türk Edebiyatı 12 Sınıf Ders Kitabı**, Komisyon, MEB Yayınları, Ankara.

Namlu, A. Gürcan (1995). **Fen Öğretiminde Bilgisayar Destekli İşbirliğine Dayalı Öğrenme Yönteminin Öğrenci Başarısına Etkisi**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

Okan, K. (1983). **Eğitim Teknolojisi**, Ankara: Okan Yayınları

Odabaşı, H. Ferhan. **Yabancı Dil Eğitiminde Bilgisayar Kullanımı**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, No:45,1997.

Rıza, E.Tahir (1997). **Eğitim Teknolojisi Uygulamaları**. İzmir: Anadolu Matbaası.

Senemoğlu, N. (2001). **Gelişim, Öğrenme ve Öğretme Kuramdan Uygulamaya**. Ankara: Ertem Matbaacılık.

Sezgin, F. (1993). **Dil ve Edebiyatta İstatistik ve Bilgisayar Uygulamaları**, İstanbul: Dergâh Yayınları.

Sulak, S. Alpaslan (2002). **Matematik Dersinde Bilgisayar Destekli Öğretimin Öğrenci Başarı ve Tutumlarına Etkisi**, Konya, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.

Şahin, T. Yanpar, Yıldırım, S. (1999). **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme**, Ankara: Anı Yayıncılık.

Şimşek, N. (1998). **Öğretim Amaçlı Bilgisayar Yazılımlarının Değerlendirilmesi. Kavramlar, Teknikler, Araçlar ve Uygulama**. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Şimşek N. (2002), **Derste Eğitim Teknolojisi Kullanımı**, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Türk Dil Kurumu. (2005) **Türkçe Sözlük**, Ankara: TDK Yayınları.

Türk Dil Kurumu. (2005) **Yazım Kılavuzu**, Ankara: TDK Yayınları.

Yaman, H. (1999), **İlköğretim 6. 7. ve 8. Sınıflar İçin Kavram Haritalarıyla Dilbilgisi Öğretimi**, Ankara: Nobel Yayınları.

Yalın, H. İbrahim (2009). **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme**, 21. Baskı, Ankara: Nobel Yayınları.

Uşun, S. (2000). **Dünya’da ve Türkiye’de Bilgisayar Destekli Öğretim**, Ankara: Pagema Yayınları.

----- (2004). **Bilgisayar Destekli Öğretimin Temelleri**, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

EKLER

EK : 1 Adet CD